

BEGROTING 2016-2019

En garde! Het collegewerkprogramma laat zien dat we ambitieus zijn en op veel gebieden willen investeren in Rijswijk. In de vorige begroting hebben we geld vrij gemaakt om deze ambities om te zetten in daden. In de voorliggende begroting zijn we erin geslaagd om aanvullende middelen in te zetten voor onder andere volksgezondheid, veiligheid, onderwijs en verkeer en vervoer.

De komende jaren gaan we de ambities uit het collegewerkprogramma verder uitbouwen. Hierover gaan we graag met de raad en de stad in gesprek. De begroting 2016 – 2019 laat enerzijds een uitstekend weerstandsvermogen zien, anderzijds is er ook sprake van een hoge schuldenpositie, welke aandacht vereist. Nieuw dit jaar in de begroting zijn indicatoren als sturingsmechanisme. Echter, het inzoomen op één aspect of parameter, zal altijd een vertekend beeld geven. Dit soort (financiële) parameters zijn complex van aard, met vele onderlinge verbindingen en dienen juist gebalanceerd te worden benaderd.

De kadernota markeert de jaarlijkse start van de gemeentelijke sturingscyclus. Bij de kadernota stelt u de kaders vast waarbinnen de begroting voor het nieuwe jaar moet worden uitgewerkt. Omdat de meicirculaire te laat verscheen om in de kadernota te verwerken, hebben wij u hierover afzonderlijk geïnformeerd. Met name in de laatste jaarschijf liet de meerjarenraming nog een aanzienlijk tekort zien. Met deze stand zijn we met uw raad het kaderdebat aangegaan. Hierin hebben wij een aantal zaken voorgesteld (bv. wijzigingen in de ozb niet-woningen en herverdeling afvalstoffenheffing) en heeft de raad suggesties gedaan (bv. oppakken onderhoud maatschappelijk vastgoed). Deze zaken zijn meegenomen in deze begroting.

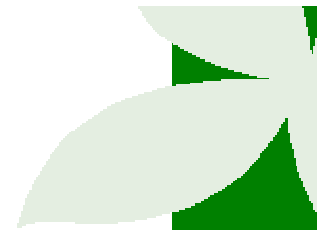
Inrichting begroting

De drie W-vragen: **wat** willen we bereiken, **wat** gaan we daarvoor doen en **wat** gaat het kosten zijn voorgeschreven onderdelen van de begroting. De indeling van de programma's en de wijze waarop de drie W-vragen worden gepresenteerd zijn niet gedefinieerd. Vanuit de raad is het verzoek gekomen om te gaan werken met indicatoren. Hiermee kan de kaderstellende en controlerende rol van de raad worden versterkt door het benoemen van indicatoren. Wij hebben een opzet hiertoe voorgelegd aan de auditcommissie en in de raadsinformatiebrief over de meicirculaire en proces kaderdebat (IB-15-098) met uw raad gedeeld.

De afgelopen periode is hard gewerkt om tot bruikbare indicatoren te komen. We hebben veel indicatoren geput uit reeds bestaande informatie, zoals waarstaatjegemeente.nl. De komende tijd zullen de indicatoren verder ontwikkeld worden met de raad. Ook werkt de VNG-commissie Financiën aan vernieuwing van de Besluit Begroting en Verantwoording (commissie Depla), waarin zij naar alle waarschijnlijkheid zal adviseren een set van 40-50 (nog te ontwikkelen) beleidsindicatoren op te nemen in de begroting van alle gemeenten. Hiermee wordt de vergelijkbaarheid tussen gemeenten vergroot. De VNG heeft aangegeven dat het advies van de commissie te verwerken tot een concept-regeling. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) streeft er naar de adviezen van de commissie in het begrotingsjaar 2017 in werking te laten treden.

Het gebruik van indicatoren heeft geleid tot een geheel nieuwe opzet van de programma's. Onder **wat** willen we bereiken zijn visie, doelstellingen en indicatoren opgenomen. Vervolgens zijn onder **wat** gaan we daarvoor doen, met gebruikmaking van

de #hashtags uit het collegewerkprogramma, de activiteiten vermeld die worden ingezet om de doelstellingen te bereiken.

Algemeen beeld

Wij zijn erin geslaagd om u een sluitende meerjarenraming 2016 – 2019 te kunnen aanbieden. Dit betekent dat de gemeente onder repressief toezicht zal worden gesteld. Dit betekent dat de gemeente zonder voorafgaande goedkeuring van de Provincie de begroting en begrotingswijzigingen kan uitvoeren. Daarbij is leidend dat de structurele lasten gedekt moeten zijn door structurele baten.

Risico's

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar houden. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige risico's en de toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend. Het risicoprofiel is als gevolg van de wijzigingen binnen het sociaal domein, de grondexploitatie RijswijkBuiten en een dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren ingrijpend gewijzigd. De weerstandsratio, de verhouding tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit, is, mede door de hogere reservepositie, sterk verbeterd en behoudt daarmee de kwalificatie 'uitstekend'.

Desondanks zijn wij van mening dat er moet blijven geïnvesteerd in het risicomanagement. Voorbeelden hiervan zijn een analyse van de risicoparagraaf van de grondexploitatie Sion-'t Haantje door een externe deskundige en de professionalisering van projectmanagement.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt een uitgebreide toelichting gegeven.

Schuldenpositie gemeente

De schuldenpositie van de gemeente is hoog en vergt continue aandacht. Een hoge schuldenpositie brengt met zich mee dat de flexibiliteit van de begroting wordt beperkt en een rentestijging de budgettaire positie van gemeenten kan beïnvloeden. Een belangrijk deel van deze schulden heeft betrekking op de ontwikkeling van RijswijkBuiten. Om de renterisico's van deze bouwgrondexploitatie af te dekken is er in het verleden een renteswap afgesloten. Deze heeft een doorlooptijd tot 1 september 2020. Vanaf 2016 neemt de boekwaarde van de grondexploitatie gestaag af en zal de algemene dienst tot september 2020 een deel van het derivaat moeten gebruiken. Na 2020 zal de schuld fors afnemen. In de paragraaf financiering wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de schuldenpositie.

Dekkingsplan begroting 2016-2019

In onderstaand overzicht is de meerjarenraming 2016 – 2019 opgenomen na de eerste halfjaarrapportage (voorjaarsnota en kadernota) en na verwerking van de meicirculaire.

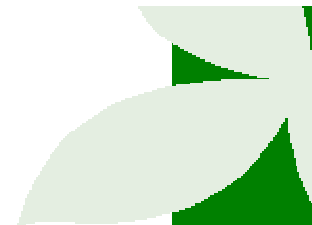
Omschrijving	2016 Saldo	2017 Saldo	2018 Saldo	2019 Saldo
Beginstand meerjarenbegroting 2015-2018	1.383.780	1.323.140	123.590	123.590
Voorjaarsnota 2015	55.890	-280.620	96.380	-601.580
TOTAALSTAND NA VOORJAARSNOTA 2015	1.439.670	1.042.520	219.970	-477.990
Kadernota 2016	10.530	13.750	13.950	13.950
TOTAALSTAND NA VOORJAARSNOTA 2015 EN KADERNOTA '16	1.450.200	1.056.270	233.920	-464.040
Meicirculaire 2015	893.000	-289.000	-255.000	-204.000
TOTAALSTAND incl. MEICIRCULAIRE	2.343.200	767.270	-21.080	-668.040

Bezuinigingen

Gezien de tekorten in de laatste jaarschijf, de verwachte forse tegenvallers in de meicirculaire (o.a. de geplande herverdeling van het gemeentefonds) en het ambitieuze collegewerkprogramma zijn wij in mei gestart met het in beeld brengen van mogelijke bezuinigen. Hiertoe is een begrotingsscan opgesteld, waarin vergelijkingen zijn gemaakt met andere gemeenten die wat betreft opbouw, sociale structuur, centrumfunctie, etc. overeenkomsten hebben met Rijswijk. Ook is er gekeken naar structurele onderuitputting en bestuurlijke politieke prioriteiten. Dit heeft geresulteerd in een advies over bezuinigings- en ombuigingsrichtingen. Inmiddels is de begrotingsscan verder opgepakt en dit heeft geleid tot een aantal concrete bezuinigingen en een aantal denkrichtingen die in nieuw beleid nader zullen worden geconcretiseerd.

Beleidsintensiveringen en bezuinigingsmaatregelen

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties opgenomen van de in deze begroting opgenomen beleidsintensiveringen en doorgevoerde bezuinigingen. Het betreft mutaties ten opzichte van de huidige begroting. Per onderwerp is een korte toelichting gegeven.

Omschrijving	2016 Saldo	2017 Saldo	2018 Saldo	2019 Saldo
TOTAALSTAND incl. MEICIRCULAIRE	2.343.200	767.270	-21.080	-668.040
TOTAAL 2E HALFJAARRAPPORTAGE 2015	232.080	991.500	1.705.110	1.427.710
TOTAALSTAND NA 2E HALFJAARRAPPORTAGE 2015	2.575.280	1.758.770	1.684.030	759.670
Meerjarenonderhoudsplanning welzijnsgebouwen	-800.000	-800.000	-800.000	-800.000
Mutaties investeringsplan 2016-2019		-529.000	-647.000	-241.000
Natuurvriendelijke onkruidbestrijding	-214.080	-214.080	-114.080	-114.080
Taakstelling vastgoed				-90.000
Volksgezondheid impuls	-200.000			
Pilotprojecten Participatie	-20.000			
Onderzoek collectieve voorzieningen & leeftijdsbestendig wonen	-15.000			
Gratis fietsenstallingen (experiment)	-35.000	-35.000		
Overige mutaties	-265.060	-329.560	-380.250	-544.090
Taakstelling fiscaliseren		19.500	19.500	19.500
Rentevoordeel als gevolg van omzetten renteswap			330.000	580.000
Bezuiniging vanuit analyse onderuitputting	430.000	430.000	430.000	430.000
MAATREGELEN	-1.119.140	-1.458.140	-1.161.830	-759.670
BEGROTINGSRESULTAAT 2016-2019	1.456.140	300.630	522.200	0

Toelichting op de beleidsintensivering en bezuinigingsmaatregelen

Totaal 2e halfjaarrapportage

Voor een toelichting op de onderwerpen uit de 2e halfjaarrapportage die doorwerken in de meerjarenraming 2016-2019 verwijzen wij naar de 2e halfjaarrapportage 2015.

Meerjarenonderhoudsplanning welzijnsgebouwen

Uit het onderzoek blijkt dat het huidige budget voor een adequaat onderhoudsniveau ontoereikend is. Vooruitlopend op de besluitvorming in de Raad, is in de meerjarenraming vanaf 2016 rekening gehouden met een stelpost van structureel € 800.000,-. De inzet van dit budget willen wij koppelen aan een strategisch beheerplan (waarin beschreven staat welke gebouwen we willen behouden, omvormen/verbreden of afstoten) en een operationeel onderhoudsplan (met ambities, de huidige situatie, gewenste maatregelen en benodigd budget).

Mutaties investeringsplan 2016-2019

Voor de mutaties in het investeringsplan wordt verwezen naar de bijlage 'Investeringsplan 2016-2019'.

Natuurvriendelijke onkruidbestrijding

Vanwege veranderende wetgeving is het vanaf 2016 niet toegestaan om onkruid op verhardingen met chemische middelen te bestrijden. De bestrijding van het onkruid zal daarom vanaf 2016 met een alternatieve methode worden uitgevoerd. Deze alternatieve methoden zijn in de uitvoering duurder dan de huidige chemische methode. Waar mogelijk worden werkzaamheden gecombineerd om de kostenstijging te beperken.

Tevens wordt er aan het extra budget op termijn een taakstelling van € 100.000,- gekoppeld (goedkopere alternatieven, werk met werk, participatie, etc.).

Taakstelling vastgoed

Als gevolg van een bezuinigingsopdracht uit het verleden wordt het gemeentelijk woningbezit afgebouwd. In de begroting wordt hier structureel een bedrag van € 360.000,- geraamd. Omdat het woningbezit niet onuitputtelijk is wordt vanaf 2018 per jaar telkens € 90.000,- afgeraad.

Volksgezondheid impuls

In 2016 zullen wij met meerdere maatschappelijke partners invulling geven aan de ambities op het gebied van vermindering rokers en alcoholverbruik, stimulering beweging en aanpak overgewicht, om zo het lokaal volksgezondheidsbeleid voor de jaren 2016, 2017 en 2018 een impuls te geven. Dit draagt bij aan onderwijs -en sportdoelstellingen.

Pilotprojecten Participatie

Het college wil nog meer participatie projecten faciliteren en stimuleren. Dit budget is om een bijdrage te leveren aan actieve bewonersinitiatieven.

Onderzoek collectieve voorzieningen & leeftijdsbestendig wonen

Het doen van een onderzoek naar de inzet van collectieve voorzieningen ten behoeve van levensloopbestendig wonen.

Gratis fietsenstallingen (experiment)

Het aantal fietsdiefstallen in Rijswijk neemt gestaag toe. Ook in het winkelcentrum In de Bogaard. Om dit tegen te gaan is bevordering van het gebruik van de beide bewaakte fietsenstallingen in het centrum gewenst. Onderzoek in Den Haag en Zoetermeer heeft aangetoond dat door het gratis maken van stallingen waar bewaking is, het gebruik van de stalling verdrievoudigd is en fietsdiefstal significant afgenomen is. Voor het winkelcentrum betekent dit dat het aantal gebruikers naar verwachting zal groeien van 50.000 naar 150.000 per jaar. Om dit te bereiken dienen de jaarlijkse exploitatielasten van Biesieklette voor toezicht en bewaking tijdens winkelopeningstijden te worden gecompenseerd. Hiervoor is voor de duur van de proef van twee jaar, jaarlijks € 35.000,- nodig.

Overige mutaties

Een overzicht van de overige mutaties is achterin de begroting opgenomen als bijlage 'Overige ontwikkelingen'.

Taakstelling fiscaliseren

In de kadernota parkeren is aangegeven wat de financiële effecten zijn van de invoering van fiscaliseren ten opzichte van de huidige situatie. Het positieve saldo is als taakstelling opgenomen.

Rentevoordeel als gevolg van omzetten renteswap

Door de lage rentestand is het voordelig om een deel van de renteswap van RijswijkBuiten om te zetten in een langlopende lening. In de paragraaf financiering zijn 3 scenario's uitgewerkt over hoe kan worden omgegaan met de renteswap in de toekomst.

In de eerste helft van 2016 zullen de verschillende scenario's worden uitgewerkt en aan de raad worden voorgelegd.

Bezuiniging vanuit analyse onderuitputting

Als onderdeel van de begrotingsscan is inzichtelijke gemaakt op welke specifieke producten structurele onderuitputting heeft plaatsgevonden. Naar aanleiding hiervan hebben we een nadere analyse gemaakt en hebben op basis van de rekeningssaldi 2011-2014 in totaal € 480.000,- aan onbenut budget laten vrijvallen op verschillende specifieke beleidsproducten. Om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen is de post onvoorzien uitgaven met € 50.000,- verhoogd tot € 100.000,-. In onderstaand overzicht zijn de posten opgenomen waarop de kortingen zijn doorgevoerd

Bezuiniging vanuit de analyse onderuitputting 2011-2014	2016	2017	2018	2019
60021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	27.000	27.000	27.000	27.000
60032 Publieke dienstverlening	47.000	47.000	47.000	47.000
60011 Bestuurlijke samenwerking	34.000	34.000	34.000	34.000
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	24.000	24.000	24.000	24.000
61201 Rampenbestrijding	25.000	25.000	25.000	25.000
61100 Openbare orde en veiligheid	29.000	29.000	29.000	29.000
62100 Wegen, straten en pleinen	72.000	72.000	72.000	72.000
65300 Sport	33.000	33.000	33.000	33.000
65410 Cultureel erfgoed	20.000	20.000	20.000	20.000
65400 Kunst en cultuur	22.000	22.000	22.000	22.000
66310 Welzijnsaccommodaties	56.000	56.000	56.000	56.000
67100 Volksgezondheid	56.000	56.000	56.000	56.000
68100 Ruimtelijke ordening	35.000	35.000	35.000	35.000
TOTALE BEZUINIGING	480.000	480.000	480.000	480.000

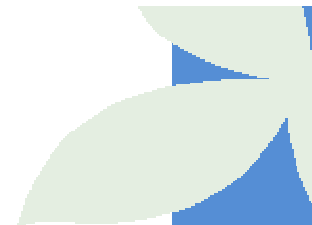
Tot slot

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt is er sprake van een structureel sluitende begroting. Wij zijn ons ervan bewust dat structurele tegenvallers tot tekorten in de laatste jaarschijf zullen leiden als er geen maatregelen tegenover worden gezet.

Het collegewerkplan is een dynamisch document dat ook in de komende periode nog tot keuzes zal leiden. Wij zijn ons er terdege van bewust dat, nu we een sluitende meerjarenraming kunnen presenteren, alles zal afhangen van het strikt handhaven van de budgetdiscipline. Hier zal de komende jaren dan ook alle aandacht op worden gericht.

	Blz.
PROGRAMMA'S.....	9
Algemeen Bestuur en Organisatie.....	10
Openbare Orde en Veiligheid.....	16
Verkeer en Vervoer.....	20
Economie en Werken.....	24
Onderwijs.....	29
Sport, Cultuur en Recreatie.....	34
Sociaal Domein.....	38
Wonen en Leven.....	43
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	48
PARAGRAFEN.....	51
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	52
Onderhoud kapitaalgoederen.....	57
Bedrijfsvoering.....	66
Verbonden partijen.....	72
Grondbeleid.....	93
Lokale heffingen.....	97
Financiering.....	105
Duurzaamheid.....	115
RijswijkBuiten.....	118
MEERJARENRAMING.....	122
Meerjarenraming 2016-2019.....	123
Mutatieoverzicht meerjarenraming 2016-2019.....	125
Toelichting op het mutatieoverzicht meerjarenraming 2016-2019.....	127
Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar.....	132
Toelichting op verschillen begroting met voorgaand jaar.....	133

BIJLAGEN.....	138
Leeswijzer investeringsplan 2016-2019.....	139
Investeringsplan 2016-2019 inclusief toelichting.....	140
EMU-saldo.....	170
Incidentele baten en lasten.....	171
Verloop reserves en toelichting.....	173
Verloop voorzieningen en toelichting.....	178
Verloop vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen) en toelichting.....	182
Verzamel- en consolidatiestaat.....	186
Kerngegevens en kengetallen.....	194
Meerjarig overzicht kostensoorten.....	195
Overige mutaties.....	197
 BESLUITEN.....	 199
Begroting voor het jaar 2016.....	200
Meerjarenraming 2016-2019 met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2016-2019.....	201
De in de jaarschijf 2016 van het investeringsplan 2016-2019 geraamde investeringen.....	202
 AFKORTINGEN.....	 204

PROGRAMMA'S

Het programma Algemeen Bestuur en Organisatie omvat de volgende bestuurlijke opgaven:

Participeren en communiceren met open vizier

Publieke dienstverlening

Intergemeentelijke samenwerking

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

1. Het gemeenbestuur van Rijswijk bestuurt en communiceert met open vizier. Er is ruimte voor bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en alle politieke partijen en geeft ruimte aan initiatieven in de samenleving. Daarmee willen we bereiken dat we een sterk netwerk en goede relaties hebben en dat we de opgaven gezamenlijk realiseren.
2. De gemeente Rijswijk biedt vraaggerichte dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen (klanten), met als basis een effectieve en efficiënte procesgang.
3. Rijswijk werkt samen, al lang en op vele beleidsterreinen. En taken die we goed zelf kunnen uitvoeren doen we zelf. We (her)bezien op welke terreinen we samenwerking zoeken, met welke partners en in welke vorm.

Doelstellingen

- 1.1. Een transparant bestuur en een bestuur dat naar buiten treedt en zich duidelijk manifesteert;
- 1.2. Respectvol samenspel en bereidheid invloed te delen;
- 1.3. Een consistent en betrouwbaar bestuur;
- 1.4. Inhoudelijke beleidsruimte en ruimte voor initiatieven uit de samenleving.
- 1.5. Binnen de gemeente is er een duurzaam netwerk en wordt integrale samenwerking bevorderd.
- 2.1. Verbetering van de publieke dienstverlening 'op maat' aan burgers en bedrijven door een integrale benadering van de vraag;
- 2.2. Publieke dienstverlening 'op afstand' door het bevorderen van het gebruik van technologische (ICT-)hulpmiddelen zoals internet (digitaal);
- 2.3. Streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau (serviceniveau) onafhankelijk van het door de klant gekozen/gebruikte dienstverleningskanaal (balie, telefoon, digitaal, post);
- 2.4. Het 'regisseren' van de dienstverlening; klanten of klantgroepen waar mogelijk sturen (verleiden) naar het "meest effectieve en meest efficiënte" dienstverleningskanaal.

3. We streven naar een optimale taakverdeling tussen gemeente, bovengemeentelijke samenwerkingsverbanden en private partijen.

Indicatoren

	2014	Realisatie 2015	Streefwaarde 2016	2017	2018	2019
Indicatoren voor communiceren en participeren met open vizier*						
a) Rijswijk luistert naar de mening van haar burgers*	n.v.t.	++	++	++	++	++
b) Rijswijk betreft burgers voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen*	n.v.t.	++	++	++	++	++
c) Burgers en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren*	n.v.t.	++	++	++	++	++
Indicatoren publieke dienstverlening*						
d) Aanvragen product/dienst of voorleggen vraag/probleem is gemakkelijk voor burger*	n.v.t.	++	++	++	++	++
e) Burger kreeg uiteindelijk wat hij/zij wilde*	n.v.t.	=	=	+	+	+
f) Eindoordeel publiekszaken o.b.v. benchmark**	n.v.t.	7	7,2	7,4	7,7	8

* Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente.nl Beleidsthema's Rijswijk 2015

** Bron: Benchmark Publiekszaken incl. Klanttevredenheidsonderzoeken (KTO's)

++ betekent Sterkte: (belangrijk; hoge waardering)

= betekent Prioriteit (belangrijk; gemiddelde waardering)

- betekent Zwakte: (belangrijk; lage waardering)

= betekent Geen Prioriteit (lage prioriteit; lage waardering)

+ betekent Sterkte: (minder belangrijk; hoge waardering)

Wat gaan wij daarvoor doen?

#stadsvisie

Het proces van de stadsvisie Rijswijk2030 loopt door in het eerste kwartaal van 2016. We werken in een open en transparante setting toe naar een gezamenlijk gewenst toekomstbeeld van Rijswijk. Daarbij zijn de sterke kanten van Rijswijk vertaald in een herkenbare identiteit en hebben we duidelijke keuzes gemaakt voor de toekomst.

Het proces van meedenken en meewerken leidt ook tot een duurzaam netwerk met de aandeelhouders van de stad; de uitvoering van de stadsvisie is een gedeelde verantwoordelijkheid.

In maart 2016 wordt de stadsvisie ter vaststelling aangeboden aan de raad.

#wijkwethouderschap

Elke wethouder is eerste bestuurlijk aanspreekpunt voor twee wijken in Rijswijk en is zichtbaar in die wijken. De collegeleden halen in de eigen wijk op wat de wensen en behoeften zijn van/voor de wijk ten aanzien van het wijkwethouderschap. Afhankelijk van deze wensen krijgt deze rol in 2016 meer vorm en inhoud.

+sterk netwerk waarmee we samen opgaven realiseren

We werken samen en delen kennis tussen en met alle partijen op diverse thema's/projecten. De wijkcoördinatoren werken vanuit een locatie in de wijk en samen met de wijk. We delen (via de website) informatie over bewonersinitiatieven, samenwerkingspartners en hoe men kan "meedoen in de wijk". Ook doen we onderzoek naar en experimenteren we met nieuwe werkvormen. Er worden nog meer participatieprojecten gefaciliteerd en gestimuleerd om een bijdrage te leveren aan actieve bewonersinitiatieven.

+ de glans van Rijswijk

We geven Rijswijk graag (nog meer) glans. Dit doen we vanuit dit programma onder meer door invulling te geven aan het hernieuwd beleid ereblijken, de representatienota te actualiseren en structuur te geven aan de betrekkingen met onze (externe) relaties.

+internationale aangelegenheden

In 2015 heeft de gemeenteraad aangegeven de bestaande stedenbanden met Beroun en Condega (geleidelijk) te willen beëindigen. In 2016 onderzoeken we de mogelijkheden voor een nieuw internationaal beleid. Uitgangspunten zijn dat bij toekomstige internationale relaties sprake is van wederkerigheid en (maatschappelijk) draagvlak.

In 2016 verdiepen we ons in mogelijkheden tot (tijdelijke)samenwerking:

1. met als doel in aanmerking te komen voor Europese Subsidies, bijvoorbeeld voor duurzaamheid
2. met als doel het uitwisselen van kennis en expertise op projectbasis

#startnotities

Om in een vroeg stadium kaders mee te krijgen van de raad bij het ontwikkelen van beleid zullen wij geregeld gebruik maken van startnotities

#digitale nieuwsflits

In 2016 is er een digitale nieuwsflits. Deze verschijnt na het college van B&W op de gemeentelijke website en geeft de essentie van de besluiten weer. Op deze manier informeren we iedereen (raad, pers, inwoners en medewerkers) op dezelfde manier over de besluiten van het college van B&W.

#spreekuur

We bieden inwoners de mogelijkheid om gebruik te maken van het maandelijks spreekuur van onze collegeleden. In 2016 evalueren we het gebruik van het spreekuur.

#werkbezoek

De werkbezoeken van het college van burgemeester en wethouders gaan in 2016 op dezelfde manier als in 2015. Het college legt gemiddeld één á twee werkbezoeken per week af. Dit zijn representatieve of verdiepende bezoeken of een combinatie van beide. Met het inplannen van de werkbezoeken sluit het college aan bij onderwerpen uit het collegeprogramma en bij de actualiteiten. In sommige gevallen sluiten externe partijen aan bij de werkbezoeken. Ook dit zet het college in 2016 voort.

#de raad in positie

In 2016 zijn de belangrijkste opgaven het verder vorm geven van het nieuwe vergadermodel en een nadrukkelijke oriëntatie en communicatie naar buiten toe.

De raad gaat (geleidelijk) vergaderen volgens het BOB-model: Beeldvorming-Oordeelsvorming-Besluitvorming. Het nieuwe vergadermodel vergt een nieuwe werkwijze voor zowel het college (en de ambtelijke organisatie) als de raad (en de griffie). Begin 2016 wordt de nieuwe werkwijze verankerd in het Reglement van Orde van de gemeenteraad.

Voor de raad is het in deze raadsperiode belangrijk de vertaling van de doelstellingen van de visie op de communicatie naar de samenleving te maken. Vanuit 4 thema's geeft de raad in 2016 invulling aan de visie op communicatie:

- Profileren van de raad door heldere en actieve communicatie. Belangrijke instrumenten hiervoor zijn de nieuwe gemeentesite, social media en lokale media.
- Werken aan vertrouwen met een nieuw vergadermodel waarmee we burgers, maatschappelijke organisatie, ondernemers e.d. actief betrekken.
- Transparantie en openheid door informatie over de raad wordt via de site eenvoudig aan te bieden.
- Onderhouden van relaties / vertegenwoordigende rol. Raadsleden treden meer naar buiten door het organiseren van wijk- en werkbezoeken raadsleden, raadssessies 'in de stad', activiteiten buiten de raadszaal, het uitnodigen van gastsprekers, deskundigen en relaties in raad.

#publieke dienstverlening (incl. innovatie):

Na de startnotitie publieke dienstverlening (planning: eind 2015) stellen wij een Nota Publieke Dienstverlening op. Hierin gaan we onder meer in op het verder vorm geven van de reeds ingezette modernisering en professionalisering van de publieke dienstverlening.

Fase 4 van het landelijk Programma Antwoord© stelt dat gemeenten vanaf 2015 hét portaal zijn voor alle vragen aan de gemeentelijke overheid. Het realiseren van de Antwoord©-ambities betekent het fundamenteel anders organiseren van klantcontacten, met als doel een betere publieke dienstverlening en vermindering van administratieve lasten.

De ambitie is om in periode 2015-2018 # 80% van alle klantcontacten in één keer goed en eenduidig in de frontoffice af te handelen. Daarnaast houdt het KlantContactCenter (KCC) voor 100% de regie binnen de gemeentelijke organisatie op de afdoening van alle klantcontacten. Dit geldt voor alle dienstverleningskanalen (balie, telefoon, digitaal en post). Hiertoe wordt er zaakgericht gewerkt, digitalisering van alle documentstromen zodat deze volledig digitaal raadpleegbaar zijn, ontwikkelen van een goed gevulde kennisbank en een volledig operationeel KCC. Tevens wordt onderzocht of er bij de publieksbalies méér op afspraak kan worden gewerkt en of er selfservicemogelijkheden in de publiekshal kunnen worden geplaatst.

Hiertoe wordt er zaakgericht gewerkt, digitalisering van alle documentstromen zodat deze volledig digitaal raadpleegbaar zijn, ontwikkelen van een goed gevulde kennisbank en een volledig operationeel KCC.

Als kwaliteitskader worden de kwaliteitsnormen gehanteerd volgens de Minimum Branchenormen VNG, juni 2010.

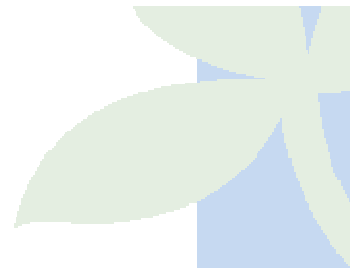
Dit programma Algemeen Bestuur behelst verder onder andere:

Verkiezingen, Rekenkamerfunctie en de regionale samenwerkingsverbanden. Eind 2015 zal er een startnotitie publieke dienstverlening worden opgesteld met als doel met de raad mee te nemen in de ontwikkelingen rondom de dienstverlening resulterende in een Nota Publieke Dienstverlening.

 # afwegingskader intergemeentelijke samenwerking

We stellen, mede aan de hand van de bevindingen uit het rekenkameronderzoek "Rijswijk en intergemeentelijke samenwerking" een afwegingskader intergemeentelijke samenwerking op. Dit afwegingskader wordt ingezet bij de beoordeling om nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan, en bestaande samenwerkingsverbanden te evalueren. Hiervoor stellen we een jaarlijks programma op.

We monitoren of de samenwerkingsverbanden nog voldoen aan de uitgangspunten door een geregelde evaluatie.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Algemeen Bestuur en Organisatie		2014	2015	2016	2017	2018	2019
0010 Bestuursorganen	Lasten	2.314	1.699	1.621	1.607	1.607	1.607
	Baten	417	0	0	0	0	0
Saldo		-1.896	-1.699	-1.621	-1.607	-1.607	-1.607
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	407	307	279	285	289	289
	Baten	10	248	0	0	0	0
Saldo		-397	-59	-279	-285	-289	-289
0020 Bestuursondersteuning	Lasten	2.618	2.672	2.478	2.478	2.478	2.478
	Baten	70	0	62	62	62	62
Saldo		-2.548	-2.672	-2.416	-2.416	-2.416	-2.416
0021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	Lasten	64	143	123	113	111	111
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-64	-143	-123	-113	-111	-111
0022 Organisatieverliezen	Lasten	442	272	162	140	140	140
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-442	-272	-162	-140	-140	-140
0030 Burgerzaken	Lasten	2.041	1.949	2.087	2.149	2.130	1.902
	Baten	1.040	897	1.012	1.157	1.054	656
Saldo		-1.001	-1.052	-1.075	-993	-1.076	-1.246
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	195	181	79	143	143	178
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-195	-181	-79	-143	-143	-178
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	602	694	576	634	711	708
	Baten	3	3	3	3	3	3
Saldo		-599	-691	-573	-631	-708	-705
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	656	721	707	711	711	711
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-656	-721	-707	-711	-711	-711
5801 Mediebeleid	Lasten	40	37	41	41	41	41
	Baten	2	0	0	0	0	0
Saldo		-38	-37	-41	-41	-41	-41
Totaal Lasten		9.379	8.676	8.154	8.303	8.362	8.167
Totaal Baten		1.543	1.148	1.078	1.222	1.119	721
Saldo Algemeen Bestuur en Organisatie		-7.836	-7.528	-7.077	-7.081	-7.243	-7.446
Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.							

Het programma Openbare Orde en Veiligheid herbergt (onderdelen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving & Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Rijswijk is schoon, heel en veilig.

1. De veiligheid van de stad is in handen van vakbekwame professionals. De samenwerkingsketen is goed toegerust voor de preventie en repressie van criminaliteit, overlast en rampen.
2. Wij streven ernaar, in overleg met deze organisaties, waar mogelijk maatwerk geleverd te krijgen voor lokale speerpunten.
3. Wij willen een stad zijn waarin een ieder die dat kan verantwoording neemt voor zijn leefomgeving en veiligheid. Wij stimuleren daarom dat inwoners en organisaties participeren in veiligheid en zelfredzaam zijn.
4. In de regio werken wij aan versterking van de crisisorganisatie door verdere regionalisering, professionalisering en samenwerking met ketenpartners binnen Veiligheidsregio Haaglanden. Zo zijn wij zo goed mogelijk voorbereid op een mogelijke ramp of crisis in Rijswijk of de regio.

Doelstellingen

1. Tenminste behoud en zo mogelijkheid versterking van het niveau van veiligheid. We monitoren en sturen het veiligheidsbeleid (bij) aan de hand van een vierjaarlijks beleidsplan en (jaarlijkse) operationele rapportages en plannen.
2. Er is ruimte voor lokaal maatwerk. Op basis van rapportages en signalen bepalen we lokale speerpunten waar politie en brandweer een deel van hun capaciteit op inzetten.
3. Bewoners, ondernemers en organisaties zijn zich bewust van mogelijke risico's en zijn zelfredzaam.
4. Bewoners, ondernemers en organisaties participeren in veiligheid.
5. De gemeente is goed voorbereid op rampen en crises. De functionarissen binnen de gemeentelijke crisisorganisatie zijn opgeleid, getraind en geoefend.

Indicatoren

Indicator	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1 Geweld	< Niveau 2014	< Niveau 2015	< Niveau 2016	< Niveau 2017	< Niveau 2018
2 Woninginbraken	< Niveau 2014	< Niveau 2015	< Niveau 2016	< Niveau 2017	< Niveau 2018
3 Jeugdoverlast en – criminaliteit	< Niveau 2014	< Niveau 2015	< Niveau 2016	< Niveau 2017	< Niveau 2018
4 Ondernijning, waaronder hennepsteelt, mensenhandel en vastgoedfraude	< Niveau 2014	< Niveau 2015	< Niveau 2016	< Niveau 2017	< Niveau 2018
5 Overlast en Maatschappelijke onrust	< Niveau 2014	< Niveau 2015	< Niveau 2016	< Niveau 2017	< Niveau 2018
6 Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid	> Niveau 2014	> Niveau 2015	> Niveau 2016	> Niveau 2017	> Niveau 2018
7 Burgernet	> Niveau 2014	> Niveau 2015	> Niveau 2016	> Niveau 2017	> Niveau 2018
8 Fietsdiefstal	< Niveau 2014	< Niveau 2015	< Niveau 2015	< Niveau 2015	< Niveau 2015
9 opkomsttijd brandweer	Niveau 2014	Niveau 2015	Niveau 2016	Niveau 2017	Niveau 2018
10 brandpreventie adviezen	Niveau 2014	Niveau 2015	Niveau 2016	Niveau 2017	Niveau 2018
11 Gemeentelijke crisisorganisatie is operationeel conform deelplan/draaiboeken bevolkingszorg	100 %	100%	100%	100%	100%

Indicatoren 1 t/m 5: de eerste vijf indicatoren zijn vastgesteld in het Regionaal Beleidsplan (RBP) 2015-2018 dat op grond van de nieuwe Politiewet voor de regio Den Haag is opgesteld. Het RBP is een plan van politie, gemeenten (dus ook gemeente Rijswijk) en OM in de regionale eenheid Den Haag, waarin de gezamenlijke regionale prioriteiten en doelstellingen op het gebied van (sociale) veiligheid beschreven worden. Als input voor het RBP zijn de jaarplannen van de gemeenten in de regionale eenheid gebruikt.

Indicatoren 6 en 7: de gemeente ondersteunt de totstandkoming van de netwerken van vrijwilligers die zich inzetten voor de eigen leefomgeving. Voor de samenwerking met de vrijwilligers geldt dat de gemeente hen ondersteunt en probeert bij te sturen, zodat het effect

van de vrijwillige inspanningen optimaal wordt. Vrijwilligers zetten zich in om als extra ogen en oren te fungeren en hun bevindingen te delen met elkaar en de beroepsmatige partners.

Indicator 9: de wettelijke opkomsttijden moeten in 80 % gerealiseerd worden. In Rijswijk is dit in 2014 94%. Dit is een goed resultaat t.o.v. de landelijke tijden. Dit niveau willen we graag handhaven.

Indicator 10: de advisering van de gemeente door de VRH is vraag gestuurd. De gestelde termijn van 2 weken wordt bijna altijd gehaald. In geval van grotere projecten kan in goed overleg worden afgeweken hiervan.

Wat gaan wij daarvoor doen?

+ platform Veiligheid en + ketensamenwerking

We werken aan het versterken van het veiligheidsniveau door het implementeren van de aanbevelingen uit de verrichtte scan op het veiligheidsbeleid en de veiligheidsorganisatie van onze gemeente en haar veiligheidspartners. Een belangrijk onderdeel daarvan is het nieuw op te richten Platform Veiligheid; waaraan zowel de 'traditionele' veiligheidspartners als politie, brandweer en Openbaar Ministerie, als partners uit andere domeinen zoals zorg, onderwijs en wonen deelnemen.

Samen ontwikkelen we een *gedeeld beeld op het gebied van Veiligheid*. De ambities met betrekking tot de veiligheidssituatie staan centraal in het periodieke overleg dat we hiervoor organiseren. Dit Platform adresseert ook deelonderwerpen zoals burgerparticipatie en radicalisering vanuit een gezamenlijk, bestuurlijk, kader waardoor er uiteindelijk een samenhangend pakket aan maatregelen ontstaat. Met het formuleren van een gezamenlijk kader en een gezamenlijke aanpak op deelonderwerpen ontwikkelen we een integrale aanpak.

Verder zetten we in op het opstellen van een Integraal Beleidsplan Veiligheid. Dit beleidsplan bestrijkt een periode van ongeveer 4 jaar en wordt leidend voor een jaarlijks (operationeel) werkplan Veiligheid.

Om *grip te houden op Veiligheid en de veiligheidsorganisatie* worden, in het verlengde van de bestuurlijke kaders, een aantal indicatoren verwoord. De monitoring bestaat dan niet alleen uit cijfermatige informatie, maar ook uit de professionele inschattingen van betrokken partijen.

+ participeren in veiligheid

We evalueren de *#pilot Buurtpreventie* en aan de hand daarvan bepalen we of Buurtpreventie wordt voortgezet en uitgebreid. We zorgen middels wervingscampagnes ervoor dat het aantal deelnemers aan Burgernet op peil blijft en blijft stijgen.

+ zelfredzaamheid

We stimuleren burgers, bedrijven en bestuur om (meer) na te denken over de eigen rol, verantwoordelijk en zelfredzaamheid tijdens een ramp of crisis in de gemeente of regio. We nemen dit mee in het opleidings- en trainingsprogramma van onze crisisfunctionarissen en gaan ook meer in gesprek met hen. Ook sluiten we aan bij regionale initiatieven van de Veiligheidsregio Haaglanden. Daarnaast brengen we, op basis van incidentevaluaties binnen de gemeente, in kaart wat de inzet van burgers en bedrijven was en worden adviezen gegeven om dit in de toekomst te verbeteren.

+ professionalisering en verdere regionalisering crisisorganisatie

Bij een ramp of crisis coördineren we de bevolkingszorg (tijdens en na het incident) en anticiperen we hierop. Hierbij sluiten we aan op de regionale (en landelijke) kaders, benoemd in het regionale Crisisplan van de Veiligheidsregio Haaglanden.

De gemeente Rijswijk werkt al jaren nauw samen met andere gemeenten en hulpdiensten binnen de Veiligheidsregio Haaglanden. Daar waar de samenwerking op het gebied van Rampenbestrijding versterkt kan worden, pakken we dit op. Hierbij kijken we of gemeentelijke activiteiten binnen de crisisorganisatie efficiënter en effectiever kunnen organiseren door regionale samenwerking. Naast een verdere samenwerking binnen Veiligheidsregio Haaglanden zoeken we ook intensievere samenwerking met externe partners, zoals wooncorporaties, Salvage, zorginstellingen, etc. De gemeentelijke crisisorganisatie bereidt zich voor op de taken die zij heeft tijdens een ramp of crisis. We bieden hiervoor jaarlijkse opleidingen, trainingen en oefeningen aan, die er voor zorgen dat men is voorbereid op het uitoefenen van de crisisfunctie. Daarnaast beschikken de crisisfunctionarissen over actuele plannen, draaiboeken en informatie en zijn zij getraind het gebruik hiervan.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging 2015	2016	2017	2018	2019
Openbare Orde en Veiligheid		2014					
1100 Openbare orde en veiligheid	Lasten	288	329	300	300	300	300
	Baten	48	40	40	40	40	40
Saldo		-241	-289	-260	-260	-260	-260
1200 Brandweer	Lasten	4.875	4.041	4.217	4.216	4.212	4.207
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-4.875	-4.041	-4.217	-4.216	-4.212	-4.207
1201 Rampenbestrijding	Lasten	120	167	142	142	142	142
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-120	-167	-142	-142	-142	-142
Totaal Lasten		5.284	4.537	4.659	4.658	4.654	4.649
Totaal Baten		48	40	40	40	40	40
Saldo Openbare Orde en Veiligheid		-5.236	-4.497	-4.619	-4.618	-4.614	-4.609

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.

Investerings

(bedragen x € 1.000)

Openbare Orde en Veiligheid	2016	2017	2018	2019
1200 Brandweer				
121 Vervangen Brandkranen	40	40	40	40
Totaal	40	40	40	40

Voor een toelichting op de investeringen wordt verwezen naar het investeringsplan 2016-2019.

Het programma Verkeer en Vervoer herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Mobiliteit

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Het behouden en verbeteren van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en de leefbaarheid van de gemeente Rijswijk. Naast verkeersbeleid en beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur maken we samen met onze inwoners en andere belanghebbenden plannen voor het verkeer in de toekomst.

Doelstellingen

1. Wij stimuleren het gebruik van alternatieve vervoerswijzen anders dan de auto, door barrières weg te nemen en goede basisvoorzieningen, waaronder infrastructuur, te realiseren. Hiermee houden wij Rijswijk en de regio bereikbaar, leefbaar en veilig.
2. Wij zorgen ervoor dat het aantal verkeersslachtoffers in de stad minimaal blijft. Dit doen wij door onveilige verkeerssituaties aan te pakken en verkeerseducatie te stimuleren.
3. Het aantal personen dat binnen een redelijke reistijd met verschillende vervoerswijzen onze economische toplocaties kan bereiken neemt toe. Dit heeft geen negatieve effecten op de bereikbaarheid van die toplocaties en de omgeving.
4. Wij streven naar een toekomstbestendig en betaalbaar parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte.
5. Wij vinden het belangrijk dat inwoners van Rijswijk vrij zijn om te kunnen gaan waar zij willen ("iedereen doet mee") en zelf kunnen kiezen met welk vervoermiddel zij reizen.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1. aantal meters geoptimaliseerde fietsroutes per jaar *	Geen indicator	500 meter	500 meter	500 meter	500 meter	500 meter
2. aantal fietsers per jaar op ster- en hoofd fietsroutes **	Geen indicator	ntb	ntb	ntb	ntb	ntb
3. aantal blackspots ***		0	0	0	0	0
4. parkeerdruk per woonwijk (%)****	Max. 90%	Max.90%	Max.90%	Max.90%	Max.90%	Max.90%
5. bereikbaarheid van economische toplocaties met vervoersmodaliteiten binnen een redelijke afstand/tijd *****	Geen indicator	Ntb met Metropoolregio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten

* gemeentelijke meting op straat (NIEUW)

** fietstellingen (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), streefwaarde nader te bepalen aan de hand van tellingen die in december 2015 beschikbaar komen (NIEUW)

*** landelijke verkeersveiligheidsmonitor, blackspot: maximaal 10 verkeersongevallen per 5 jaar per kruispunt en/of wegvak.

**** periodieke gemeentelijke parkeerdruk meting

***** nader te bepalen indicator en streefwaarde, opgepakt in samenwerking met Metropoolregio Rotterdam Den Haag (nieuwe indicator in Nederland)

Wat gaan wij daarvoor doen?

Wij gaan in 2016 door met het realiseren van goede fietsvoorzieningen, waaronder veilige, comfortabele en directe fietsroutes. Het Jaagpad bij Pasgeld wordt heringericht, de voorbereidingen voor de aanleg van een fietsstraat op de Huis te Hoornkade worden gestart en we werken aan een plan voor de fietspaden langs de Steenlaan. Barrières van water, spoor en wegen nemen we zoveel mogelijk weg, waardoor de #oversteekbaarheid verbetert en reistijden afnemen. In dat kader past bijvoorbeeld de discussie over wens, nut, noodzaak en voorwaarden van een pont over de Vliet. Ook wordt waar nodig de weginrichting aangepast en de snelheid verlaagd, zodat er een veiliger situatie ontstaat voor de verschillende weggebruikers. Daarom verwijderen we bijvoorbeeld een aantal obstakels in fietspaden en maken het kruispunt Laan van Oversteen/Laan van Zuidhoorn verkeersveiliger.

In 2016 leveren we de fietssuggestiestroken en verkeersdrempels in de Treubstraat op, die dienen voor verkeersveiligheid van nieuwe bewoners en gebruikers van de Plaspoelpolder. De – interactieve - planvorming voor de herinrichting van de Generaal Spoorlaan start in 2016, voor de uitvoering in 2017. Hierbij hanteren we uitgangspunten van goede oversteekbaarheid en fietscomfort.

Het realiseren van #rotondes vergt een lange, zorgvuldige voorbereidingstijd. We starten in 2016 een haalbaarheidsonderzoek naar locaties om rotondes te realiseren.

We kijken niet enkel naar fysieke barrières maar ook naar mentale barrières, zoals de kwaliteit van plekken. Een voorbeeld is het openbaar vervoer knooppunt/stationsgebied. Om op die plek initiatieven voor de verbetering van verblijfs- en reisklimaat te stimuleren, faciliteren we zogeheten “Alliantiegesprekken” tussen gebruikers, eigenaren, beheerders uit de markt en overheid (gemeente, Metropoolregio, Industrieschap, NS, ProRail). In het verlengde hiervan streven we er naar om de eigendomssituatie van de stationshal op de onderhandelingstafel te houden. Met bewonersorganisaties en op basis van meldingen inventariseren we kleine knelpunten in de gemeente. Waar mogelijk lossen we deze knelpunten op en komen we tegemoet aan #Burgerinitiatieven, zodat de kwaliteit en het gebruik van de leefomgeving verbetert. Waar nodig wordt de verlichting vervangen, onder andere langs de Vliet. Parkpaden krijgen een extra kwaliteitsimpuls in 2016.

De gehele reis is van belang, op herkomst- en bestemmingslocaties bieden wij daarom goede voorzieningen aan. Dit doen wij onder andere door een eerlijk en toekomstvast #parkeerbeleid te hanteren. In de Kadernota Parkeren 2015 – 2025 zijn hiervoor in 2015 de kaders vastgelegd en is 2016 het jaar van de praktische besluitvorming en uitvoering. Rond de winkelcentra en in de verschillende woonwijken worden in 2016 #goede, veilige en voldoende

fietsparkeervoorzieningen geplaatst, zodat ook mensen zonder eigen berging hun fietsen veilig kunnen stallen. Daarnaast starten we een proef 'gratis bewaakt stallen' voor bezoekers van In de Bogaard.

In samenwerking met de regio wordt blijvend gewerkt aan toegankelijk openbaar vervoer voor iedereen, onder andere door het ophogen van de haltevoorzieningen rond lijn 1 (vanaf 2017), zodat daar in de nabije toekomst nieuw modern trammaterieel kan gaan rijden. We kiezen voor kwaliteit van de openbare ruimte en stimuleren daardoor #duurzame oplossingen die toekomstgericht zijn. Dit betekent dat er een balans is tussen bereikbaarheid en leefbaarheid.

De Prinses Beatrixlaan vervult een belangrijke verkeersfunctie, maar dit betekent niet dat dit ten koste mag gaan van de leefbaarheid of de economische waarde van bijvoorbeeld winkelcentrum In de Bogaard. Wij zetten ons daarom in voor een #duurzame toekomst van de Prinses Beatrixlaan. Onze economische top locaties kunnen nog beter bereikbaar gemaakt worden voor verschillende vervoersmiddelen. Tramlijn 17 rijdt vanaf 2016 met nieuwe tramvoertuigen. We zetten in het bijzonder in op de Plaspoelpolder in verbinding met de andere toplocaties in de Metropoolregio: bijvoorbeeld #openbaar vervoer van en naar Rotterdam The Hague airport, meer benutting van station Rijswijk voor bedrijven, hun werknemers en bezoekers, en voldoende parkeergelegenheid. Door samenwerking met de Metropoolregio, buurgemeenten, Ministeries, ondernemers en andere organisaties kunnen we Rijswijk regionaal op de kaart blijven zetten.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging 2015	2016	2017	2018	2019
Verkeer en Vervoer		2014					
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	5.751	6.045	6.335	6.963	7.070	7.207
	Baten	860	5.060	858	858	858	858
Saldo		-4.891	-985	-5.477	-6.105	-6.212	-6.349
2110 Verkeer	Lasten	1.099	1.104	1.111	1.123	1.106	1.120
	Baten	61	29	29	29	29	29
Saldo		-1.038	-1.076	-1.082	-1.094	-1.078	-1.091
2120 Openbaar vervoer	Lasten	190	133	133	133	133	132
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-190	-133	-133	-133	-133	-132
2140 Parkeren	Lasten	637	878	676	647	639	638
	Baten	1.003	1.173	1.182	1.182	1.182	1.182
Saldo		367	295	506	535	543	545
2400 Waterwegen	Lasten	599	1.152	956	956	964	974
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-599	-1.152	-955	-956	-964	-973
Totaal Lasten		8.276	9.313	9.210	9.822	9.912	10.071
Totaal Baten		1.925	6.262	2.069	2.069	2.069	2.069
Saldo Verkeer en Vervoer		-6.351	-3.052	-7.141	-7.753	-7.843	-8.002

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.

Investerings

(bedragen x € 1.000)

Verkeer en Vervoer	2016	2017	2018	2019
2100 Wegen, straten en pleinen				
211 Vervanging lichtmasten	138	138	138	138
212 Vervanging armaturen	120	120	120	120
213 Vervanging kabelnet openbare verlichting	210	210	210	210
214 Herstel asfaltwegen	569	1.569	569	569
215 Fietspaden in asfalt	150	100	100	100
216 Herstellen (duiker)bruggen	83	83	83	83
217 Carillontoren Generaal Spoorlaan		140		
219 Opwaarderen grote probleemstraten	375	375	375	
220 Overlast bomen	250	250	250	
221 Opwaarderen kleine kansrijke plekken	100	100		
222 Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder	150			
223 Ronde Diepenhorstlaan/Verrijn Stuartlaan				1.269
224 Kruispunt Huis te Landelaan - Generaal Spoorlaan		145		
225 Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/Laan Zuidhoorn	20			
226 Verkeersveiligheid "obstakelvrije fietsroutes"	40			
2110 Verkeer				
227 Vervanging verkeerslichtinstallaties	210	290	290	290
228 Ondertunneling Pr. Beatrixlaan		PM		
229 Fietstunnel spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)				2.150
2120 Openbaar vervoer				
230 Halteplaats RijswijkBuiten	PM			
231 Openbaar vervoer RijswijkBuiten	PM			
2400 Waterwegen				
232 Vervangen beschoeiingen	268	268	268	268
Totaal	2.683	3.788	2.403	5.197
Voor een toelichting op de investeringen wordt verwezen naar het investeringsplan 2016-2019.				

Het programma Economie en Werken herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Vestigingsklimaat

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & de opgave

Rijswijk is en wordt in 2020 als één van de meest economisch sterke gemeente gezien en kent in het bijzonder een sterke focus op de motor van de economie; het midden- en kleinbedrijf (MKB). Rijswijk heeft zich in de metropoolregio stevig gepositioneerd en heeft samen met verschillende economische partners gebouwd aan vitale en toekomstbestendige centrum- en werklocaties.

Doelstellingen

1. We behouden en versterken de economische positie van Rijswijk en zijn op economisch vlak een aanvulling voor overige gemeenten.
2. We creëren een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en in het bijzonder (innovatieve) MKB-bedrijven.
3. We (her)ontwikkelen samen met het bedrijfsleven florerende aantrekkelijke en economisch gezonde werklocaties en winkel- en voorzieningencentra, die passen bij de vraag- en aanbodontwikkelingen van de markt en versterken daarmee het gewenste vestigingsklimaat.
4. We ontwikkelen met sociale zaken een vraaggerichte werkgeversbenadering gericht op een verbetering van de kwantitatieve en kwalitatieve match op de arbeidsmarkt.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. Vestigingen (van bedrijven)						
a) Totaal per 1000 inw. 15-64	107,20	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
b) Totaal	3.212,00	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
c) Met 10-50 werknemers (kleinbedrijf)	312,00	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
d) Met 50-250 werknemers (middenbedrijf)	89,00	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
2. Werkgelegenheid (aantal banen)						
a) Totaal per 1000 inw. 15-64	1.080,2	+0.3%	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%
b) Totaal	32.342	+0.3%	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%
c) In kleinbedrijf (10-50 werknemers)	6.124	+0.3%	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%
d) In middenbedrijf (50-250 werknemers)	8.895	+0.3%	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%
3. Bruto Gemeentelijk Product	40,1	+0%	+0%	+0%	+0%	+0%

4. Waardering ondernemers (score 1-10)	6,8	6,8	6,7	6,7	7,0	7,0
a) Vestigingsklimaat	Nulmeting vanaf 2016					
b) Ondernemersklimaat						

Toelichting indicatoren en prognoses in bijlage

Wat gaan wij daarvoor doen?

Bedrijven & kantoren

In 2015 is in samenwerking met de betrokken gebiedspartijen een position paper Plaspoelpolder opgesteld met daarin de ontwikkelambitie voor de middellange termijn. De leidende gedachte hierbij is dat we de Plaspoelpolder geleidelijk gaan transformeren van een conventioneel bedrijvenpark naar een multifunctionele werkcampus met ruimte voor verschillende functies, waaronder werken, opleiden en recreatie. Verder blijven we inzetten op het verbinden van gebiedspartijen, initiatieven en ondernemers met als doel bedrijvigheid te stimuleren, investeringen tot stand te brengen en de werkgelegenheid te bevorderen. Naast relatiebeheer en acquisitie wordt er ook geïnvesteerd in gebiedsprofilering om de Plaspoelpolder of delen daarvan helderder te positioneren in de regio. De reële verwachting is dat door een mismatch in vraag en aanbod op o.a. Plaspoelpolder een deel van de leegstand van structurele aard zal zijn. Ook blijft de kans aanwezig dat hoofdkantoren van bedrijven besluiten om Rijswijk als vestigingsplaats te verlaten. Bijzondere aandacht zal daarom blijvend uitgaan naar het activeren van de vastgoedeigenaren, waarbij we inzetten op een combinatie van transformatie, verduurzaming en sloop van privaat commercieel vastgoed.

Retail

Samen met de betrokken stakeholders zorgt de gemeente er voor dat In de Bogaard in ieder geval een schoon en veilig winkelcentrum is. Daarnaast werkt de gemeente samen met winkeliers en eigenaren toe naar een meer levendig en onderscheidend stadscentrum. Dit impliceert meer en nieuwe functies, die de aantrekkingskracht vergroot met meer bezoekers tot gevolg en daarnaast ook de verblijfsduur van deze bezoeken verlengt. Concreet betekent dit het toevoegen en daar waar mogelijk concentreren van o.a. meer (hybride) horeconconcepten en leisure als ook meer terrasmogelijkheden met een toegevoegde waarde voor de *#kwaliteit van de openbare ruimte*. Met gerichte *#citymarketing*, promotie en bijbehorende activiteiten wordt In de Bogaard gepositioneerd als een veelzijdig en volledig verblijfs- en stadscentrum. Dit betekent tegelijkertijd dat daar waar mogelijk (overbodige) winkelmeters verdwijnen ten behoeve van andere functies en het daarmee bijdraagt aan een meer evenwichtigere retailmarkt op lokaal en regionaal niveau. In relatie tot de omgeving van In de Bogaard, met relatief hoge kantorenleegstand, werken we met partners aan een position paper, die richting geeft aan kansen en nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden.

Zowel voor de kantoren- als voor de retailmarkt geldt dat we de leegstandsmonitor gebruiken als specifieke indicator om de bezettingsgraad binnen de economische werk- en centrumlocaties te monitoren.

Dienstverlening

Het stimuleren van het *#vestigingsklimaat* doen we door ons in te blijven zetten voor *#vraaggerichte dienstverlening* en *#deregulering*. Vanaf 2016 zullen we een keer per twee jaar de Ondernemerspeiling laten uitvoeren onder onze bedrijven, waarmee we kunnen zien hoe we er voor staan met ons vestigings- en ondernemersklimaat. De uitkomsten komen op Waarstaatjegemeente.nl en zijn daarmee te vergelijken met andere gemeenten. Met deze

Programma Economie en Werken

uitkomsten kunnen we bovendien gericht en praktisch verbeteracties aanpakken. In ieder geval werken we aan het verder stroomlijnen van het vergunningenproces en in het bijzonder de realisatie van kortere doorlooptijden. Deze continue monitoring heeft als inzet dat Rijswijk zich duidelijk kan etaleren als een ondernemersvriendelijke gemeente.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig):		Realisatie	Raming na wijziging				
Economie en Werken		2014	2015	2016	2017	2018	2019
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	814	868	818	816	785	78
	Baten	163	177	179	179	179	17
Saldo		-651	-691	-639	-638	-606	-60
3300 Nutsbedrijven	Lasten	0	0	0	0	0	
	Baten	2.145	1.825	1.825	1.825	1.825	1.82
Saldo		2.145	1.825	1.825	1.825	1.825	1.82
Totaal Lasten		814	868	818	816	785	78
Totaal Baten		2.308	2.002	2.003	2.003	2.003	2.00
Totaal Economie en Werken		1.494	1.134	1.186	1.187	1.219	1.22

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.

Bijlage: Toelichting indicatoren en prognoses

Indicator 1,2,3 vormen een thermometer van de ontwikkeling van de Rijswijkse economie. Deze indicatoren, hoe wezenlijk ook, zijn van veel factoren (o.a. markt, concurrentie, sector) afhankelijk en het is complex dergelijke indicatoren op het niveau van Rijswijk 'smart' te voorspellen c.q. te beïnvloeden. Op basis van beschikbare cijfers uit verleden (historische trend) en heden (prognose) kan een indicatieve trend worden afgeleid en is tot een inschatting gekomen van een groeicijfer voor de komende jaren. De daadwerkelijke waarde van deze indicatoren zal met terugwerkende kracht in het eerste kwartaal na ieder kalenderjaar beschikbaar komen.

Groeicijfer werkgelegenheid:

Gemiddelde groei werkgelegenheid per jaar periode 2010-2014:

Nederland	-0,45%
Gemeente Rijswijk	-3,1%

Gemiddelde groei werkgelegenheid per jaar periode 2013-2014:

Provincie Zuid Holland	-1,17%
Gemeente Rijswijk	-0,7%

Prognose ontwikkeling aantal banen:

2015 Nederlandse economie	= 0,5%
2016 Nederlandse economie	= 0,7%
2015/2016 Regio Haaglanden	= 0,7%

In de afgelopen jaren was sprake van een negatieve groei op de schaal van Nederland, Zuid-Holland en Rijswijk (het aantal banen nam jaarlijks af). Met het herstel van de Nederlandse economie, zijn de groeiverwachtingen voor Nederland, Haaglanden voor de komende jaren positief (verwachte groei werkgelegenheid Nederland 2017-2020 = 0,5%). Aangezien de werkgelegenheid in de afgelopen jaren in Rijswijk sneller daalde, is voor Rijswijk uitgegaan van een gematigde en geleidelijke groei van 0,3% in 2015/2016 en 0,5% in 2017/2018 en 0,7% in 2019.

Groeicijfer vestigingen:

Gemiddelde groei aantal vestigingen per jaar 2010-2014

Nederland	2,6%
Provincie Zuid Holland	0,3%
Gemeente Rijswijk	0,2%

Voor de groei van het aantal vestigingen is geen prognose beschikbaar voor de komende jaren. In de afgelopen jaar was sprake van een gemiddelde jaarlijkse groei van 0,2 tot 0,3% in Rijswijk en de Provincie Zuid-Holland m.b.t. het aantal vestigingen. Om een voorspelling te doen voor de komende jaren wordt gezien de aantrekkende economie en de structurele landelijke trend van het aantal zzp-ers (vestigingen) uitgegaan van een aanhoudende gemiddelde jaarlijkse groei van 0,2% voor de periode 2015-2019.

Groeicijfer Bruto Gemeentelijk Product:

Het Bruto Gemeentelijk Product is berekend op basis van een economisch model van KING (peiljaar 2013). In 2013 was het bruto gemeentelijk product 40,1; het BGP drukt de omvang uit van de lokale economie; de toegevoegde waarde van alle economische activiteiten gedeeld door het aantal inwoners in de gemeente Rijswijk. De gemeente Rijswijk heeft een relatief sterk BGP op het niveau van de voormalige regio Haaglanden, Provincie Zuid-Holland en Nederland.

Gezien het voorzichtige, maar ook onzekere herstel van de landelijke economie, de concurrentie met andere gemeenten en regio's is indicatief uitgegaan van een verwachte stabilisatie van het BGP tot 2019 (groei van 0%).

Indicator 4 heeft betrekking op de waardering van het Rijswijkse vestigings- en ondernemersklimaat. In 2016 start een nulmeting, die vervolgens 1 x per 2 jaar wordt herhaald. Aan het Rijswijkse bedrijfsleven wordt middels een steekproef een vragenlijst voorgelegd (de ondernemerspeiling van Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), op basis waarvan 5 onderwerpen m.b.t. het vestigings- en ondernemersklimaat beoordeeld worden ((digitale) dienstverlening, lokale regel- en lastendruk, relatie ondernemer-gemeente, economisch beleid en vestigingsklimaat). Met de uitkomsten kunnen gericht verbeteracties worden ingezet. Door deze meting periodiek uit te voeren wordt daarmee niet alleen de kwaliteit van de dienstverlening, maar ook de inspanningen om deze dienstverlening te verbeteren, inzichtelijk gemaakt. De definities van de twee indicatoren zijn:

- Vestigingsklimaat: aantrekkelijkheid van de gemeente voor ondernemingen.
- Ondernemersklimaat: lokale omstandigheden die van invloed zijn op het gevoel dat een ondernemer heeft ten aanzien van zijn gemeente als economische vestigingsplaats.

Huidig referentiekader is het bewijs van goede dienst, waarin in 2013 op klanttevredenheid een 6,8 werd gescoord. Voor 2014 is deze waarde ook gehanteerd. Gemeenten, die al eerder een ondernemerspeiling hebben uitgevoerd scoren gemiddeld een 6,6 op vestigingsklimaat en een 6,7 op ondernemersklimaat. In 2015 wordt gestart met een nulmeting. Voor 2015 is als streefwaarde van de nulmeting het gemiddelde van al deelnemende gemeenten gehanteerd. Met de uitvoering van de metingen worden de waarden van vestigingsklimaat en ondernemersklimaat in beeld gebracht. De verwachting is dat door het uitvoeren van verbeteracties de waardering van het klimaat om te ondernemen en te vestigen zal groeien.

Bronnen

Algemeen:

- Waar staat je Gemeente (KING)
- UWV arbeidsmarktprognose 2015/2016
- Centraal Planbureau
- LISA

Indicatoren:

- Bruto gemeentelijk product: jaarlijkse monitoring (Bron: Waar staat je gemeente)
- Vestigingen: jaarlijkse monitoring (Bron: LISA)
- Werkgelegenheid: jaarlijkse monitoring (Bron: LISA)
- Waardering ondernemers: meting 1x per 2 jaar (Bron: deelname ondernemerspeiling KING; Waar staat je gemeente)

Het programma Onderwijs herbergt (onderdelen van) de volgende bestuurlijke opgaven:

Jeugd en Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

We willen dat jeugdigen in onze gemeente de kans krijgen om zich breed te ontwikkelen. In een veilige situatie, door een goede samenwerking tussen thuis, school en maatschappelijke partners. De jeugdigen komen in deze omgeving in aanraking met veel verschillende activiteiten en kennen en ontwikkelen zo hun talenten. Mede hierdoor raken ze ook betrokken bij de Rijswijkse samenleving. Ook dragen we bij, door het verbinden van onderwijs aan zorg, aan het vergroten van hun weerbaarheid en gezonde leefstijl.

Doelstellingen

1. Elk kind verdient een goede start; risico's in de opvoeding zijn vroegtijdig signaleerd.
2. We stimuleren een brede ontwikkeling van onze jeugdigen.
3. We stimuleren de schoolcarrière van onze jeugdigen: iedere in Rijswijk wonende of naar schoolgaande jeugdige behaalt een startkwalificatie en is voldoende taalvaardig.
4. Jeugdigen hebben een eigen plek in de samenleving om zich optimaal te kunnen ontwikkelen en maatschappelijk te participeren.
5. Voor alle leerlingen is veilige, kwalitatief goede en onderwijskundig geschikte huisvesting beschikbaar.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1. Goede start						
a) Kwaliteit VVE		V				
b) Score JGZ-monitor	V	V	V	V	G	G
c) Score GGD-Monitor	V	V	V	V	V	V
	V		V			
2. Breed aanbod						
a) Activiteiten obv inzet		55%				
	nb					

Indicator	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
combinatiefuncties			65%	65%	65%	65%
b) Activiteiten/verenigingen	nb	80%	80%	80%	80%	80%
3. Schoolcarrière						
a) Aantal terug begeleide VSV'ers neemt toe	66% in 2013/2014	=	=	=	=	=
b) Taalontwikkeling	V	V	V	V	RV	RV
4. Eigen plek						
a) Kinderen in Tel	landelijk gemiddeld	> 2014	=	=	=	=
5. Onderwijshuisvesting						
a) Huisvesting tov prognose	=	=	=	=	=	=

Toelichting indicatoren

- 1a. In het Kwaliteitskader VVE is opgenomen dat de gemeente Rijswijk jaarlijks een procesevaluatie en monitor houdt. Voor de evaluatie en monitoring zijn met betrokken partners afspraken gemaakt over aanlevering van rapportages. Met de schoolbesturen zijn eveneens afspraken gemaakt over de aanlevering van toetsresultaten. De procesevaluatie sluit aan op de door de Inspectie van het Onderwijs uitgevoerde evaluaties. De uitkomst van deze evaluatie en monitor wordt ter bespreking voorgelegd aan de betrokken partners. De score is 1 (onvoldoende), 2 (redelijk), 3 (voldoende) of 4 (uitmuntend).
- 1b. Jaarlijks voert Stichting Jeugdgezondheidszorg een monitor en evaluatie uit waaruit de behoefte aan ondersteuning bij opvoeden en opgroeien en de gegeven ondersteuning blijkt. Op grond van de uitkomst van deze monitor vindt bijstelling van het aanbod plaats. De score per onderdeel moet voldoende zijn.
- 1c. Tweejaarlijks voert de GGD een monitor uit waaruit de lokale behoefte aan ondersteuning in het algemeen rondom zorg en begeleiding blijkt. Op grond van de uitkomst vindt bijstelling van het aanbod plaats. De score moet voldoende zijn.

- 2a. De inzet van combinatiefunctionarissen is een afgesproken formatie. Evaluatie van de mate van tevredenheid over hun inzet vindt tweejaarlijks plaats. De deelname aan activiteiten van de combinatiefunctionarissen in het totale programma Ontdekkers was in schooljaar 2014/2015 gemiddeld over Rijswijk 55%. Deze score moet in het schooljaar 2015/2016 naar 65%.
- 2b. In 2014 is een nulmeting gehouden over de deelname van jongeren aan activiteiten, lidmaatschap van verenigingen en dergelijke. Op basis van de meting over 2015 kan de eerste vergelijking worden gemaakt. Het uitgangspunt is dat 80% van jeugdigen deel neemt aan, ofwel losse activiteiten, ofwel lid is van een vereniging.
- 3a. De input is afkomstig uit de leerlingenadministratie, elk jaar is een vergelijking met vorig jaar mogelijk. Streven is het aantal terug begeleide voortijdig schoolverlaters t.o.v. het aantal meldingen te verhogen. In de komende jaren zal een andere indicator ontwikkeld worden.
- 3b. In samenwerking met betrokken partners, waaronder het primair onderwijs is een taalbeleidsplan afgesproken. Dit plan gaat in op het vergroten van de woordenschat en leesvaardigheid van basisschoolleerlingen. Elke basisschool heeft een eigen jaarplan met resultatenafspraken. Evaluatie van het taalbeleidsplan vindt jaarlijks plaats op basis van de uitkomsten van de jaarplannen. Daarnaast is een plan in ontwikkeling voor een meer algemeen taalbeleid, ook bestemd voor volwassenen.
- 4a. Kinderen in Tel is een onderzoek dat sinds 2006 de situatie van kinderen in kaart brengt aan de hand van indicatoren die zijn gebaseerd op het VN-Kinderrechtenverdrag. Kinderen in Tel presenteert data over het welzijn van kinderen en jongeren in Nederland op provinciaal, gemeentelijk en wijkniveau. Het voornemen is dat de uitkomst voor Rijswijk beter is dan in 2014.
- 5a. Op basis van de leerlingenprognose kan beoordeeld of een school in de toekomst voldoende ruimte heeft.

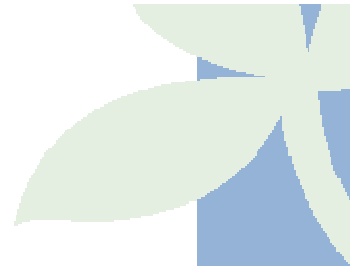
Wat gaan wij daarvoor doen?

In de Uitvoeringsagenda Jeugd en Onderwijs staat uitgebreid omschreven wat we in 2016 gaan doen, welke partners daarbij betrokken zijn en wat het resultaat is. Een samenvatting staat hieronder.

Goede start

We zorgen voor een sluitend, laagdrempelig en vraaggericht aanbod van opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning aan ouders en hun kinderen. Dit doen we onder meer door regie te houden op de uitvoering van het 'Kwaliteitskader voor- en vroegschoolse educatie 2015 en verder'. Ook bevorderen we de doorgaande lijn en afstemming tussen professionele organisaties betrokken bij opvoeden en opgroeien, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin, onderwijs en kinderopvang.

In 2016 gaan we verder met de uitvoering van het kwaliteitskader in samenwerking met de partners, met specifieke aandacht voor de taalbevordering van pedagogisch medewerkers. Door de inzet van speelstart, de peuterspeelscholen en de samenwerking met kinderdagverblijven bereiken we een brede doelgroep, voorkomen we vroegtijdig problemen bij opvoeden en opgroeien en vergroten we de ouderbetrokkenheid.

Breed aanbod

We handhaven het huidige *#aanbod voor kinderen* van activiteiten op het gebied van kunst en cultuur, sport, natuur en milieu en verkeer. In 2016 staat het vergroten van de verbinding tussen de diverse activiteiten en de partners centraal met als doel de deelname van kinderen toe te laten nemen. Daarnaast is er een aanbod voor kinderen in de schoolvakanties, is extra aandacht voor buitenspelen en voor beeldende kunst in het verlengde van de taalaanpak.

Schoolcarrière

We blijven streven naar een afname van het aantal voortijdig schoolverlaters ('iedere leerling een *#startkwalificatie*') onder meer door loopbaanbegeleiding, preventieve acties gericht op het te laat komen, meer preventieve inzet van de casemanager voortijdig schoolverlaten, vergroten ouderbetrokkenheid en (eerder) verbaliseren door de leerplichtambtenaren.

Taalvaardigheid

We werken samen met de scholen zodat jeugdigen met voldoende bagage hun schoolloopbaan afronden. Dat betekent dat ze in het bezit zijn van een startkwalificatie, maar ook al vroegtijdig en blijvend zijn gestimuleerd in taalontwikkeling. Daarom maken we samen met de partners - onder meer het basisonderwijs, kinderopvang en bibliotheek - afspraken om de *#taalvaardigheid* al vanaf jonge leeftijd te *vergroten*. We werken hierbij samen in een taalketenoverleg en werken verder aan ons *#nieuw taalbeleidskader*. In 2016 vindt een verbreding van het huidige overleg, met als partners Welzijn Rijswijk, Stichting Lezen en Schrijven, bibliotheek, plaats met als extra partners het basisonderwijs en peuterspeelscholen.

#Jeugdparticipatie

We hebben blijvende aandacht voor het betrekken van jeugdigen door maatschappelijke organisaties en instellingen. We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten, te sporten en in aanraking te komen met de natuur (openbare speelplekken, speeltuinen, kinderboerderij, natuurtuin, schooltuin). In 2016 ligt de aandacht met name op de participatie en de rechten van kinderen. Eind 2015 is een plan voor dit onderwerp gereed, dat we in 2016 uitvoeren.

Onderwijshuisvesting brede scholen

We maken in overleg met de schoolbesturen via het huisvestingsprogramma afspraken over (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding en realiseren huisvesting voor de voorgenomen *#brede scholen*. Naast de brede scholen die al opgericht zijn (of worden), richten we onze aandacht de komende jaren op inhoudelijke en fysieke ontwikkeling van brede scholen in het Rembrandtkwartier en RijswijkBuiten (Sion). Daarnaast zetten we actief in op de vorming van brede scholen in andere wijken, rondom bestaande infrastructuur. In 2016 zijn dit Steenvoorde Zuid en Rijswijk Centrum.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Onderwijs		2014	2015	2016	2017	2018	2019
4010 Huisvesting scholen	Lasten	2.315	2.410	2.564	3.439	4.165	4.193
	Baten	-17	13	3	3	3	3
Saldo		-2.332	-2.397	-2.561	-3.435	-4.161	-4.189
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	2.335	1.550	1.603	1.603	1.603	1.603
	Baten	733	97	97	97	97	97
Saldo		-1.602	-1.453	-1.506	-1.506	-1.506	-1.506
6500 Kinderopvang	Lasten	535	559	561	560	558	557
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-535	-559	-561	-560	-558	-557
Totaal Lasten		5.186	4.519	4.729	5.602	6.326	6.352
Totaal Baten		716	110	100	100	100	100
Totaal Onderwijs		-4.470	-4.409	-4.629	-5.501	-6.226	-6.252

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.

Investerings

(bedragen x € 1.000)

Onderwijs	2016	2017	2018	2019
4010 Huisvesting scholen				
401 Brede School locatie Rembrandtkwartier (incl. 544 vervanging Van Zweedenzaal)		11.048		
402 Realisatie Brede school Sion (RijswijkBuiten)	6.130			
403 Inrichting Brede School Sion (RijswijkBuiten)		155		
404 Voorbereidingskosten brede school 't Haantje (RijswijkBuiten)				243
405 Permanente huisv.basisschool Kronenburgh	2.044			
406 Uitbreiding eerste inr.onderw.leerpakket en meub.basisschool Kronenburgh	68			
Totaal	8.242	11.203	0	243

Voor een toelichting op de investeringen wordt verwezen naar het investeringsplan 2016-2019.

Het programma Sport, Cultuur en Recreatie herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Welzijn, Cultuur en Sport

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Kunst en Cultuur

De betekenis van Kunst en Cultuur voor de Rijswijkse samenleving te vergroten, door ruimte te creëren voor nieuwe ideeën en vormen van samenwerking.

Sport

Sport wordt niet gezien als een doel op zich, maar een middel om maatschappelijke doelen als sociale cohesie en een gezonde leefstijl te bereiken.

Doelstellingen

Het stimuleren van deelname van de Rijswijkse bevolking aan sport, kunst en cultuur door het in stand houden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling bevorderen, sociale cohesie versterken, onderling respect vergroten en een gezonde leefstijl stimuleren.

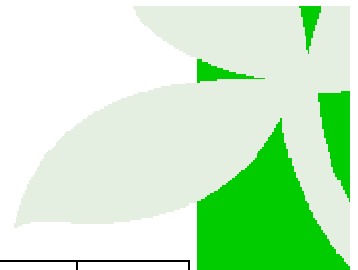
Vanuit een gemeenschappelijke visie op Kunst en Cultuur zorgen voor het versterken en verdiepen van de samenwerking tussen de gemeente, maatschappelijke instellingen en bedrijven. Centrale thema's zijn het maatschappelijk en cultureel ondernemerschap.

1. Inwoners en bezoekers komen kunst- en cultuuruitingen tegen, nemen deel aan activiteiten op het gebied van sport, kunst en cultuur en zijn daar tevreden over.
2. Inwoners zijn zich bewust van (hun) cultuur en de cultuurhistorie van Rijswijk.
3. Het cultureel erfgoed in Rijswijk maken we zichtbaar voor inwoners en bezoekers.
4. Het terugdringen van het aantal kinderen op basisscholen met overgewicht
5. Het in stand houden van voldoende, veilige en geschikte sportaccommodaties.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2014	Streef-waarde 2015	2016	2017	2018	2019
1.a. Tevredenheid diversiteit cultureel aanbod		42% ⁽¹⁾				
1.b. Tevredenheid kwaliteit cultureel aanbod		44% ⁽¹⁾				
1.c. Gemiddeld aantal bezoeken aan voorstellingen/evenementen per jaar in Rijswijk		1,6 ⁽¹⁾				
1.d. Aantal deelnemers aan schoolsportdagen		3.200	3.200	3.200	3.200	3.200
1.e. Kunstwerken in de openbare ruimte	+2	47				
2.a. Aantal bezoekers Rijswijks Museum	13.899 ⁽²⁾	13.899				
2.b. Gemiddeld percentage deelname aanbod cultuureducatie door basisonderwijs	nb	50% ⁽³⁾				
3.a. Rijksmonumenten	50	50				

3.b. Gemeentelijke monumenten	50	50				
4. Het aantal kinderen met extreem overgewicht verlagen		60	50	50	50	50
5.a. Vervanging sporthal Marimba 5.b. Aantal buitensport-accommodaties van kwalitatief hoog niveau		4	4	4	1 4	4

(1) Bron: Waar staat je gemeente 2015

De categorieën zijn 'tevreden', 'neutraal', 'ontevreden' of 'geen antwoord'. Het weergegeven percentage is het aantal respondenten dat aangeeft tevreden te zijn. In 2015 is voor het eerst onderdeel kunst & cultuur betrokken.

(2) Bron: Jaarverslag Museum 2014

(3) Bron: Gemeentelijke nulmeting 2015

Ten aanzien van het onderdeel kunst en cultuur zijn de jaarkolommen 2016 t/m 2019 nog niet gevuld. Hiermee wordt gewacht totdat vanuit de cultuurvisie duidelijk is welk ambitieniveau gewenst is.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Kunst en Cultuur

Wij stellen een *#cultuurvisie* op waarin wordt aangegeven wat de gemeente Rijswijk vanuit toekomstig perspectief wil bereiken op het gebied van kunst en cultuur, waarbij ook verbinding wordt gemaakt met sociale en economische vraagstukken. Begin 2016 wordt deze cultuurvisie, onderdeel van de stadsvisie, vastgesteld. Vervolgens worden gezamenlijk met de betrokken stakeholders en partners de betreffende uitvoeringsprogramma's opgesteld. We subsidiëren activiteiten die een bijdrage leveren aan de doelstellingen in dit programma.

Cultuurhistorie wegen we mee in ruimtelijke ordening door bij de actualisatie van bestemmingsplannen naast de verplichte analyse ook waardevolle gebieden aan te wijzen.

Waar mogelijk spelen we een actieve rol om herbestemming van karakteristieke en identiteitsbepalende gebouwen mogelijk te maken.

Sport

Om de sociale cohesie te bevorderen zetten we samenwerkingsverbanden tussen buurt, onderwijs en sport op en we onderhouden deze.

Onder het bevorderen van een gezonde leefstijl vallen voedingsvoorlichting en wijkgerichte naschoolse sportactiviteiten. Om het percentage basisschoolleerlingen met overgewicht te laten dalen stellen we, in samenwerking met de opgave sociale agenda, een voedingsvoorlichtingsprogramma op.

Vanuit het *#integraal accommodatiebeleid 2012-2020* zetten we in op vervanging, of aanpassing, van gedateerde sportaccommodaties, zoals de Van Zweedenzaal (onderdeel van de brede school Rembrandtkwartier, planning 2018) en de Marimbahal (eventuele vervangende nieuwbouw in RijswijkBuiten). Daarbij betrekken wij de mogelijkheid tot overdracht van het beheer en exploitatie van zalen aan sportverenigingen. Het exploiteren van vastgoed is voor de gemeente geen doel op zich, maar staat ten dienste van de inhoudelijke beleidsdoelen op het

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

gebied van welzijn, sport en cultuur. Het *#professionaliseren van deze vastgoedexploitatie* is een thema dat wij in 2016 oppakken.

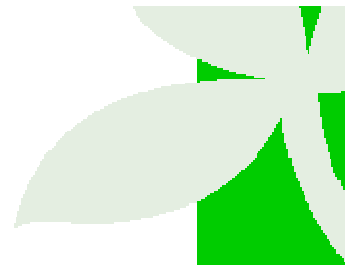
In een startnotitie Accommodaties zullen wij de raad dat vraagstuk voorleggen, waarin wij ook in gaan op het bredere proces van de *#herschikking van het maatschappelijk vastgoed*. Hierin krijgen ook de relaties van sport met andere beleidsterreinen, zoals jeugdbeleid en volksgezondheid, een plaats.

In het voorjaar van 2016 zal een *#nota sport*, als uitwerking van het integraal accommodatiebeleid, worden aangeboden aan de raad.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Sport, Cultuur en Recreatie		2014	2015	2016	2017	2018	2019
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.431	1.447	1.461	1.461	1.461	1.46
	Baten	0	0	0	0	0	
Saldo		-1.431	-1.447	-1.461	-1.461	-1.461	-1.46
5300 Sport	Lasten	5.421	5.594	5.259	5.184	5.217	5.62
	Baten	1.940	1.916	1.294	1.294	1.294	1.29
Saldo		-3.481	-3.678	-3.965	-3.890	-3.923	-4.32
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.477	2.478	2.284	2.284	2.279	2.26
	Baten	63	120	7	7	7	
Saldo		-2.414	-2.357	-2.277	-2.276	-2.271	-2.25
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	1.283	1.310	1.333	1.292	1.283	1.28
	Baten	2	0	0	0	0	
Saldo		-1.281	-1.310	-1.333	-1.292	-1.283	-1.28
5800 Speeltuinwerk	Lasten	698	777	722	759	777	79
	Baten	7	0	0	0	0	
Saldo		-691	-777	-722	-759	-777	-79
Totaal Lasten		11.309	11.606	11.059	10.980	11.017	11.42
Totaal Baten		2.012	2.036	1.301	1.301	1.301	1.30
Totaal Sport, Cultuur en Recreatie		-9.297	-9.569	-9.757	-9.678	-9.715	-10.12

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.

Investerings

(bedragen x € 1.000)

Sport, Cultuur en Recreatie	2016	2017	2018	2019
5300 Sport				
501 Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjaren onderhoudsplan sportparken	30	30	30	30
502 Vervanging kunstgrasveld Sportpark Pr. Irene		397		
503 Terreinafstering renoveren/vervangen Sportpark Hoekpolder	26			
504 Vervanging top laag kunstgrasveld 301 Sportpark Hoekpolder			305	
505 Vervanging top laag veld 306 sportpark Hoekpolder			26	
506 Vervanging verharding wielersbaan de Spartaan			275	
507 Nieuw e sporthal Rijs wijk Buiten (ter vervanging Marimbahal)			4.205	
508 Voorbereidingskrediet vervangende nieuw bouw Marimbahal in Rijs wijk Buiten	595			
509 Grondw aarde sporthal			1.300	
510 Toplaagrenovatie veld 114 Sportpark Irene				26
512 Toplaagrenovatie veld 302 Sportpark Hoekpolder				65
514 Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg				300
516 Vervanging en herstraten elementenverharding Sportpark Elsenburg				42
5800 Speeltoerwerk				
517 Vervanging herinrichten speelplekken in de wijk	200	200	200	200
518 Vervanging hekwerken	15	15	15	15
Totaal	866	642	6.356	678

Voor een toelichting op de investeringen wordt verwezen naar het investeringsplan 2016-2019.

Het programma Sociaal Domein herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Sociale Agenda

Jeugd en onderwijs

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Gemeente Rijswijk streeft er naar dat zoveel mogelijk inwoners actief participeren in de samenleving, werken om in hun eigen levensonderhoud te voorzien, regie hebben en voeren over hun eigen leven en bijdragen aan het welbevinden van hun sociale omgeving. Zelfredzaamheid vormt het fundament van een vitale samenleving. Voor de meeste inwoners is dit gangbaar en vanzelfsprekend, maar sommigen hebben ondersteuning nodig. Deze wordt gevonden in de eigen sociale netwerken, vrijwilligersorganisaties, het maatschappelijk middenveld, werkgevers en de gemeente.

De rol van gemeente Rijswijk is gericht op het stimuleren van activiteiten om de zelfredzaamheid te versterken en te vergroten. Daarnaast en stuurt de gemeente op meer en betere samenwerking met en tussen de bovengenoemde partijen binnen het hele sociale domein.

Doelstellingen

1. Inwoners nemen actief deel aan de samenleving, bij voorkeur via betaalde arbeid.
2. Inwoners die niet zelfstandig in het levensonderhoud kunnen voorzien worden ondersteund.
3. Ook inwoners met beperkte financiële middelen kunnen meedoen aan de samenleving.
4. Inwoners die een ondersteuningsbehoefte hebben worden laagdrempelig, outreachend en effectief geholpen.
5. Elk kind verdient een goede start en kan zich zo optimaal mogelijk ontwikkelen. Risico's in de opvoeding worden vroegesignaleerd.
6. Jeugdigen en hun ouders/verzorgers met een individuele hulpvraag/behoefte kunnen een beroep doen op een sluitende keten van zorg, begeleiding en veiligheid.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2014	Streef-waarde 2015	2016	2017	2018	2019
1. Ontwikkeling bijstandsvolume *	- 1,5	- 2,0	- 2,0	-2,0	-2,0	-2,0
2. Aantal aanvragen incidenteel en periodiek bijzondere bijstand **	----	1600	1650	1700	1700	1700
3. Aantal jeugdigen met jeugdzorg ***	----	512	512	512	512	512
4. Aantal volwassenen met begeleiding ****	----	566	566	566	566	566
5. Participatiegedrag (meedoen in de	16	16	16	15	14	14

samenleving)*****						

- * De waarde bij deze indicator betreft de procentuele afwijking ten opzichte van de landelijke realisatie.
- ** Deze indicator betreft de aanvragen incidenteel en periodiek bijzondere bijstand en is exclusief aanvragen voor de aanvullende zorgverzekering en de studietoelage
- *** Aantal jeugdigen dat gebruik maakt van geïndiceerde jeugdzorg (nieuwe taken jeugd)
- **** Aantal volwassenen dat gebruik maakt van geïndiceerde begeleiding (nieuwe taken wmo)
- ***** Het percentage inwoners dat smal of eenzijdig participeert (SGBB Benchmark)

Wat gaan wij daarvoor doen?

Werk

We ondersteunen inwoners bij het vinden van een baan. Dit doen we o.a. door het organiseren van sollicitatietrainingen en speedmeets. *#kadernota Re-integratie/Participatie*

We benaderen en faciliteren de werkgevers om inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. *#kadernota Re-integratie/Participatie*

We continueren het herstructureringsproces van het SW-bedrijf waarbij de uitkomsten van het onderzoek naar alternatieven voor het onderbrengen van de 'oude' WSW-groep worden meegenomen.

Armoede

We ondersteunen Rijswijkse minima zoveel mogelijk met voorzieningen in natura en zetten verder in op krachtenbundeling, preventie en voorlichting. Onze minimaregelingen zijn doeltreffender. *#armoedemonitor*

We zetten binnen het domein Participatie in op preventie. We geven voorlichting over voorliggende en gemeentelijke voorzieningen, bemiddelen ter voorkoming van huisuitzettingen en zorgen voor expertise op het gebied van schulddienstverlening binnen de sociale wijkteams. *#kadernota minimabeleid*

We voorkomen het oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen. We bestrijden dit door hoogwaardig te handhaven.

Informele (jeugd)zorg

We waarderen de inzet van mantelzorgers en zorgvrijwilligers. Ondersteuning voor deze groepen is essentieel. We stellen in 2016 beleid op om de ondersteuning van mantelzorgers en zorgvrijwilligers te verbeteren en te intensiveren. *#zorgvrijwilligers #mantelzorgcompliment*

We stimuleren en faciliteren meer en betere samenwerking met en tussen onze maatschappelijk partners in het sociaal domein. We streven naar de reductie van langdurige en/of zware zorg. Hiervoor zetten we de uitvoering van de innovatieagenda in 2016 voort. *#innovatieagenda Sociaal Domein*

Er zal een onderzoek worden gedaan naar de inzet van collectieve voorzieningen ten behoeve van levensloopbestendig wonen

We houden in Rijswijk twee sociale wijkteams en een jeugdteam in stand. Met deze voorzieningen bieden wij inwoners één laagdrempelige toegang tot ondersteuning en zorg. *#goed preventief werkend voorzieningenniveau*

Samenwerking met het medisch domein is belangrijk. We stimuleren en faciliteren meer en betere samenwerking en afstemming met partners in het medisch domein. We blijven in gesprek met zorgverzekeraars, huisartsen en wijkverpleegkundigen. *#innovatieagenda Sociaal Domein*

We zorgen binnen het domein Jeugd voor voldoende preventief aanbod, zoals Stevig Ouderschap, bemoeizorg en begeleiding bij overgewicht. *#preventieve maatregelen vanuit CJG, #centrum voor vragen en interventies*

We verhogen de kwaliteit van het schoolmaatschappelijk werk. De verbinding tussen het schoolmaatschappelijk werk en de ambulante jeugdhulp moet leiden tot verschuiving van inzet van geïndiceerde jeugdhulp naar lichtere vormen van jeugdhulp. *#samenwerking tussen onderwijs en zorg*

We zetten binnen het domein Jeugd in op de speerpunten gezonde leefstijl, pesten, (v)echtscheiding en de continuïteit van zorg bij de overgang van jeugdhulp naar volwassenzorg door het continueren van het productaanbod. *#centrum voor vragen en interventies*

Vroeg signalering van jongeren met multi-problematiek moet ook bovenlokaal geregeld zijn. Hiervoor gaan we deelnemen aan een Boven Stedelijk Jongeren Platform. De-escalatie van multi-problematiek en het bieden van maatwerk staan centraal. *#samenwerking tussen onderwijs en zorg*

We zetten in op het versterken van de verbinding tussen Veiligheid en Zorg door de lokale zorgteams en de jeugdbeschermingstafel aan te laten sluiten op het Veiligheidshuis. *#goed preventief werkend voorzieningenniveau*

Impuls volksgezondheid

In de Nota Volksgezondheid 2013-2016 zijn ambities vastgelegd:

- Meer Rijswijkers te hebben die niet roken
- Minder Rijswijker te hebben die problematisch alcohol drinken
- Meer Rijswijkers te hebben die bewegen
- En een specifieke aanpak te hebben op overgewicht (gezonde voeding) en het bestrijden van diabetes.

In 2016 zullen wij met meerdere maatschappelijke partners, waaronder fysiotherapeuten, diëtisten, zorgaanbieders, sportverenigingen en scholen invulling geven aan deze ambities om het lokaal volksgezondheidsbeleid voor de jaren 2016, 2017 en 2018 een impuls te geven. Dit draagt bij aan onderwijs -en sportdoelstellingen.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Sociaal Domein		2014	2015	2016	2017	2018	2019
1400 Opvang zwerfdieren	Lasten	75	72	72	72	72	72
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-75	-72	-72	-72	-72	-72
6100 Inkomen	Lasten	21.806	22.124	22.771	22.771	22.771	22.771
	Baten	19.865	20.002	20.649	20.649	20.649	20.649
Saldo		-1.941	-2.121	-2.121	-2.121	-2.121	-2.121
6101 Kwijtschelding	Lasten	657	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-657	0	0	0	0	0
6102 Participatie en minima	Lasten	2.204	0	0	0	0	0
	Baten	142	0	0	0	0	0
Saldo		-2.062	0	0	0	0	0
6103 Kinderopvang	Lasten	213	0	0	0	0	0
	Baten	9	0	0	0	0	0
Saldo		-204	0	0	0	0	0
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	3.979	3.787	3.538	3.329	3.103	2.937
	Baten	3.508	0	0	0	0	0
Saldo		-471	-3.787	-3.538	-3.329	-3.103	-2.937
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	0	3.902	3.989	4.069	4.111	4.134
	Baten	0	221	221	221	221	221
Saldo		0	-3.681	-3.768	-3.848	-3.890	-3.913
6200 Schuldhulpverlening	Lasten	694	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-694	0	0	0	0	0
6201 Maatschappelijke dienst- en hulpverlening	Lasten	523	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-523	0	0	0	0	0
6202 Ouderenbeleid	Lasten	35	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-35	0	0	0	0	0
6203 Gehandicaptenbeleid	Lasten	26	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-26	0	0	0	0	0
6204 Participatie en integratie overig	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		1	0	0	0	0	0
6210 Vreemdelingen	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	0	0	0	0	0
6220 Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)	Lasten	8.850	0	0	0	0	0
	Baten	1.505	0	0	0	0	0
Saldo		-7.345	0	0	0	0	0
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	0	3.734	3.629	3.526	3.501	3.560
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	-3.734	-3.629	-3.526	-3.501	-3.560
6230 Participatie, educatie, integratie en arb.markt	Lasten	4.147	0	0	0	0	0
	Baten	2.533	0	0	0	0	0
Saldo		-1.613	0	0	0	0	0

Programma Sociaal Domein

Exploitatie (meerjarig):		Realisatie	Raming na wijziging				
Sociaal Domein		2014	2015	2016	2017	2018	2019
6300 Sociaal cultureel werk	Lasten	2.063	0	0	0	0	0
	Baten	28	0	0	0	0	0
Saldo		-2.035	0	0	0	0	0
6301 Jeugdbeleid	Lasten	1.807	0	0	0	0	0
	Baten	15	0	0	0	0	0
Saldo		-1.792	0	0	0	0	0
6310 Welzijnsaccommodaties	Lasten	1.624	0	0	0	0	0
	Baten	965	0	0	0	0	0
Saldo		-659	0	0	0	0	0
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	0	1.750	1.948	1.948	1.948	1.948
	Baten	0	2	2	2	2	2
Saldo		0	-1.748	-1.946	-1.946	-1.946	-1.946
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	0	9.661	9.948	9.650	9.630	9.630
	Baten	0	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
Saldo		0	-8.361	-8.648	-8.350	-8.330	-8.330
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	Lasten	0	8.061	8.854	8.819	8.803	8.790
	Baten	0	1.152	1.125	1.134	1.134	1.134
Saldo		0	-6.909	-7.729	-7.685	-7.669	-7.656
6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	Lasten	0	1.076	951	951	951	951
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	-1.076	-951	-951	-951	-951
6820 Individuele voorzieningen natura jeugd	Lasten	0	7.255	7.704	7.394	7.449	7.449
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	-7.255	-7.704	-7.394	-7.449	-7.449
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	Lasten	0	1.040	1.141	1.141	1.141	1.141
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	-1.040	-1.141	-1.141	-1.141	-1.141
7100 Volksgezondheid	Lasten	784	532	681	480	480	480
	Baten	0	1	1	1	1	1
Saldo		-784	-531	-679	-479	-479	-478
7240 Lijkbezorging	Lasten	17	36	36	36	36	36
	Baten	132	132	132	132	132	132
Saldo		115	96	96	96	96	96
7241 Lijkbezorging	Lasten	10	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-10	0	0	0	0	0
Totaal Lasten		49.513	63.030	65.260	64.185	63.994	63.897
Totaal Baten		28.702	22.811	23.431	23.440	23.440	23.440
Totaal Sociaal Domein		-20.811	-40.219	-41.829	-40.746	-40.554	-40.457

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.

Het programma Wonen en Leven herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving en Veiligheid, Ruimtelijke Ordening Bestemming Huis van de Stad.

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

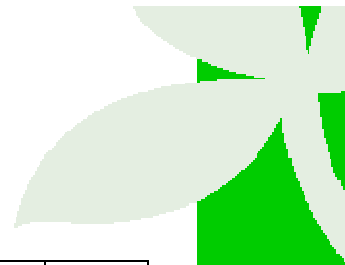
In samenwerking met betrokken partijen streven we naar een aantrekkelijke, schone en groene leefomgeving, waarin huidige en nieuwe inwoners van Rijswijk plezierig kunnen wonen in een passende woning naar keuze. Middels het Huis van de stad willen we de identiteit van Rijswijk versterken. De procedures op het gebied van bouwen en verbouwen zijn op orde en zo efficiënt mogelijk voor de burgers.

Doelstellingen

1. Afval: Het vergroten van de hoeveelheid grondstoffen uit afval voor hergebruik.
2. Wonen: verruiming van het woningaanbod door nieuwbouw zodat aan de vraag voldaan kan worden en verbetering van de kwaliteit van de bestaande voorraad
3. Ruimtelijke ordening / omgevingswet: richting geven aan kwalitatieve ontwikkeling van de stad
4. Huis van de stad: Transformatie van het oude stadhuisgebouw naar een huis voor en van de gemeente, het gezicht van de stad waar inwoners en bezoekers zich veilig, thuis en welkom voelen en dat de identiteit van Rijswijk versterkt. En huis dat duurzaam is in gebruik, veel gemak biedt aan de bezoekers en de mensen die er werken, een stimulerend effect heeft op zijn omgeving en een verbinder is van gebieden.
5. Leefbaarheid: bewoners en werkenden (waaronder ondernemers) ervaren hun leefomgeving als prettig en veilig en voelen zich medeverantwoordelijk voor hun omgeving

Indicatoren

Indicator Nummers verwijzen naar doelstellingen	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1a. scheidingspercentage huishoudelijk afval	34%	38%	40%	42%	44%	47%
1b. kilogram huishoudelijk restafval per inwoner	225	215	210	205	200	192
2a. oplevering nieuwe woningen	145	426	491	409	393	497
2b. toename rollator toegankelijke woningen (appartementen met lift)	40	209	84	190	192	160
3. Gebieds(deel)visies en	0	1 / 1	2 / 2	Pm / 2	Pm / 2	Pm / 2

bestemmingsplannen						
5. toename positieve waardering	Stijgende lijn in de meting (niet jaarlijks)	Idem	Idem	Idem	Idem	Idem

Indicatoren:

Bij 1: opgave door gemeente, Avalex levert cijfers aan.

Bij 2: gemeentelijke opgave, als marge is jaarlijks 80% van de woningbouwprogrammering opgegeven

Bij 3: gemeentelijke opgave

Bij 5: gemeentelijke opgave plus leefbarometer en Grote Woontest

Wat gaan wij daarvoor doen?

Doelstelling 1

De kosten voor verwerking van restafval nemen toe. Rijswijk wil de kosten beperken. Minder restafval is een besparing. Gescheiden grondstoffen leveren geld op. Dit wordt in Avalex-verband uitgerold.

De verbetering in de scheiding van afval is afhankelijk van de uitvoering van het nog uit te werken operationeel plan. Daarna worden de inzamelmiddelen op orde gebracht voordat een verbeterd scheidingsresultaat kan worden behaald. Vanaf najaar 2015 worden drinkkartons en metalen naast het plastic ingezameld (PMD). Hierdoor neemt de hoeveelheid restafval af.

- Het operationele plan voor het omgekeerd inzamelen wordt door Avalex uitgewerkt. Implementatie van dit plan zal pas vanaf 2016 mogelijk zijn.
- De communicatie over 'Omgekeerd Inzamelen' wordt door Avalex begeleid.
- De educatie over afval op de scholen wordt voortgezet met acties in de week van Nederland Schoon en een Afvalrace voor de basisscholen.
- De aanhanger voor zwerfafval wordt vanaf najaar 2015 ingezet voor acties. Hierdoor wordt ingezet met participatie om meer bewustwording en communicatie over afval te krijgen.

Besluitvorming

- Raad besluit in september over 'Omgekeerd Inzamelen'

Doelstelling 2

In november zal de *#woonvisie* ter vaststelling aan de raad worden aangeboden, eind 2015 / begin 2016 volgen de lokale prestatieafspraken met de corporaties. In 2016 zal aan woonvisie en lokale prestatieafspraken uitvoering worden gegeven. Belangrijke onderdelen hierbij vormen de *#verduurzaming van de bestaande woningvoorraad* en de verdere gebiedsontwikkeling van

Rijswijk Buiten. Andere opgaves die opgepakt worden zijn ondermeer de herstructurering van Te Werve en de transformatie van kantoren.

Doelstelling 3

De overheid wordt meer en meer regisseur in de ruimtelijke ordening. Graag richten we particuliere en commerciële initiatieven ter versterking van de kwaliteit van specifieke gebieden (functionaliteit, levendigheid). Hiervoor is duidelijkheid en transparantie nodig in wat wel of niet mag. Soms met regels, soms ook met minder regels.

Binnen de opgave 'Omgevingswet, bestemmingsplannen' wordt de op handen zijnde Omgevingswet (verwachting 2018) geduid, om daarmee te komen tot meer integrale processen in advisering en vergunningverlening. Naar verwachting leidt dit tot meer inzichtelijke, kortere en daarmee meer klantvriendelijke procedures.

In het bijzonder wil Rijswijk de doorontwikkeling en transformaties van de werklocaties Plaspoelpolder en Winkelcentrum In de Bogaard en omgeving vergemakkelijken.

Vanuit RO is het voornemen jaarlijks twee *#bestemmingsplannen te actualiseren*. Daarnaast worden voor prioritaire gebieden gebieds(deel)visies opgesteld. Met deze juridische en strategische kaders is het richten en *#beoordelen van initiatieven* eenvoudiger en kan de gemeente duidelijker en sneller wenselijke ontwikkelingen faciliteren.

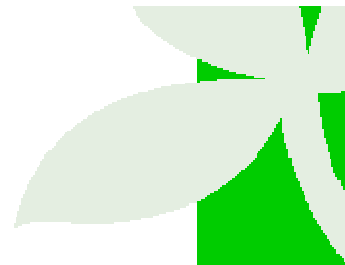
Door de ontwikkeling van de Stadsvisie kan de prioritering van de werkzaamheden wijzigen.

Doelstelling 4

Het opstellen van een programma van eisen met doorvertaling naar een voorlopig ontwerp voor een *#Huis van de Stad* in het oude stadhuisgebouw ten behoeve van het verkrijgen van een investeringsbudget voor deze transformatie. Op korte termijn zal er een raadsinformatiebrief worden opgesteld met een doorkijk naar 2016. In 2016 zal de raad worden voorgesteld een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen voor het Huis van de Stad.

Doelstelling 5

Een groot aantal activiteiten wordt georganiseerd ter bevordering van de leefbaarheid: ondersteunen van bewonersinitiatieven, stimuleren van zelfbeheer en zelforganisatie, beschikbaar stellen van ideecheques, meedenken met ideeën van de bewoners/ondernemers en faciliteren daar waar mogelijk, samenwerken met Welzijn Rijswijk op de producten integrale wijkaanpak en signalen, organiseren van (thema)bijeenkomsten voor en door wijkbewoners en ondernemers, inzetten van het integraal wijkteam op de focusgebieden: Te Werve, Steenvoorde Noord en Zuid, Havenkwartier/Bomenbuurt. In deze gebieden houden we belevingsonderzoeken, werken we samen met partners in de wijk en ondersteunen we bewonersgroepen.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging	2016	2017	2018	2019
Wonen en Leven		2014	2015				
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	4.483	4.494	4.511	4.519	4.537	4.548
	Baten	108	80	81	81	81	81
Saldo		-4.375	-4.414	-4.430	-4.438	-4.456	-4.467
7210 Afvalverwijdering en - verwerking	Lasten	6.897	7.363	7.409	7.537	7.595	7.597
	Baten	6.469	6.514	7.198	7.729	7.884	7.962
Saldo		-428	-849	-211	192	289	364
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	456	563	1.130	1.340	1.605	1.865
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-456	-563	-1.130	-1.340	-1.605	-1.865
7230 Milieubeheer	Lasten	1.125	1.379	1.376	1.350	1.349	1.348
	Baten	94	1	1	1	1	1
Saldo		-1.031	-1.378	-1.375	-1.349	-1.348	-1.347
7260 Baten rioolheffing	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Baten	2.405	2.744	3.399	3.744	4.201	4.713
Saldo		2.405	2.744	3.399	3.744	4.201	4.713
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	1.634	1.540	1.540	1.395	1.395	1.395
	Baten	31	0	0	0	0	0
Saldo		-1.603	-1.540	-1.540	-1.395	-1.395	-1.395
7300 Hemelwater	Lasten	241	257	257	257	257	257
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-241	-257	-257	-257	-257	-257
7310 Grondwater	Lasten	259	267	267	267	267	267
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		-259	-267	-267	-267	-267	-267
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	1.384	1.451	1.401	1.423	1.427	1.428
	Baten	219	64	0	0	0	0
Saldo		-1.165	-1.388	-1.401	-1.423	-1.427	-1.428
8200 Woningexploitatie	Lasten	248	235	235	235	235	235
	Baten	1.129	459	457	457	367	277
Saldo		881	224	222	222	132	42
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	2.009	495	509	484	478	525
	Baten	1.527	0	0	0	0	0
Saldo		-483	-495	-509	-484	-478	-525
8220 Volkshuisvesting	Lasten	2.130	2.073	2.209	2.203	2.196	2.190
	Baten	3.135	1.280	902	901	899	898
Saldo		1.005	-793	-1.307	-1.302	-1.297	-1.292
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	1.274	1.387	429	353	352	351
	Baten	599	911	160	159	158	156
Saldo		-675	-475	-269	-194	-194	-194
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	16.887	28.368	40.331	0	0	0
	Baten	16.887	28.365	40.331	0	0	0
Saldo		0	-3	0	0	0	0
Totaal Lasten		39.027	49.872	61.605	21.361	21.694	22.006
Totaal Baten		32.604	40.418	52.530	13.071	13.591	14.088
Totaal Wonen en Leven		-6.424	-9.454	-9.075	-8.290	-8.102	-7.919

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenraming 2016-2019 en de toelichting op verschillen begroting 2016 met voorgaande jaren.

Investerings

(bedragen x € 1.000)

Wonen en Leven	2016	2017	2018	2019
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie				
519 Vervanging bomen	120	120	120	100
520 Groenontwikkeling en participatie	325	325	325	325
7210 Afvalverwijdering en -verwerking				
701 Afvalbakken	50	50	50	50
7220 Riolerings en waterzuivering				
702 Vervanging vrijvervalriolen	3.500	4.873	4.873	4.873
703 Vervanging gemalen en persleidingen	256	84	84	84
7230 Milieubeheer				
704 Uitwerking actieplan Geluid	24	24		
8100 Ruimtelijke ordening				
801 Vervanging luchtfoto's	20	20	20	20
802 Vervangen A0 scanner/plotter	20			
803 Vervangen pencomputers inc GPS / Tachymeter	40			
804 Vervangen vouw machine	20			
8210 Wijkontwikkeling				
805 Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve			756	
Totaal	4.375	5.496	6.228	5.452
Voor een toelichting op de investeringen wordt verwezen naar het investeringsplan 2016-2019.				

Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien

	Bedragen x € 1.000		
	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo
Algemene dekkingsmiddelen			
a) Lokale belastingen waarvan de besteding niet gebonden is:			
- Ozb eigenaren woningen	0	5.581	5.581
- Ozb eigenaren niet-woningen	0	6.813	6.813
- Ozb	459	0	-459
- Wet WOZ	242	0	-242
- Hondenbelasting	14	145	131
- Precariobelasting	7	330	323
- Retributies	6	0	-6
- Toeristenbelasting	4	192	188
b) Algemene uitkeringen:			
- Uitkering uit het gemeentefonds	-280	69.734	70.014
c) Dividend:			
- Dividenden	128	96	-32
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:			
- Bespaarde rente	0	1.676	1.676
- Gemeente eigendommen	606	766	160
- Plaspoelpolder	0	116	116
- Uitkeringen van derden	124	124	0
- Saldi van de kostenplaatsen	1.650	1.380	-270
- Overig	-81	0	81
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.879	86.953	84.074
Onvoorzien			
Onvoorziene uitgaven	100	0	-100
Onvoorziene uitgaven investeringen	-500	0	500
Subtotaal onvoorziene uitgaven	-400	0	400
Totaal	2.479	86.953	84.474

In dit hoofdstuk worden de onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen beknopt toegelicht.

Grondslagen voor de meerjarenbegroting

In de meerjarenbegroting zijn we voor de berekening van de algemene uitkering, de lokale heffingen en het beheer openbaar gebied uitgegaan van de volgende aantallen woningen en inwoners per 1 januari:

Grondslagen	2016	2017	2018	2019
Aantal woningen	25.627	26.053	26.874	27.385
Aantal inwoners	49.219	50.037	51.613	52.595

Met ingang van 2015 zijn de woningaantallen door het Rijk voor de berekening van de algemene uitkering anders gedefinieerd. Hierdoor verschillen deze aantallen met de vorige begroting.

Lokale belastingen

In de paragraaf lokale heffingen wordt nader ingegaan op beleidsuitgangspunten, ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen, de lastendruk en een vergelijking met andere gemeenten in de regio Haaglanden.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In deze begroting 2016-2019 is de financiële vertaling tot en met de Septembercirculaire 2015 verwerkt.

Eerder heeft het college met behulp van een raadsinformatiebrief (15.075377) de raad geïnformeerd over de uitkomsten van de Meicirculaire 2015.

De netto resultaten van de Septembercirculaire 2015 geven gemiddeld een positief beeld. Dit laat zich verklaren doordat enerzijds de accresontwikkeling (de gemeenten volgen de uitgavenontwikkeling van het rijk volgens het principe 'samen de trap op en samen de trap af') gunstiger is. Anderzijds heeft een andere definitie van het aantal woonruimten een drukkend effect op de resultaten van de verschillende jaren.

Dividend BNG Bank

Volgens de laatste halfjaarbericht van de BNG Bank wordt de Bank geconfronteerd met toenemende kosten, vooral als gevolg van toenemende rapportageverplichtingen en het toezicht door de ECB. Het renteresultaat over 2015 zal naar verwachting lager uitkomen dan over 2014. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor de politieke, economische en monetaire ontwikkelingen. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2015. Om deze reden hebben wij de dividendopbrengsten structureel op hetzelfde lage niveau gehouden van 2014.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen bestaan uit onder andere de gemeentelijke eigendommen, bespaarde rente, uitkeringen van derden en Plaspoelpolder.

Bespaarde rente

De bespaarde rente is de berekende rente over de reserves en voorzieningen. We hanteren het rentepercentage van 4%. Dit percentage is gelijk aan de gemiddelde betaalde rente van langlopende leningen in een normaal functionerende economie. Daarnaast worden de investeringen van de gemeente Rijswijk in toenemende mate geconfronteerd met de overname

van de renteswap van RijswijkBuiten. De swap heeft een rentepercentage van 3,78%. Een lagere doorberekende rente aan de producten zou voor enkele jaren kunnen gelden, maar komt de vergelijkbaarheid tussen verschillende jaren niet ten goede. Een reden te meer om de interne rente niet te verlagen is dat wijzigingen van de doorberekende rente slechts geringe invloed hebben op het rekeningsaldo.

Saldi van de kostenplaatsen

Het saldo kostenplaatsen bestaat uit:

Nog te verdelen uren (lasten)

Het saldo op de kostenplaatsen is ondermeer ontstaan doordat er nog geraamde bedragen zijn opgenomen na het doorbelasten van uren (tarief) via de kostenverdeelstaat. Dit is een zuiver technische oplossing.

Saldo van de financieringsfunctie (lasten)

De doelstelling van het financieringsbeleid omvat het zo gunstig mogelijk contracteren van geldmiddelen op lange termijn (kapitaalmarkt) en korte termijn (geldmarkt). Korthedshalve wordt het totaal van de rentekosten minus de doorberekende rentekosten aan de programma's verantwoord op dit onderdeel.

Onvoorziene uitgaven

Met het bedrag van deze post kunnen andere begrotingsposten, die door onvoorziene omstandigheden worden overschreden, via een begrotingswijziging worden verhoogd. De feitelijke uitgaaf wordt dus niet op de post voor onvoorziene uitgaven verantwoord, maar op het programma/product waarop de uitgaaf betrekking heeft.

In de begroting 2016 is een bezuiniging opgenomen van € 480.000,-. Deze bezuiniging komt voort uit een analyse van de onderuitputtingen in de jaren 2011-2014. Om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen is de post onvoorziene uitgaven met € 50.000,- verhoogd tot € 100.000,-.

Stelpost kapitaallasten

Naast het investeringsplan 2016-2019 bestaan nog oude investeringsramingen, die we elk jaar opnieuw kritisch beoordelen. Het levert naar schatting € 500.000,- per jaar op.

PARAGRAFEN

Inleiding

De gemeente Rijswijk bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. Externe factoren zoals diverse financiële crisissen maken dat de gemeente flexibel moet kunnen inspelen op snel veranderende situaties. Het aangaan van risico's valt daarbij niet uit te sluiten.

Niet alleen de externe factoren, maar ook het gegeven dat gemeentelijke budgetten tegenwoordig meer en meer onder druk komen staan, betekenen dat 'risico' en 'risicobeleid' een niet weg te denken factor zijn als onderdeel van het gemeentelijk beleid.

Risico's beperken zich niet tot enkel risico's met een financieel gevolg. Er zijn ook andere risico's denkbaar die misschien niet onder de term 'financieel risico' te vatten zijn, maar wel als zodanig een risico kunnen vormen. Te denken valt o.a. aan imagoschade, politieke en veiligheidsrisico's.

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar houden. Hiertoe wordt o.a. extra geïnvesteerd in de professionalisering van projectmanagement. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige en toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend.

In het kader van de begrotingscyclus worden de risico's gemonitord door de afdelingen. Bij elke rapportage wordt de lijst geactualiseerd, beoordeeld en centraal verwerkt in het risicomanagementprogramma NARIS®. Met dit programma wordt bijvoorbeeld de top 10 en scenario's bepaald, maar kunnen ook de geïmplementeerde beheersmaatregelen worden aangepast.

Kader

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Financiële verordening gemeente Rijswijk 2006

Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2013

Nota reserves en voorzieningen Gemeente Rijswijk 2013

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2013 is dit volgens onderstaande tabel vastgelegd.

Actoren	Rollen	Acties / besluiten
Raad	Sturen en toezicht houden	§ Vaststellen nota weerstandsvermogen en risicomanagement; § hoogte weerstandsvermogen vaststellen; § programma- en programmarekening vaststellen.
College	Sturen en toezicht houden	§ toezicht op implementatie risicomanagement; § sturen op verantwoording van risico's.
Management	Sturen en verantwoorden	§ Implementatie risicomanagement; § beoordelen top-10 risico's; § kwantificering risico's;

		§ aanspreken op gedrag.
Medewerkers	Beheersen	§ Implementeren beheersmaatregelen; § kwantificeren van risico's; § rapporteren ontwikkeling risico's § aanspreken op gedrag.
Advies & Control	Beheersen en toezicht houden	§ Bijdrage leveren aan risico analyse; § in beeld brengen financiële consequenties; § bewaken input risicobeheersingssysteem.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel wordt als volgt gedefinieerd:

een overzicht van de risico-eigenschappen van de organisatie, d.w.z. minimaal omvattend de risicodefinities met bijbehorende kansen en gevolgen.

P&C-cyclus

De nota weerstandsvermogen en risicomanagement schrijft een koppeling van het risicoprofiel m.b.v. NARIS® voor bij de diverse beleidsrapportages zoals programmabegroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

In de kern draait NARIS® om het vastleggen en analyseren van risico's, beheersmaatregelen en opgetreden risico's (incidenten). Risico's hebben impact op de activiteiten (processen en projecten) die de organisatie onderneemt om haar doelen te realiseren. Door risico's te koppelen aan projecten, processen en/of doelstellingen ontstaat direct inzicht waarop gestuurd moet worden om grip te houden op de belangrijkste risico's van de organisatie.

Begroting 2016

Voor de programmabegroting 2016-2019 zijn de risico's geactualiseerd. Op grond van het risicomanagementbeleid worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Wet Werk en Bijstand	70%	max. € 1.200.000,-	11.08%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Herverdeling gemeentefonds	70%	max. € 1.200.000,-	11.08%
De definitieve cijfers als gevolg van de herverdeling van het gemeentefonds zijn nog niet bekend. Dit kan voor Rijswijk negatief uitpakken. Naar aanleiding van adviezen van de VNG en de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) over de herverdeling van het gemeentefonds is een verdiepingsonderzoek gestart worden naar de kosten van gemeenten op het taakgebied volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV). Hieruit zal moet blijken of aanpassing van het verdelvoorstel voor 2017 en verder nodig is. De verwerking van de uitkomsten wordt meegenomen in de meicirculaire 2016.			

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Individueel keuzebudget	70%	max. € 1.200.000,-	11.07%
In het cao-akkoord zijn afspraken gemaakt over een individueel keuzebudget (IKB). Het IKB is een budget dat elke medewerker kan inzetten voor door hem gekozen doelen en geeft concreet invulling aan de nieuwe arbeidsverhoudingen, waarin nadrukkelijk de eigen verantwoordelijkheid en eigen zeggenschap van de medewerkers centraal staat. De regeling treedt op 1 januari 2017 in werking. In de komende periode zal lokale invulling worden gegeven aan de regeling. De regeling is budgettair neutraal, echter er worden wel uitgaven naar voren gehaald (bijvoorbeeld vakantiegeld maandelijks laten uitbetalen). Wanneer alle medewerkers maximaal gebruik zouden maken van de regeling betekent dit een incidentele extra last op de begroting 2017 van € 1.200.000.			
Sociaal Domein	50%	max. € 1.200.000,-	8.02%
Het beoogde kostenbesparend beleid voor het concept Jeugdzorg en het concept WMO wordt niet gehaald.			
Algemene uitkering	70%	max. € 600.000,-	5.64%
De hoogte van de nacalculatie aan gemeenten uit het gemeentefonds is onzeker.			
Bouwgrondexploitaties	50%	max. € 600.000,-	5.39%
Een langere procedure zorgt voor vertraging in de bouwgrondexploitatie.			
Eisen van andere overheden	25%	max. € 1.250.000,-	4.18%
Het niet kunnen afdekken van risico's die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden en overige derden-partijen.			
Deelname in gemeenschappelijke regeling	30%	max. € 600.000,-	2.43%
Door de verplichte bijdrage in exploitatieverliezen en beperkte invloed waardoor beleidsdoelstellingen niet volledig zouden kunnen worden gehaald.			
Overschrijding investeringen	70%	max. € 250.000,-	2.34%
Risico van overschrijding budgetten bij grote projecten.			
Asbest verwijdering	70%	max. € 250.000,-	2.34%
Onvoorziene uitgaven door asbestverwijdering in accommodaties.			

Uit de inventarisatie zijn in totaal 61 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van ca. € 17.870.000,-. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000,- zijn in deze berekening niet meegenomen. Wanneer een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, moeten de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten worden opgevangen.

Mutaties in de 10 grootste risico's hebben voornamelijk betrekking op de toevoeging van het risico als gevolg van de invoering van het individueel keuzebudget, het verminderen en samenvoegen van de risico's met betrekking tot het sociaal domein en het laten vervallen van een risico voor RijswijkBuiten.

De risico's van RijswijkBuiten worden volledig opgevangen binnen de grondexploitatie en de bestemmingsreserve (financierings)risico's RijswijkBuiten. Er is opdracht gegeven de risicoparagraaf van de grondexploitatie Sion-t Haantje te laten analyseren door een externe deskundige. De resultaten zullen worden verwerkt in de eerstvolgende herziening van de grondexploitatie in 2016.

Het aandeel van de top 10 risico's in het totaal is € 8.350.000,-. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 9.520.000,-.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Dit is een onderdeel van NARIS® waarbij gebruik wordt gemaakt van de inschattingen van de kansen en gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de

geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%

Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 5.088.785,- het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 4.413.133
80%	€ 4.594.676
85%	€ 4.809.916
90%	€ 5.088.785
95%	€ 5.503.773

Beschikbare weerstandscapaciteit

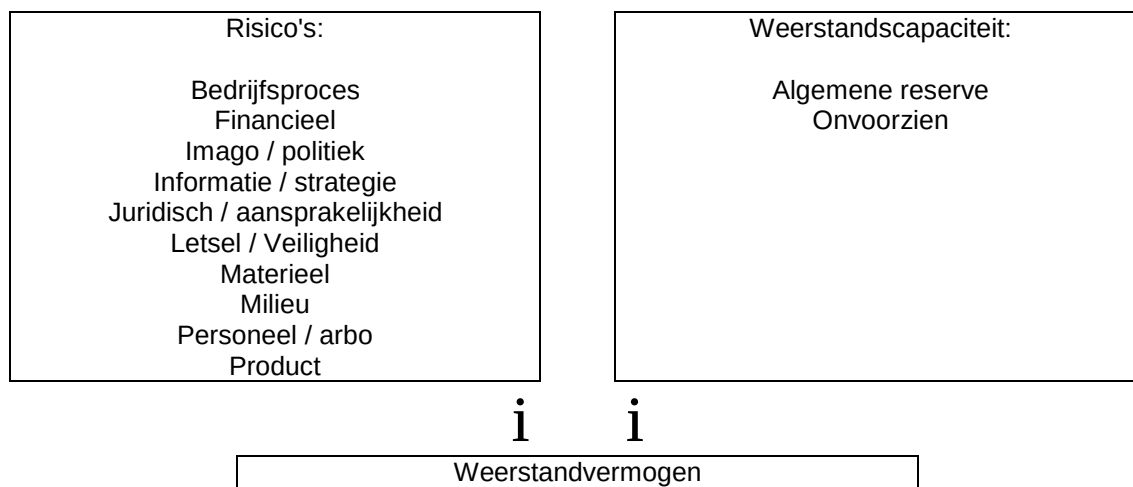
De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Startcapaciteit
Algemene reserve	€ 26.494.128
Onvoorzien	€ 100.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 26.594.128

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ } 26.594.128}{\text{€ } 5.088.785} = 5,23$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Rijswijk nastreeft. Hiertoe wordt op grond van de nota weerstandsvermogen en risicomanagement gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in A. Geconcludeerd kan worden dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, de waardering van uitstekend van toepassing is.

Ten opzichte van de begroting 2015 is de ratio weerstandsvermogen gestegen, van 2.82 naar 5,23. De oorzaak van deze stijging ligt enerzijds in de gedaalde benodigde weerstandscapaciteit (van € 6,6 mln. naar € 5.1 mln.) en anderzijds in de gestegen beschikbare weerstandscapaciteit (van € 18.7 mln. naar € 26.6 mln.).

Financiële kengetallen a.g.v. wijziging BBV per begroting 2016

Voor de kengetallen bedoeld in artikel 11, tweede lid, onderdeel d, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten wordt verwezen naar de paragraaf Financiering.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en het is daarnaast maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen is gekozen om het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting op te nemen.

De paragraaf Kapitaalgoederen herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Visie op de opgave

In samenwerking met betrokken partijen streven wij naar een aantrekkelijke, duurzame en groene leefomgeving waarin inwoners van Rijswijk, maar ook nieuwe inwoners, plezierig kunnen wonen. Vanuit een integraal perspectief komen wij in samenspraak met betrokken partijen tot een hoogwaardig ingerichte openbare ruimte die aansluit op hun wensen. Het gemeentelijke vastgoed faciliteert maatschappelijke activiteiten en is optimaal ingezet en gebruikt.

Doelstellingen

1) Basis op orde

Wij voldoen aan de zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en zorgen voor veiligheid en continuïteit. Jaarlijkse inspecties zorgen ervoor dat er indien nodig tijdig wordt ingegrepen. Er wordt gewerkt met beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan.

2) Kansen benutten bij regulier onderhoud

Bij het noodzakelijk regulier onderhoud (veiligheid) realiseren wij waar mogelijk kleinschalige verbeteringen om zo voor bewoners en gebruikers meerwaarde te creëren.

3) Social return: kansen bieden voor de sociale betrokkenheid en maatschappelijke ontwikkeling

Bewoners, gebruikers, partners en bedrijven zijn actief betrokken bij de invulling en het onderhoud van de openbare ruimte en het maatschappelijk vastgoed.

Beheer leent zich door de aard van het werk om meer te betekenen voor de maatschappij dan alleen maar technische onderhoudsmaatregelen. Wij betrekken bewoners, gebruikers, partners en bedrijven bij de invulling en het onderhoud van de openbare ruimte en het maatschappelijk vastgoed. Daarnaast bieden wij kansen aan jongeren in opleidingen en onderzoeken wij de mogelijkheden om het voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer mogelijk te maken mee te doen in de samenleving.

4) Verduurzaming van het beheer van kapitaalgoederen

Bij het onderhoud, keuze voor materialen en de selectie van aannemers is duurzaamheid een selectiecriteria. Daarbij gaan wij (subsidie) kansen optimaal benutten voor innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

5) Optimaal gebruik van gebouwen

Wij gaan gebouwen multifunctioneel inzetten en combineren en staan hierbij open voor nieuwe combinaties. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen maatschappelijke partners en instellingen.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1 Aantal meldingen over de openbare ruimte	7629	7400	7200	7000	6800	6600
2 Kwaliteitscijfer openbare ruimte (burgerpeiling)	Onbekend	Onbekend	Nulpeil bepalen	n.t.b.	n.t.b.	7
3 Aantal initiatieven in het beheer van de openbare ruimte	2	10	15	20	20	20
4 Aantal innovaties in het duurzaam beheer	2	2	2	2	2	2
5 Bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	n.v.t.	n.v.t.	Nader te bepalen in strategisch beheerplan	50	60	80

Areaal gegevens

Het openbare gebied dat de gemeente beheert, omvat een omvangrijk aantal objecten met uiteenlopende functies. Enkele kengetallen:

Groen, water en recreatie

Gazon en gras	circa	187 ha
Beplanting	circa	114 ha
Bomen	circa	27.700 stuks
Water	circa	70 ha

Voorzieningen voor kinderen en jeugd

Speeltoestellen	circa	581 stuks

Verkeer en verblijf in de stad

Doorgaande wegen en pleinen	circa	180 km
Fiets- en recreatieve paden	circa	55 km
Bruggen, tunnels en viaducten	circa	297 stuks
Lichtmasten	circa	8.042 stuks

Volksgezondheid en milieu

Afval- en verzamelcontainers	circa	1.365 stuks

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Riolering en hemelwaterafvoer   circa   210 km

De vastgoedportefeuille welke de gemeente beheert, omvat verschillende objecten met uiteenlopende functies:

Cultuurgebouwen	2
Sportgebouwen	6
Welzijn gebouwen	16
Woningen	15
Winkelpanden	5
Fietsenstallingen	3
Kinderboerderijen	2
Overige gebouwen	14
Totaal	63

Wat gaan wij daarvoor doen?

De kapitaalgoederen worden grotendeels beheerd op basis van beheerplannen. In deze beheerplannen staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten. Samenvattend is het credo: slim, doelmatig en sober. Wij zorgen voor de veiligheid en houden de basis op orde.

De komende jaren worden de beheerplannen geactualiseerd. De kwaliteit, kwantiteit en de daarvoor benodigde financiën zullen inzichtelijk worden gemaakt. Verduurzaming van het beheer van de kapitaalgoederen om te komen tot een klimaatbestendige stad is uitgangspunt voor de beheerplannen. Innovatie en interactieve methoden om effectiever te werken vormen hier een onderdeel van.

Product	Jaar	Ambitie
Baggerplan	2012-2016	Voldoen aan wettelijke eisen waardoor de benodigde diepte van de watergangen is gewaarborgd.
Beheerplan bomen	2012-2016	Inlopen van achterstallige veiligheidsmaatregelen. Uitvoeren van regulier onderhoud bij jonge bomen en waar nodig overige veiligheidsmaatregelen.
Beheerplan kunstwerken	2012-2016	Uitvoeren van de maatregelen die benodigd zijn om de functionaliteit te waarborgen en de veiligheid te garanderen.
Beheerplan oevers	2012-2016	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het behoud van de oever.
Beheerplan openbare verlichting	2011-2015	Inlopen van de achterstanden in de vervanging van de openbare verlichting en daardoor het aantal storingen terugdringen.
Beheerplan verkeersregelinstallaties	2011-2015	Vervangen van verkeersregelinstallaties die de technische levensduur hebben bereikt. Alle verkeersregelinstallaties worden vervangen door energiezuinige installaties (LED)
Beheerplan spelen	2012-2016	Achterstanden in de vervanging van

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Product	Jaar	Ambitie
		speeltoestellen worden ingehaald en de vervanging van speeltoestellen wordt per plek integraal aangepakt.
Beheerplan wegen	2011-2015	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het veilig houden van de asfaltwegen.
Waterplan	2008-2015	Het bewerkstelligen van een duurzaam, veilig en robuust watersysteem.
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan	2012-2016	Het spreiden van de onderhoudspiek voor de riolering over de komende jaren. Een invulling geven aan de zorgplicht voor hemel- en grondwater, klimaatbestendigheid en doelmatigheid van het beheer vergroten.
Vastgoed	pm	Op de vastgoedportefeuille ontbreekt momenteel een strategisch beheerplan met een financiële doorberekening. Er is nog niet bepaald welke gebouwen wij willen behouden, omvormen of eventueel afstoten. De meerjarenonderhoudsplannen voor het vastgoed zijn in 2015 geactualiseerd. Vooruitlopend op de besluitvorming in de Raad is in de meerjarenbegroting vanaf 2016 wel al rekening gehouden met een stelpost van structureel € 800.000 per jaar.

De doelstellingen verschillen per beheerobject en bijbehorend beheerplan. Aan het eind van de beheerplanperiode worden de doelstellingen geëvalueerd.

Uitdagingen en risico's

 # Inlopen achterstanden

De technische basis is in de afgelopen jaren op orde gebracht (bijv. bomen en baggeren). De budgetten voor de openbare ruimte zijn voldoende om de basis op orde te houden. De komende jaren investeren wij in lijn met het gemeentelijke rioleringsplan extra in het verouderd rioolstelsel. Wij gaan 1/3 van het Rijswijkse rioolstelsel in de komende 10 jaar vervangen en verbeteren. Hierbij houden wij rekening met klimaatontwikkeling (o.a. extreme regenval) en duurzaamheid. Ook de renovatie en verduurzaming van stadsverlichting zet door. Uitdagingen liggen er op het gebied van wegenonderhoud om binnen de onderhoudsbudgetten de gewenste aanpassingen voor de inrichting mee te nemen.

 # Renovatieprogramma nutsleidingen door bedrijven

De nutsvoorzieningen van kabels en leidingbedrijven zijn verouderd. De komende jaren gaan de nutsbedrijven in Rijswijk kabels en leidingen vervangen. De gemeente is een actieve gesprekspartner voor de nutsbedrijven. Samen met de nutsbedrijven vindt afstemming plaats over de geplande werkzaamheden en waar de kansen liggen om deze te combineren.

 # Herstructurering Frans Halskade, Generaal Spoorlaan en Karel Doormanlaan

De ambitie is om de komende jaren de Frans Halskade, Generaal Spoorlaan en Karel Doormanlaan op te pakken. In deze straten moeten de riolering en kabels en leidingen

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

vervangen worden, is de verharding in slechte staat o.a. door wortelopdruk en staat er een groot aantal bomen dicht op de gevel. Het betreffen kostbare projecten met een lange voorbereidingstijd. De voorbereidingen en vooronderzoeken zijn in volle gang. We stellen ons een interactief ontwerpproces met de omwonenden voor, met duidelijke kaders vanuit de gemeente en met ruimte voor inspraak en inbreng vanuit de wijk.

 # Terugdringen overlast bomen

In Rijswijk staat een groot aantal bomen dat vanwege hun omvang problemen geeft in het beheer en waar bewoners overlast door ondervinden. De meest voorkomende problemen met deze bomen zijn het opdrukken van de verharding door de wortels en boomkronen die richting gevels groeien. In de bovengenoemde herstructureringslocaties zal een oplossing worden gezocht voor deze problematiek. Daarnaast komt er een notitie met richtlijnen hoe om te gaan met bomen waar bewoners overlast van ondervinden.

 # Onderhoudsachterstanden vastgoed

Er is een meerjarenonderhoudsplan die in 2015 is geactualiseerd. Vanwege budgettaire beperkingen is in het verleden zeer beperkt geïnvesteerd in het vastgoed. Uit het onderzoek dat wij hebben laten uitvoeren naar de bouwkundige en/of installatietechnische staat, blijkt dat het huidige budget voor een adequaat onderhoudsniveau ontoereikend is. Vooruitlopend op de besluitvorming in de Raad, is in de meerjarenbegroting vanaf 2016 rekening gehouden met een stelpost van structureel € 800.000. De inzet van de budgetten willen wij koppelen aan:

- Een strategisch beheerplan waarin beschreven staat welke gebouwen we willen behouden, welke we willen omvormen/verbreden en welke we eventueel willen afstoten;
- Een operationeel onderhoudsplan met ambities, de huidige situatie, gewenste maatregelen en benodigd budget;

 # Onderhoudspiek civiele kunstwerken

Bruggen en andere civieltechnische kunstwerken zijn kostbare objecten. Vanaf 2018 is een groot aantal kunstwerken aan vervanging toe, waardoor er een onderhoudspiek aankomt. Dit gaat forse investeringen vragen van de gemeente. In 2016 zal het beheerplan kunstwerken worden geactualiseerd en zal specifiek worden ingegaan op deze investeringspiek.

Van ambities, uitdagingen naar resultaten

In vorige alinea's zijn de uitdagingen beschreven waar de gemeente voor staat. Het betreft uitdagingen waarbij meer nodig is dan reguliere beheer- en onderhoudsmaatregelen. Er is een extra kwaliteitsimpuls nodig. Het gaat om kleinschalige en grotere projecten in de stad.

Voor de financiering zoeken wij naar interne kostendragers (regulier riolerings-, wegen- en groenbudget) en externe financieringsbronnen (o.a. nutsbedrijven en subsidies). Daarnaast zijn er budgetten opgenomen om aspecten integraal met de burgers op te kunnen pakken.

- Drie herstructureringsprojecten in straten met overlast en achterstallig onderhoud. In totaal trekken wij er hier naast interne en externe kostendragers €1.100.000 voor uit.
- Elk jaar samen met bewoners een kleinschalig plein en of speel- en ontmoetingsplek integraal aanpakken. Hier trekken we structureel €100.000 per jaar voor uit.
- Voor specifieke situaties met oude bomen die beheerproblemen veroorzaken, versterking en verjonging van de boomstructuren in Rijswijk trekken wij structureel €250.000 per jaar uit.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

- Het verbeteren en versterken van wijkparken, plantsoenen of groenzones. Hier trekken wij naast interne en externe kostendragers €300.000 in 2016 en €300.000 in 2017 voor uit.
- Een groot renovatie- en opwaarderingproject voor groen in 2018. Hier trekken wij naast externe kostendragers €700.000 voor uit.
- Daarnaast houden we vast aan de aanpak van achterstallig onderhoud in wegen. Hiervoor is in de jaarschijf 2017 €1.000.000 extra opgenomen boven het reguliere wegenbudget.

Budgettair kader

In de afgelopen jaren is extra geïnvesteerd in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De basis is op orde gebracht (bijv. bomen en baggeren). De budgetten voor de openbare ruimte zijn voldoende om de openbare ruimte veilig te houden. Bij de gebouwen zijn er grote achterstanden en staan de onderhoudsbudgetten onder druk. Conform de eisen van de BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet.

Beschikbare exploitatiebudgetten

De belangrijkste exploitatiebudgetten zijn:

Product	2016	2017	2018	2019	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	451.890	479.280	551.560	635.020	· Klein asfalt onderhoud · Onderhoud bestrating · Onderhoud paden · Herstellen belijning
Groen	1.483.270	1.483.270	1.483.270	1.483.270	· Maaien gras · Herstellen gazons · Onderhoud bomen · Herplanten groenstroken · Onkruid en zwerfvuil verwijderen
Verlichting en verkeersregelinstallaties	553.970	553.970	553.970	553.970	· Verhelpen van storingen en reparaties · Preventief lampen vervangen · Schilderen van armaturen en masten · Beheer verkeersmanagement systeem
Waterwegen	87.070	87.070	87.070	87.070	· Maaien en krozen van watergangen · Onderhoud beschoeiing
Spelen	85.870	85.870	85.870	85.870	· Veiligheidscontroles en inspecties · Reparaties en klein

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Product	2016	2017	2018	2019	Specificatie van de werkzaamheden
					onderhoud
Bruggen en duikers	158.210	158.210	158.210	158.210	· Veiligheidscontroles en inspecties · Reparaties en klein onderhoud · Reinigen
Riolering	784.300	784.300	784.300	784.300	· Klein onderhoud van riolering en reparaties · Verhelpen storingen en verstoppingen · Reinigen van riolering · Beheer en monitoren van het functioneren van rioolstelsel
Gebouwen en objecten	415.920	415.920	415.920	415.920	· Onderhoud Cultuurgebouwen · Onderhoud Sportgebouwen · Onderhoud Welzijnsgebouwen · Onderhoud Woningen · Onderhoud winkelpanden · Onderhoud fietsenstallingen · Onderhoud kinderboerderijen

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Beschikbare investeringsbudgetten

De belangrijkste investeringsbudgetten zijn (x 1000):

	2016	2017	2018	2019	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	1.044	2.044	944	569	- Reguliere vervanging asfalt - Aanpak 3 probleemstraten - Kleinschalige plekken opwaarderen
Groen	445	445	445	445	- Reguliere vervanging bomen - Aanpak overlastbomen en versterking laanstructuren - Renovatie en groenontwikkeling
Speelplekken	200	200	200	200	Vervanging van speeltoestellen en ondergronden
Verlichting en verkeersregelininstallaties	210	290	290	290	- Reguliere vervanging verlichting - Inhaalprogramma verlichting
Bruggen en duikers	83	83	83	83	Reguliere vervanging van bruggen en duikers
Waterwegen	268	268	268	268	Reguliere vervanging beschoeiing
Riolering	3.756	4.957	4.957	4.957	- Reguliere vervanging riolering en gemalen - Programma onderhoudspiek riolering
Gebouwen en objecten	595	0	4.205	0	Investering Sportgebouwen

Beschikbare voorzieningen

Voor het vastgoed zijn er twee financiële instrumenten ingericht. Deze zijn bedoeld om pieken in onderhoud op te vangen en daarnaast het budget stevig te verankeren in de begroting.

Voorziening	Bedrag per 1-1-2016	Specificatie
Voorziening baggeren	290.000	Het te baggeren areaal is verdeeld in 7 vakken. Eens per 8 jaar wordt er in een vak gebaggerd. De voorziening is opgezet om de grote verschillen in jaarlijkse kosten op te kunnen vangen.
Voorziening gemeentelijk vastgoed	277.372	Zodra een woning vrij komt wordt deze verkocht. De voorziening voor groot onderhoud komt daarmee op termijn te vervallen. De voorziening is voldoende tot aan de verkoop, er worden geen dotaties aan de voorziening meer gedaan.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Voorziening	Bedrag per 1-1-2016	Specificatie
Voorziening onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	1.181.530	Deze voorziening is bestemd voor het groot onderhoud van maatschappelijk vastgoed. In de meerjarenbegroting is vanaf 2016 rekening gehouden met een hogere storting van € 800.000 om de achterstanden in te lopen.

Wat willen we bereiken?

Visie op HRM

De ambtelijke organisatie is sterk in beweging. We ontwerpen en ontwikkelen een organisatie die voor nu en in de toekomst voldoende wendbaar en duurzaam is om met de beschikbare middelen een college zo goed mogelijk te faciliteren het collegeprogramma en de wettelijke taken uit te voeren.

HRM werkt aan de ontwikkeling van een (meer) wendbare en duurzame organisatie, met vaste formatie voor de continuïteit van de belangrijke gemeentelijke opgaven aangevuld met (mogelijkheden voor) verschillende vormen van flexibele inzet.

We zetten in op het realiseren van een (meer) evenwichtige opbouw van het personeelsbestand om te zorgen dat kwaliteit en continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening gewaarborgd blijft. De redelijke grote uitstroom van oudere medewerkers in de komende jaren vraagt om borging van (kritische en strategische) kennis en ervaring in de organisatie en biedt mogelijkheden voor vernieuwing.

We kiezen voor een opgaven gestuurde manier van werken waarbij de focus ligt op het, samen met onze externe partners, realiseren van beoogde maatschappelijke effecten. HRM faciliteert een voortdurende ontwikkeling van de medewerkers in de organisatie zodat medewerkers met hun talenten en kwaliteiten optimaal bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke opgaven.

Belangrijk blijft dat we als werkgever aantrekkelijk en toegankelijk zijn voor alle doelgroepen op de arbeidsmarkt

Doelstellingen

1. We realiseren van een organisatie(vorm) van waaruit vaste en flexibele capaciteit wendbaar wordt ingezet op wisselende opgaven.
2. We komen tot een evenwichtig opgebouwd personeelsbestand.
3. We faciliteren het opgaven gestuurd werken waar alle medewerkers met hun talenten en kwaliteiten optimaal bijdragen aan het realiseren van opgaven.
4. We ontwikkelen, implementeren en realiseren bijbehorend HRM-instrumentarium.

Indicatoren

Om de voortgang van het proces te kunnen volgen en waar nodig bij te sturen stelden we vooralsnog de navolgende indicatoren vast. Het komende jaar zullen we ook benutten om deze indicatoren te toetsen op essentie en meetbaarheid.

Indicator	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1. Verhouding vast flexibel (% kosten inhuur t.o.v. totale	14,8%	14%	12%	10%	10%	10%

loonsom ¹)						
2. Het percentage medewerkers dat in meerdere opgaven heeft gewerkt. ²	-	20%	40%	50%	60%	60%
3. percentage medewerkers waarover jaarlijks de ontwikkeling en het functioneren in kaart is gebracht . (verslagen gesprekkencyclus) ³	-	80%	85%	90%	95%	100%
4. Streefcijfer Verzuimpercentage.	6,45%	6, 2%	5,8%	5,2%	4,8%	4,8%

Wat gaan wij daarvoor doen?

1. In 2016 betekent dit:

Indicator 1:

- (verdere) implementatie strategische personeelsplanning (SPP).
- Halfjaarlijkse managementrapportage over omvang inhuur.
- Vergroten regionale mobiliteit (Haaglanden)
- Bijstellen werving- en selectiebeleid

Indicator 2:

- Trainen van managers en medewerkers in de opgaven gestuurde manier van werken en het daarbij optimaal benutten van talenten en kwaliteiten (leerwerkplaatsen).
- Stimuleren van de flexibele inzet van medewerkers (doorontwikkeling proces van 'casting en matching')
- De kernwaarden ROTS (Resultaatgericht, Ondernemerschap, Transparant en (team)Samenwerking zijn geborgd en zien wij terug in houding en gedrag.

Indicator 3:

- Continue leren en ontwikkelen stimuleren en faciliteren (individueel loopbudget, intervisie, e-learning, e-portfolio) en is onderwerp in de gesprekkencyclus.

¹ Dit is een voorlopig indicator voor de verhouding vast – flexibel. Zodra een betere voorhanden is zal deze worden aangepast (zie doelstelling 1).

² Indicator voor de flexibiliteit van de inzet van het huidige personeelsbestand (zie doelstelling 2).

³ Indicator voor doelstelling 3.

Paragraaf Bedrijfsvoering

- Implementeren instrumenten waarmee medewerkers inzicht krijgen en kunnen geven in hun talenten (TMA).
- Talenten van medewerkers verbinden aan teamrollen in opgaveteams.
- Aanpassen van de gesprekkencyclus (over ontwikkeling en het functioneren)

Indicator 4:

- Verantwoordelijkheid en regelruimte van medewerkers in de werkplanning en inzet vergroten. (tijd- en plaatsonafhankelijk werken, maken resultaatafspraken)
- Hernieuwde inzet op aanpak van frequent kortdurend verzuim.
- Plan van aanpak voor langdurig verzuim (re-integratietrajecten)
- Verbeteren managementinformatie
- Inzet arbeidsdeskundige en bedrijfsarts evalueren en bijstellen (aanbesteding nieuwe Arbo-dienstverlener)

Facilitaire opgaven

Wat willen we bereiken?

Visie op facilitaire opgaven

Onder de facilitaire opgaven verstaan we de opgaven Informatie, Facilitair en Administratie. Voor deze paragraaf Bedrijfsvoering hebben we ook de opgaven Juridische Zaken als facilitaire opgave aangemerkt.

De verandering naar een opgaven gestuurde organisatie vraagt om een andere ondersteuning op het gebied van bedrijfsvoering. Die aansluit bij het uitgangspunt om flexibel en wendbaar te werken. Maar tegelijkertijd gericht op het bereiken van efficiency, bijvoorbeeld door het standaardiseren en harmoniseren van processen en producten.

Doelstellingen

1. Maximaal faciliteren van de opgaven gestuurde organisatie, specifiek op de onderdelen flexibiliteit en wendbaarheid.
2. Efficiënt inrichten van de intern en extern gerichte dienstverlening.

Indicatoren

Indicatoren	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1. Werkplekindex: verhouding tussen het aantal medewerkers en het aantal werkplekken.	80%	80%	70%	70%	70%	60%
2. Aantal medewerkers dat volledig tijd- en plaatsonafhankelijk	-	60%	80%	80%	80%	80%

kan werken.						
3. Klanttevredenheid voor alle onderdelen van de dienstverlening > 4 (schaal 1-5) ⁴	63%	63%	80%	80%	90%	90%
4. Aantal facturen dat is betaald binnen de wettelijke termijn (30 dagen)	87%	87%	92,5%	95%	99%	99%
5. Percentage juridische procedures dat binnen de wettelijke termijnen is afgedaan.	84%	85%	90%	95%	95%	95% ⁵
6. Percentage poststukken dat binnen de wettelijke termijn wordt afgedaan.	90%	90%	95%	95%	95%	95% ⁶

Bovenstaande indicatoren worden voor een deel jaarlijks gemeten voor de benchmark 'Vensters voor Bedrijfsvoering' waaraan we jaarlijks deelnemen.

Wat gaan wij daarvoor doen?

In 2016 betekent dit:

Indicatoren 1 en 2:

- Medewerkers hebben plaats- en tijdsonafhankelijk toegang tot de IT-omgeving.
- Medewerkers kunnen voor de uitvoering van hun taken de beschikking over een smartphone.
- Medewerkers kunnen afhankelijk van hun rol in de organisatie beschikken over een tablet.
- In combinatie hiermee terugbrengen van het aantal fysieke werkplekken in Hoogvoorde en de andere locaties.
- De inrichting van de gebouwen aanpassen aan de wens om flexibeler te kunnen werken.

Indicator 3:

- Periodiek meten van klanttevredenheid in het kader van 'Vensters voor Bedrijfsvoering'

⁴ De klanttevredenheid wordt tweejaarlijks op een aantal onderdelen (27) gemeten. In 2014 scoorde 63% 3,9 of hoger (schaal 1-5); ambitie is dit percentage te verhogen.

⁵ Geen 100% omdat de ervaring leert dat de behandelingen van zeer complexe dossiers niet of nauwelijks realiseerbaar is binnen de geldende wettelijke termijnen.

⁶ Zie voetnoot 2.

- Op basis van de uitkomsten een verbeterplan opstellen en implementeren.

Indicator 4:

- Vereenvoudigen van de 'bestel- en betalingsprocedure'.
- Verbeterde managementinformatie.
- Verbeterde monitoring

Indicator 5:

- Implementatie workflowsysteem voor bezwaarafhandeling.
- Analyseren en verbeteren van de werkprocessen.
- Bezwaar- en beroepsprocedures te vertalen als input voor de verbetering van de primaire besluitvormingsprocessen.
- Gebruik maken van de mogelijkheden van (pre-)mediation.
- Invoeren van een onafhankelijke bezwarencommissie van grote bestuurlijke en/of financiële importantie.

Indicator 6:

- Verbeterde werkprocessen.
- Verbeterde managementinformatie.
- Verbeterde monitoring.

Vanaf 2015 wordt het ICT beheer van Rijswijk uitgevoerd door de gemeente Delft. Daartoe is in 2015 een voorstel gedaan een Bedrijfsvoeringsorganisatie op te richten.

In 2016 geven we verder vorm aan het realiseren van een geïntegreerde ICT-omgeving. Ontwikkelingen op dat gebied worden samengebracht en op elkaar afgestemd. De beveiliging van onze ICT omgeving krijgt richting door de aanstelling van een 'security officer'.

We centraliseren functioneel- en technisch applicatiebeheer om uitwisseling en afstemming van capaciteit te vergemakkelijken. Het aantal applicaties en accounts dat in gebruik is zal kritisch worden gevolgd en daar waar mogelijk worden teruggebracht. Om de uitvoering van opgaven te monitoren wordt een (digitaal) dashboard ingericht.

Daar waar gewenst en / of noodzakelijk wordt de inrichting van systemen en processen aangepast. Bijvoorbeeld ten behoeve van de vereenvoudiging van processen. En passend bij een organisatie waarin de verantwoordelijkheden lager zijn ondergebracht.

In het kader van de behandeling van bezwaarschriften zal er meer aandacht zijn voor het voorkomen van bezwaren. Door verbetering van de primaire besluitvorming, goede communicatie met betrokken burgers en bedrijven en het toepassen van methodieken als (pre-)mediation.

Staat van personele sterkte en personele lasten

	Aantal formatie- plaatsen per 01-01-2016	Aantal formatie- plaatsen per 01-01-2015	Geraamde loonkosten begroting 2016	Geraamde loonkosten begroting 2015
Organisatieonderdeel				
Gemeentesecretaris/Directie	3,00	3,00	341.511	348.620
Flexplekken	3,16	-	215.792	-
Concernstaf	19,81	20,20	1.680.178	1.677.070
Personeel en Organisatie	7,11	7,11	560.522	552.700
Projectenbureau	7,53	7,53	632.328	630.680
Communicatie	9,74	9,73	691.704	701.040
Bedrijfsvoering	81,19	86,43	4.834.984	5.190.410
Stad en Samenleving	80,72	76,26	5.606.127	5.244.430
Stadsbeheer	96,54	97,18	4.457.479	5.281.520
Sociale zaken	51,12	47,06	3.356.783	3.013.330
Publiekszaken	35,65	35,87	2.079.296	2.170.620
Totaal huidig personeel excl. Griffie en RijswijkBuiten	395,57	390,37	24.456.704	24.810.420
Griffie	4,78	4,80	382.119	370.580
RijswijkBuiten	9,50	9,00	689.340	679.160
Totaal huidig personeel	409,85	404,17	25.528.163	25.860.160
Voormalig personeel			162.000	272.000
Bestuur: gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders			1.056.530	1.090.530
Opstapbanen			-	246.000
Speeltuinen en -plaatsen			13.890	13.890
Huwelijksvoltrekkingen/partnerschapregistratie (BABS)			45.000	45.000
			26.805.583	27.527.580

Paragraaf Verbonden partijen

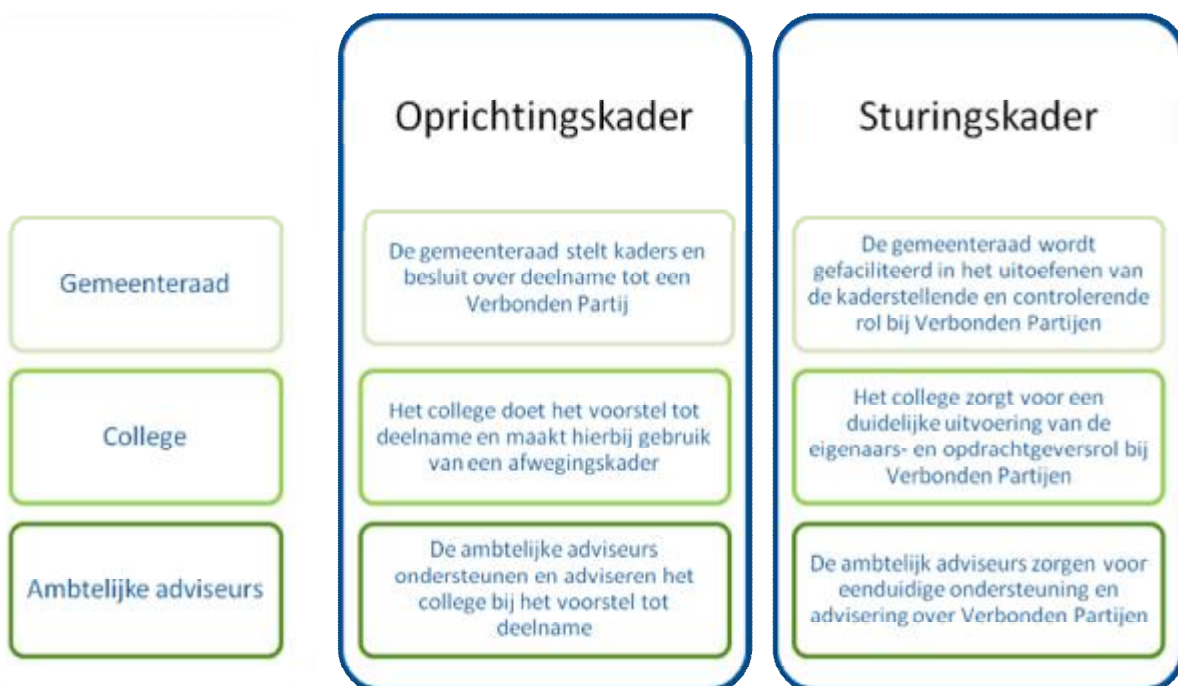
Inleiding

Verbonden Partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden Partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden Partijen, in de programmabegroting en de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden Partijen.

Verbonden Partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden Partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, NV's, BV's, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingconstructies etc. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een Verbonden Partij [is] een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

In de Nota Verbonden Partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden Partijen. Het betreft de volgende kaderstellende uitgangspunten:

Paragraaf Verbonden partijen

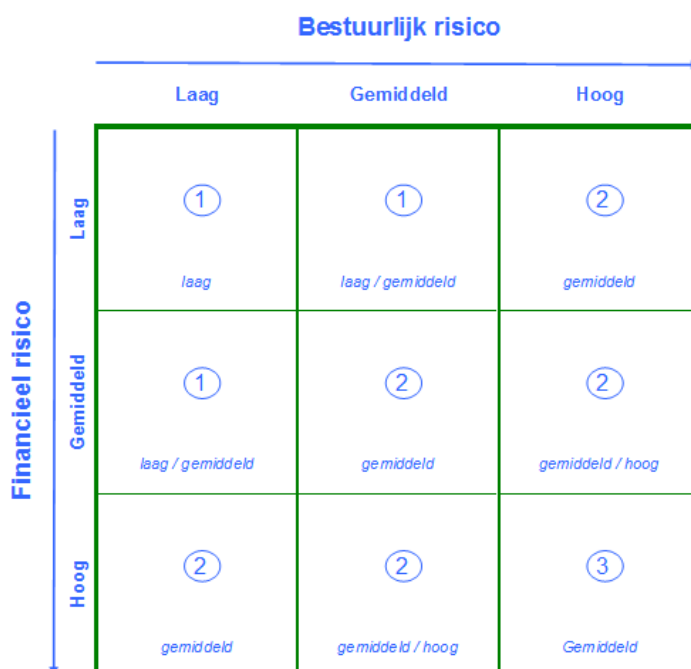
Overzicht Verbonden Partijen

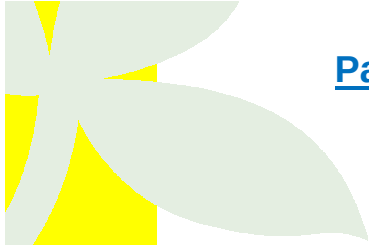
De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in drie vennootschappen en zeven gemeenschappelijke regelingen.

Vennootschappen	Gemeenschappelijke regelingen
N.V. Eneco	GGD Haaglanden
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)
N.V. Dunea Duin & Water	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken (DSW)
	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	H10 Inkoopbureau
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Risicoprofielen Verbonden Partijen

De Verbonden Partijen van de gemeente Rijswijk lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Door jaarlijks het risicoprofiel van een Verbonden Partij in te schatten, zorgt de gemeente Rijswijk ervoor dat kansen en bedreigingen bij Verbonden Partijen tijdig worden gesignaleerd en dat hierop adequaat kan worden gereageerd. Met ingang van de begroting 2016 zijn aan dit overzicht het H10 Inkoopbureau en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) toegevoegd.

Paragraaf Verbonden partijen

Het risicoprofiel van een Verbonden Partij is gebaseerd op actuele bestuurlijke en financiële risico's en gebeurt op basis van een risicoanalyse (zie bijlage B Nota Verbonden Partijen). Op basis van de risicoanalyse en het vastgestelde risicoprofiel wordt een pakket aan stuur- en beheersinstrumentarium gekoppeld aan een Verbonden Partij. Het stuur- en beheersinstrumentarium dient binnen de gemeente Rijswijk om vorm en inhoud te geven aan de aansturing, het beheer en de control van de specifieke Verbonden Partij.

Des te groter het bestuurlijk en/of financieel risico is dat wordt gelopen bij een Verbonden Partij, des te intensiever zijn de sturing op de Verbonden Partij en de informatievoorziening aan de gemeenteraad. De gemeente Rijswijk kent hiervoor drie verschillende pakketten: het basispakket, het pluspakket en het aanvullende plus pakket.

Het basispakket is van toepassing op alle Verbonden Partijen. De sturing op Verbonden Partijen die zijn ingedeeld in plus en aanvullend pluspakket is echter intensiever. Bij deze Verbonden Partijen zal het ambtelijk en bestuurlijk contact worden geïntensiveerd en zullen onder andere de prestatie afspraken en risico's nauwlettender worden gevolgd. Deze intensivering van de sturing stelt het college bovendien in staat om de gemeenteraad accuraat te informeren (zie verder bijlage C Nota Verbonden Partijen).

Hieronder staat van elke deelneming of gemeenschappelijke regeling informatie. Per deelneming worden de belangrijkste wetenswaardigheden weergegeven in het hoofdstuk Toelichting op de Vennootschappen. Dit gebeurt op dezelfde manier als in de voorgaande jaren. In de tabel die daarna volgt zijn de belangrijkste feiten van acht gemeenschappelijke regelingen opgenomen. Het overzicht financieel belang geeft inzicht in de financiën van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen. Tot slot is in één tabel het risicoprofiel en het daarbij behorende stuur- en beheerspakket van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen weergegeven.

Toelichting op de Vennootschappen

N.V. Eneco

Eneco Groep boekte over 2014 een omzet van € 4.590 miljoen en een nettoresultaat van € 206 miljoen. Dit is een daling van respectievelijk 13 en 15 procent ten opzichte van 2013 toen een omzet van € 5.251 miljoen en een nettoresultaat van € 242 miljoen werden gerealiseerd.

Eneco rapporteert over het eerste helft van 2015 een omzet van € 2.363 miljoen en een nettoresultaat van € 144 miljoen. Dit is een daling van respectievelijk drie en zeven procent ten opzichte van dezelfde periode in 2014 toen een omzet van € 2.444 miljoen en een nettoresultaat van € 155 miljoen werden gerealiseerd. Voor geheel 2015 wordt een vergelijkbaar resultaat verwacht als in 2014.

Vooralsnog is het dividend door ons op hetzelfde niveau gehouden.

N.V. BNG Bank

De gemeente Rijswijk is aandeelhouder van de N.V. BNG Bank

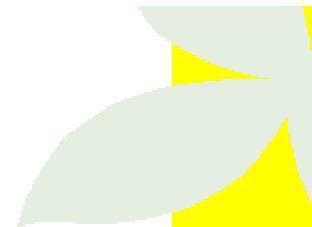
De nettowinst na belastingen in 2014 is € 126 miljoen (2013: € 283 miljoen), ofwel een winstdaling van circa 55%.

In de eerste helft van 2015 is de nettowinst van de BNG Bank uitgekomen op € 155 miljoen (2013: € 153 miljoen), een stijging van € 2 miljoen. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de nettowinst 2015.

N.V. Dunea Duin & Water

Het nettoresultaat over het jaar 2014 is uitgekomen op een bedrag van € 9,9 miljoen tegen € 6,5 miljoen in 2013. In lijn met de statuten is er geen dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Overzicht financieel belang (x € 1 miljoen)						
Verbonden Partij	Belang – verandering in belang	Resultaat 2014	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			01-01- 2014	31-12- 2014	01-01- 2014	31-12- 2014
N.V. Eneco	Geen	206 voordelig	4.593	5.188	1.900	1.893
N.V. BNG Bank	Geen	126 voordelig	2.918	2.974	127.753	149.923
N.V. Dunea Duin & Water	Geen	9,5 voordelig	165	175	225	181

Naam Verbonden Partij			
	GGD Haaglanden	Industrieschap “De Plaspolder” (IPP)	DSW
Vestigingsplaats	Den Haag	Rijswijk	Statutair Rijswijk Kantoor Zoetermeer
Soort verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling	Gemeenschappelijke regeling	Gemeenschappelijke regeling
Partij is verbonden sinds	1-1-2014	1-1-1953	1-1-1975
Openbaar belang			
Doel(en) verbonden partij	Op grond van de Wet publieke gezondheid zorg dragen voor de instelling en instandhouding van één regionale gezondheidsdienst in die regio. Het bewaken, bevorderen en beschermen van de gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden.	Het IPP heeft tot taak het aanleggen en exploiteren van bedrijfsterreinen, waaronder alles is begrepen hetgeen met deze aanleg en exploitatie samenhangt, alsmede het stichten en exploiteren van bedrijfsgebouwen	Het bedrijf heeft tot doel zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden en (het doen) uitvoeren van de sociale werkvoorziening voor personen met een sociale werkvoorzienings- indicatie die woonachtig zijn op het grondgebied van de deelnemende gemeenten.

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	GGD Haaglanden	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)	DSW
Het openbaar belang dat wordt behartigd	De gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden.	-Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden -Herstructurering bedrijventerreinen - Investeren in duurzame bedrijven-terreinen -Faciliteren regionale samenwerking t.b.v. bovengenoemde zaken.	Arbeidsgehandicapten aan (passend) werk helpen.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma Sociaal Domein 67100 Preventieve gezondheidszorg	Programma Economie en Werken	Programma Sociaal Domein 66110 Sociale werkvoorziening
Bestuurlijk belang			
Deelnemende partijen	Het openbaarlichaam is een samenwerkingsverband van de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer	Gemeenten Rijswijk en Den Haag	Gemeenten Rijswijk, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	In het algemeen bestuur is een afgevaardigde van het college van B&W van iedere deelnemende gemeente benoemd.	Deelname in algemeen bestuur (AB) en dagelijks bestuur (DB).	Deelname in algemeen bestuur en dagelijks bestuur.
Financieel belang			
Belang in de Verbonden Partij	Bijdrage aan de verbonden partij. Voor de uitvoering van het takenpakket in de regiogemeenten is de GGD aan de gemeente Den Haag een vergoeding verschuldigd. De hoogte van die vergoeding wordt voor elke in artikel 5 lid 1 bedoelde periode, door de burgemeester	De deelneming van de gemeente Rijswijk bedraagt 50%.	De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de kosten van bestuur en algemeen beheer, verdeeld naar rato van het inwonertal. Een bijdrage van de deelnemende gemeenten in een eventueel resterend nadelig exploitatiesaldo, verdeeld naar rato van het aantal

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	GGD Haaglanden	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)	DSW
	en wethouders van Den Haag in overeenstemming met het algemeen bestuur bepaald.		personen, uitgedrukt in het aantal arbeidsjaren, dat voor zijn rekening in dienst is van het bedrijf. Gemiddeld komt onze bijdrage in het exploitatietekort neer op ongeveer 25%.
Resultaat	Niet van toepassing het betreft een dienstverleningsmodel	Het resultaat over 2014 bedraagt voordelig € 129.495,-	Exploitatiekort 2014 € 1.247.000
Eigen vermogen aan het begin en einde van 2014	Niet van toepassing het betreft een dienstverleningsmodel	Begin € 19,7 miljoen Eind € 19,9 miljoen	Begin € 1.476.568 Eind € 2.094.846
Vreemd vermogen aan het begin en einde van 2014	Niet van toepassing het betreft een dienstverleningsmodel	Niet van toepassing	Begin € 1.321.334 Eind € 909.390
Risico's			
Risico's	Er zijn weinig tot geen risico's tot 2018 omdat er afspraken zijn gemaakt met de GGD Haaglanden dat zij van 2014 tot 2018 volledig verantwoordelijk zijn voor de financiën. Er is gekozen voor een dienstverleningsmodel.	De verkoop van bouw kavels en verhuur/verkoop bedrijfspanden is onderhevig aan de marktcondities.	Het niet behalen van de beoogde resultaten zoals die zijn opgenomen in het herstructureringsplan.
Score bestuurlijk risico	Laag Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, omdat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de regiogemeenten is gelijk aan de begroting. Dit tenzij er sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinatie ter afwendig van een infectie- epidemie) of	Gemiddeld	Gemiddeld De herstructurering is een ingewikkeld proces waarbij het om meer gaat dan alleen financiën gaat. Niet uit het oog verloren mag worden, dat het uiteindelijk om een zeer kwetsbare doelgroep gaat die bedient moet worden.

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	GGD Haaglanden	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)	DSW
	dat er meer of minder is afgenomen van de producten die per prestatie worden afgerekend (zoals kinderopvanginspectie s of verwerking vangnetmeldingen). Het bestuur toets jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau. De gemaakte afspraken over vergoeding van het takenpakket gelden voor vier jaar.		
Score financieel risico	Laag	Gemiddeld	Gemiddeld Verwijzend naar de begroting 2016 DSW en de daarin opgenomen meerjarenraming blijft DSW de komende jaren te korten op de exploitatie houden.
Risicoprofiel	1	2	2
Stuur- en beheerspakket	Basispakket	pluspakket	Pluspakket Omdat er reeds een Rekeningcommissie DSW is ingesteld en omdat met de herstructurering meer (en met name) ambtelijk wordt overlegd is een pluspakket van toepassing.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)			

Naam Verbonden Partij			
	GGD Haaglanden	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)	DSW
Doelstelling	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de doelstelling.	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de doelstelling.	Met de herstructurering blijft DSW verantwoordelijk voor het aanbieden van beschut werk voor de oude doelgroep. De taken Arbeidsontwikkeling, Individuele detachering en Begeleid Werken voor de oude doelgroep komen over naar de gemeenten.
Huidige relatie		Nieuw AB en DB zijn aangesteld per 10 juli 2014, Rijswijk wordt per december 2014 voor twee jaar voorzitter van het AB en DB.	Vanuit de gemeente Rijswijk is na de laatste gemeenteraadsverkiezingen er bewust gekozen om niet de portefeuillehouder in het DB te laten plaatsnemen om de eigenaarsrol scherp te houden.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Op dit moment zijn er geen voornemens tot wijzigingen en of veranderingen.	Op dit moment zijn er geen voornemens tot wijzigingen en of veranderingen.	In de herstructurering zitten geen beleidsvoornemens over veranderingen in het voortbestaan en/of zelfstandigheid van GR.
Activiteiten en/of prestaties	Geen	Geen veranderingen in de programma's van de Verbonden Partij.	Uitvoering geven aan de herstructurering o.b.v. het vastgestelde stappenplan.
Weerstandsvermogen	Niet van toepassing het betreft een dienstverleningsmodel	Het weerstandsvermogen is ruim voldoende om de risico's op te kunnen vangen.	Het weerstandsvermogen is een buffer voor het opvangen van risico's die DSW loopt bij uitvoering van taken. In 2014 is er conform de afspraak met het bestuur € 453.985,- t.l.v. het weerstandsvermogen aangewend voor de herstructurering.
Heroverweging			
Sprake van nieuw	Geen	Geen	Ondanks de ingezette

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	GGD Haaglanden	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)	DSW
of gewijzigd beleid bij de gemeente?			herstructurering is de gemeente Rijswijk zich aan het oriënteren of deelname aan de gemeenschappelijke regeling voor de doelgroep (ook in het kader van de Participatiewet) de meest strategische keuze is. Dit in lijn met het coalitieakkoord 2014-2018.
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	De afspraken die zijn gemaakt gelden 4 jaar lang. Dus de komende jaren geen wijziging.	Zie doelstelling	Het herstructureringsproces is mede ingegeven door de bezuinigingen als gevolg van de invoering van de Participatiewet en eerdere wetswijzigingen. Het herstructureringsproces is ingezet met als doel DSW een financieel gezonde toekomst tegemoet te laten gaan. De uitkomsten van de huidige oriëntatie kunnen mogelijk gevolgen hebben voor het toekomstperspectief van zowel de gemeenschappelijke regeling als voor de gemeente Rijswijk.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname ?	Neen	Neen	In het coalitieakkoord Rijswijk 2014-2018 staat over regionale samenwerking, dat het belangrijk is een strategische keuze te maken over de rol en positie die de eigen gemeente in de regio wil innemen. Gezien de recente wijzigingen in wet- en regelgeving op het sociaal domein en de indeling van de

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	GGD Haaglanden	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)	DSW
			regionale arbeidsmarktregio's in 2012, is op dit terrein een dergelijke strategische keuze te maken.

Naam Verbonden Partij			
	Avalex	VRH	ODH
Vestigingsplaats	Den Haag	Den Haag	Den haag
Soort verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling	Gemeenschappelijke regeling	Gemeenschappelijke regeling
Partij is verbonden sinds	2001	01-01-2009	01-01-2013
Openbaar belang			
Doel(en) verbonden partij	Het bedrijf heeft tot doel het zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden, en (het doen) uitvoeren van de integrale reinigingstaken van de deelnemers.	Uitvoeren van taken op het gebied van brandbestrijding, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding, ambulancevervoer.	De omgevingsdienst Haaglanden voert alle milieutaken uit voor de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De omgevingsdienst is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken (VTH) gerelateerd aan de Wet Milieubeheer en andere wettelijke milieutaken.

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	Avaalex	VRH	ODH
Het openbaar belang dat wordt behartigd	Volksgezondheid en Leefbaarheid en daarbij specifiek de taak tot het inzamelen van afval.	Uitvoeren van taken op het gebied van brandbestrijding, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding, ambulancevervoer	Gemeente Rijswijk heeft milieutaken in deze dienst onder gebracht met het doel de dienstverlening op milieugebied aan burgers en bedrijven te verbeteren. De ODH geeft uitvoering aan wettelijke VTH-taken. Rijswijk geeft eveneens opdracht voor uitvoering van activiteiten die bijdragen aan het realiseren van gemeentelijke milieubeleidsdoelen.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke programmabegroting	Programma Wonen en Leven Afvalinzameling en verwerking	Programma openbare orde en veiligheid Brandweer Rampenbestrijding	Programma Wonen en Leven (milieuvergunningen, milieuhandhaving & advies)
Bestuurlijk belang			
Deelnemende partijen	Gemeenten Rijswijk, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar Pijnacker-Nootdorp, Delft en Midden-Delfland.	Gemeenten Rijswijk, Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar, Westland en Zoetermeer	Gemeenten Rijswijk, Zoetermeer, Delft, Den Haag, Westland, Midden Delfland, Wassenaar, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp en Provincie Zuid – Holland.
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in algemeen bestuur en dagelijks bestuur	Deelname in algemeen bestuur	Deelname in algemeen bestuur
Financieel belang			
Belang in de Verbonden Partij	Bijdrage aan de verbonden partij – afhankelijk van het aantal huisaansluitingen, maar ook kosten containers inclusief beheer gaat naar rato aantal containers. Kan per jaar verschillen en bedraagt circa 18%.	Bijdrage aan de verbonden partij circa 4,9%.	2,1% van de totaal ontvangen bijdrage.
Resultaat	€ 1.795.000,-	€ 3.578.000	2014: € 1,1 miljoen

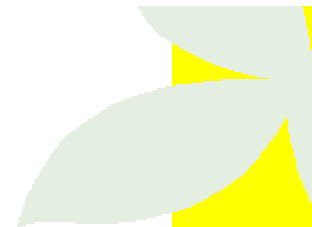

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	Avalex	VRH	ODH
	voordelig	voordelig	voordelig
Eigen vermogen aan het begin en einde van 2014	Begin € 2,1 miljoen nadelig Eind € 0,3 miljoen nadelig	Begin € 11,8 miljoen Eind € 9,8 miljoen	Begin: € 2,5 miljoen Eind: € 3,1 miljoen
Vreemd vermogen aan het begin en einde van 2014	Begin € 28,8 miljoen Eind € 25,4 miljoen	Begin € 65,5 miljoen Eind € 62,4 miljoen	Begin € -,- Eind € -,-
Risico's			
Risico's	Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente. Regie en controle houden op GR bedrijf tijdens een transitie naar een meer resultaatgericht professionele dienstverlenende organisatie. Financiële risico's. Het is een wettelijke taak die kost wat kost moet worden uitgevoerd.	Risico's normale bedrijfsuitoefening; Politiek bestuurlijke risico's	Risico's normale bedrijfsuitoefening; Politiek bestuurlijke risico's
Score bestuurlijk risico	Hoog De transitie van het bedrijf is een ingewikkeld politiek bestuurlijke vraagstuk waarbij de beelden en wensen van alle deelnemers ten aanzien van de toekomst van het bedrijf op elkaar moeten worden afgestemd. Tevens gaat het niet alleen om aanscherping van de governance and controlcyclus, maar ook om een transitietraject naar een resultaatgerichte, professionele dienstverlenende organisatie.	Laag	Laag

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	Avaalex	VRH	ODH
Score financieel risico	Gemiddeld Het aantal financiële risico's in de begroting van Avaalex is fors ingeperkt. Tevens zijn alle kostenposten meerdere malen doorgelicht. Het financieel risico op extra bijdrage van de gemeente is op dit moment beperkt. De kosten voor transitie naar een andere inzameling waarbij grondstoffen meer worden gefaciliteerd worden nog begroot.	Gemiddeld	Gemiddeld
Risicoprofiel	2	1	1
Stuur- en beheerspakket	Pluspakket	Basispakket	Basispakket
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)			
Doelstelling	Verandering wordt niet uitgesloten. Dit punt komt aan de orde in het eerdergenoemde transitietraject.	In het in 2015 vastgestelde regionale beleidsplan, dat is gebaseerd op het regionaal risico-profiel, wordt het zwaartepunt van de VRH voor de komende vier jaar op het verhogen van het veiligheidsbewustzijn gelegd.	Tussen ODH en deelnemende partijen wordt gewerkt aan het waarborgen van wettelijke kwaliteits-criteria van de uitvoering van de VTH taken door ODH.
Huidige relatie	Verandering van deze relatie en governance-structuur is niet uitgesloten en vormt onderdeel van het eerdergenoemde transitietraject.	De burgemeester van Rijswijk is AB lid en bestuurlijk portefeuillehouder crisisbeheersing.	Als gevolg van de gemeenteraadsverkiezingen kent de ODH een geheel nieuw DB.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Verandering wordt niet uitgesloten. Dit punt komt aan de orde in het eerdergenoemde transitietraject.	Geen	Geen

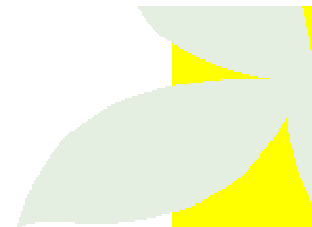
Naam Verbonden Partij			
	Avaalex	VRH	ODH
Activiteiten en/of prestaties	Verandering wordt niet uitgesloten. Dit punt komt aan de orde in het eerdergenoemde transitietraject. Op de dienstverlening wordt gemonitord.	De ambities uit het beleidsplan zullen door de VRH uitgewerkt worden in diverse uitvoeringsprogramma's voor de gehele beleidsperiode.	Geen
Weerstandsvermogen	Bij een benodigd weerstandvermogen genormeerd op 15% van de gerealiseerde omzet, is dit gelijk aan € 5,8 miljoen. Het eigen vermogen is nog € 0,3 miljoen negatief. Dus het eigen vermogen is ontoereikend.	De weerstandscapaciteit binnen de VRH bestaat uit de algemene reserve. Deze dient ter dekking van geïdentificeerde risico's van materiële aard. De toevoeging van een voordelig resultaat aan de algemene reserve is regel tot de algemene reserve het maximum heeft bereikt van 1% van de begrotingsomzet. Daarnaast wordt de weerstandscapaciteit gevormd door de deelnemende gemeenten die garant staan voor de gemeenschappelijke regeling.	De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit wordt door de ODH in het 1 ^e halfjaar 2015 als voldoende beoordeeld.
Herooverweging			
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	De gemeente is met de andere gemeente in de Avaalex regio een regionaal gemeentelijk afvalbeleid aan het opstellen. Na maatschappelijke en politieke discussie kan dit betekenen dat we de wijze van afvalinzameling anders gaan inrichten en vormgeven in Rijswijk.	De gemeente gaat mee in de ingezette doorontwikkeling van de regionale (crisis)organisatie.	Neen
Toekomstperspectief van de partij,	In de eerdergenoemde transitie worden	Zie doelstelling	In 2018 start naar alle waarschijnlijkheid de

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	Avaalex	VRH	ODH
gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	opnieuw bekeken welke organisatievorm, doelstelling, relaties en activiteiten het beste aansluiten op de gemeentelijke doelstelling en wettelijke verantwoordelijkheid van de deelnemende gemeenten.		nieuwe Omgevingswet waarin meerdere wetten samengevoegd worden. Nu is nog niet duidelijk wat dat voor de taakverdeling tussen partijen betekent.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?	Zonder meer is duidelijk dat afvalinzameling een thema is waarbij samenwerking met de buurtgemeenten zeer grote meerwaarde heeft voor Rijswijk (efficiency en schaalvoordelen). Deelname staat niet ter discussie. Echter we zijn wel in dialoog met alle deelnemers over welke sturingsrelatie, organisatievorm en takenpakket van een samenwerkingsverband het beste bij de gemeentelijke doelstellingen passen.	Neen	Neen

Naam Verbonden Partij			
	H10 Inkoopbureau	MRDH	
Vestigingsplaats	Statutair Pijnacker-Nootdorp Kantoor Zoetermeer	Den Haag (later Rotterdam)	
Soort verbonden partij	Bedrijfsvoeringsorganisatie	Gemeenschappelijke regeling	
Partij is verbonden sinds	24-11-2014	01-01-2015	
Doel(en) verbonden partij	De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen	Tot stand brengen van een welvarende en bereikbare metropool.	

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	H10 Inkoopbureau	MRDH	
	binnen het sociaal domein.		
Het openbaar belang dat wordt behartigd	Jeugdigen/ gezinnen (passende) zorg bieden	Verbeteren van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat.	
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke programmabegroting	Programma Sociaal Domein	Programma's Economie en Werken, Verkeer en Vervoer	
Deelnemende partijen	De bedrijfsvoeringsorganisatie is een samenwerkingsverband van de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.	De gemeenten van het stadsgewest Haaglanden en de stadsregio Rotterdam (beide in liquidatie)	
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Burgemeester en wethouders van de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland wijzen tezamen uit hun midden één lid en één plaatsvervangend lid van het bestuur aan.	Deelname in algemeen bestuur (AB) en dagelijks bestuur (DB, roulerend), tevens in beide besuurscommissies (BC)	

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	H10 Inkoopbureau	MRDH	
Belang in de Verbonden Partij	De in de begroting opgenomen uitgaven worden door de gemeenten gedragen overeenkomstig de in dienstverleningsovereenkomst en uitvoeringsprogramma's vastgelegde verdeelafspraken.	Bijdrage per inwoner, mede verplicht een eventueel tekort in de exploitatie aan te zuiveren.	
Resultaat	€ 0,-	Niet van toepassing	
Eigen vermogen aan het begin en einde van 2014	Niet van toepassing.	Niet van toepassing	
Vreemd vermogen aan het begin en einde van 2014	Niet van toepassing.	Niet van toepassing	
Risico's	Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente. In de begroting Inkoopbureau H10 2015 staan meerdere risico's beschreven, een aantal hiervan is hieronder beschreven.	Onlangs gestart. Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.	
Score bestuurlijk risico	Gemiddeld In het kader van de verplichting vanuit het Rijk om regionaal samen te werken is in maart 2014 door deze gemeenten vastgesteld om de gezamenlijke inkoop onder te brengen in een zelfstandig inkoopbureau. Positieve effecten zijn onder andere risico- en aansprakelijkheid-spreidingen en schaalvoordeel. Dit betekent wel dat je als gemeente voor een deel zeggenschap	Gemiddeld	

Naam Verbonden Partij			
	H10 Inkoopbureau	MRDH	
	verliest. Terugtrekkende deelnemers en of het niet doorzetten van de bedrijfsvoeringsorganisatie per 1 januari 2018 hebben een risico voor de continuïteit van het inkoopbureau Risico's die voortvloeien uit rechtsgedingen als gevolg van handelen inkoopbureau H10.		
Score financieel risico	Laag We zijn een financiële verplichting aangaan van € 12.429 voor het jaar 2014 en € 29.847 structurele kosten vanaf 2015. De structurele kosten van €29.847 maken deel uit van de totale kosten van de jeugd en worden opgenomen in de uitvoeringskosten. De verdeling van de kosten in 2014 en de structurele bijdrage vanaf 2015 vindt plaats naar rato van het aantal inwoners. Het risico dat de werkzaamheden meer facilitaire en personele middelen vragen.	Laag	
Risicoprofiel	1	1	
Stuur- en beheerspakket	Basispakket	Basispakket	
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)			
Doelstelling	Nog niet van toepassing.	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de doelstelling	
Huidige relatie	Het H10 inkoopbureau	Fungeert tevens als	

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	H10 Inkoopbureau	MRDH	
	is in 2016 nog steeds een bedrijfsvoeringsorganisatie met een bestuur.	netwerkorganisatie. Vertegenwoordiging van Rijswijk in alle organen (AB, DB, BC's) (DB=roulerend).	
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Er zijn geen beleidsvoornemens over veranderingen in het voortbestaan van de bedrijfsvoeringsorganisatie .	Op dit moment zijn er geen voornemens tot wijzingen en of veranderingen.	
Activiteiten en/of prestaties	Niet van toepassing	Het uitvoeren van de bereikbaarheids-agenda en de agenda economisch vestigingsklimaat.	
Weerstands-vermogen	Het inkoopbureau H10 heeft geen afgezonderd weerstands-vermogen. Onverwachte tegenvallers dienen direct gemeld te worden aan het bestuur waarna gezamenlijk en in overleg met de 10 gemeenten bekeken wordt hoe deze tegenvallers op te lossen. Financieel technisch zijn de 10 gemeenten verantwoordelijk voor eventuele tegenvallers.	Niet van toepassing	
Heroverweging			
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	Niet van toepassing. Het regionaal Inkoopkader Jeugdhulp Haaglanden 2016-2017 is vastgesteld. Het lokaal inkoopplan Jeugdhulp Rijswijk 2016 is ook vastgesteld.	Neen	
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	De gemeente is voor 3 jaar een samenwerking met het inkoopbureau H10 aangegaan.	Per 2015 gestart met de uitdaging om de internationale concurrentiepositie van de metropool te	

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij			
	H10 Inkoopbureau	MRDH	
		verbeteren.	
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?	In het coalitieakkoord Rijswijk 2014-2018 staat over regionale samenwerking, dat het belangrijk is een strategische keuze te maken over de rol en positie die de eigen gemeente in de regio wil innemen. Inkoopbureau H10 is een dergelijk regionaal samenwerkingsverband.	Neen	

Indien (nog) geen definitieve jaarrekening van een Verbonden Partij beschikbaar is, dan wordt bij het opstellen van de Paragraaf Verbonden Partijen en het overzicht van Verbonden Partijen uitgegaan van de meest recente prognoses voor de relevante gegevens.

Financieel belang in de verbonden partij			
Verbonden Partij	Gemeentelijke bijdrage Rijswijk 2016	Totaal bijdragen deelnemers	Gemeentelijke bijdrage in een % van de totale bijdragen aan de verbonden partij/percentage deelneming
GGD Haaglanden Inwonerbijdrage	367.000	4.171.000	8,8
Industrieschap "De Plaspoelpolder"	0	0	50
Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken	168.500	873.000	19,3
Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex	5.581.000	30.930.000	18
Veiligheidsregio Haaglanden	3.857.000	78.756.000	4,9
Omgevingsdienst Haaglanden	402.000	19.277.000	2,1
H10 Inkoopbureau	49.468	1.118.395	4,4
MRDH			
Inwonersbijdrage	119.074	5.663.989	2,1
Bijdrage mobiliteitsfonds	441.007	9.714.334	4,5

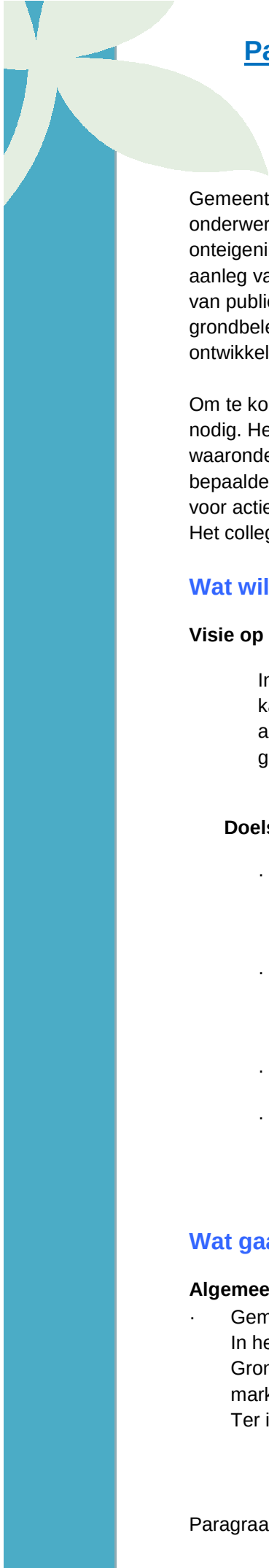
Paragraaf Verbonden partijen

Overzicht risicoanalyse en risicoprofiel

De risicokwalificatie van de verbonden partijen ziet er schematisch als volgt uit:

		Bestuurlijk risico		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel risico	Laag	① Dunea BNG GGD <i>laag</i>	① H10 MRDH <i>laag / gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld</i>
	Gemiddeld	① VRH ODH <i>laag / gemiddeld</i>	② DSW IPP <i>gemiddeld</i>	② Avaalex <i>gemiddeld / hoog</i>
	Hoog	② Eneco <i>gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld / hoog</i>	③ <i>Gemiddeld</i>

Zoals aangegeven past bij elk risico een passend stuur- en beheersingsinstrumentarium. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 1 past het zogenaamde basispakket. Dat betekent dat begroting en jaarstukken tijdig aan de raad worden voorgelegd en dat er een zienswijze wordt opgesteld. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 2 kunnen aanvullende maatregelen worden gesteld aan rapportages en overleggen, informatie op maat (raadsinformatiebrieven) en de mogelijkheid tot het uitvoeren van onderzoeken. Bij de verbonden partijen met de waardering van het risico in de klasse 3 is het aanvullende pakket nog intensiever. Hiervoor is echter een breed regionaal draagvlak vereist. Te denken valt aan: het vaststellen van aanvullende kaders, het instellen van een rekeningcommissie, het doen van een rekenkameronderzoek, het doen van een onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de verbonden partij.

Paragraaf Grondbeleid

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, het bouw- en woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (pps). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Alleen onder bepaalde voorwaarden, welke in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid, waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie, open. Het college stelt zich terughoudend op om risicovollere exploitaties te openen.

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf

In samenwerking met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. te komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waarin toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen en/of werken en recreëren.

Doelstellingen

- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wro en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Algemeen

- Gemeentelijke gronduitgifte
In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt de Grondprijzenbrief toegepast. Deze schrijft de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moet zijn, in bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven woningen grondquotes per type

woning en prijsklasse opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen.

- Gemeentelijk kostenverhaal
Zoals genoemd in de Nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico door een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering ten behoeve van het faciliteren van die ontwikkeling worden middels een anterieure overeenkomst of grondprijzen verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij verkoop van gemeentelijke grond.
- Verkoop gemeentelijk vastgoed
In het kader van gemeentelijke bezuinigingstaakstelling is besloten om het gemeentelijk vastgoed te verkopen. De jaarlijkse taakstelling bedraagt € 360.000,- aflopend vanaf 2018 met € 90.000,- per jaar tot en met 2020. De verwachting is dat de taakstelling voor dit en volgend jaar gehaald zal gaan worden. In de halfjaarlijkse rapportages zal daarop teruggekomen worden.

In exploitatie genomen gronden

- Vrijenbanselaan
Deze locatie wordt ontwikkeld t.b.v. van het realiseren van een fastfood keten en een benzineverkooppunt. De werkzaamheden in het kader van het bouwrijp maken van deze locatie zijn inmiddels door beide partijen gezamenlijk gestart. De planning is dat het fastfood restaurant nog in 2015 haar deuren opent en medio 2016 het benzineverkooppunt is gerealiseerd. Het resultaat van de grondexploitatie komt uit op ca. € 109.000,- positief op eindwaarde (31-12-2019).
- Eikelenburgh
De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie. De gevolgen van de recessie hebben ook invloed gehad op de fasering van de woningbouw, die een aantal jaren langer doorloopt. Voor de lopende gemeentelijke grondexploitatie heeft dit nauwelijks gevolgen, daar het in dit geval gaat om het leveren van gemeentelijke percelen t.b.v. deze ontwikkeling. Het resultaat van de grondexploitatie komt uit op ca. € 2.900.000,- positief op eindwaarde (31-12-2019).
- Te Werve West
Tijdens werkzaamheden ten behoeve van (de herinrichting van) park de Driesprong is asbestvervuiling geconstateerd. De opruimwerkzaamheden zijn inmiddels afgerond en de aannemer is in week 35 weer begonnen met de herinrichting. De saneringskosten (incl. maatregelen ter voorkoming van verdere verspreiding) bedragen ruim € 80.000,-.
Binnen de Grex Te Werve is de locatie van de voormalige praktijkschool De Schakel aan de Generaal Vetterstraat/Dick de Hoogstraat opgenomen als woningbouwlocatie, te verkopen eind 2015 aan woningcorporatie Rijswijk Wonen. De locatie wordt momenteel gebruikt als tijdelijke opvang van de door brand getroffen Prisma-basisschool. Vooralsnog kortdurend tot aan de herfstvakantie van dit jaar met een mogelijke uitloop tot de kerstperiode van 2015. Echter nu het

leegstaande schoolgebouw aan de Burgemeester Elsenlaan niet geschikt te maken is voor een langdurige opvang van de leerlingen van de Prisma is besloten dat de locatie van De Schakel tijdelijk in gebruik blijft (totdat de nieuwbouw van de getroffen scholendriehoek is gerealiseerd). Dit zou betekenen dat de locatie eerst in 2018 voor woningbouw beschikbaar komt. Voor de grondexploitatie heeft dit geen negatieve gevolgen. Het voorlopige resultaat komt uit op ca. €100.000,- op eindwaarde (31-12-2018).

- **Waldhoornplein**

Met de eigenaar van de winkels is een koopovereenkomst gesloten om te komen tot de ontwikkeling van het bouwplan 'uitbreiding van de supermarkt'. Afsproken is dat de gemeente het terrein bouwrijp maakt, nadat er een gegadigde bekend is. Voor deze uitbreiding heeft de eigenaar grond van de gemeente nodig waarvoor een koopovereenkomst is gesloten. Tevens levert de eigenaar een bijdrage voor de extra parkeerbehoefte en inrichting openbaar gebied. Het resultaat van de grondexploitatie komt uit op ca. € 13.000,- op eindwaarde (31-12-2016).

Niet in exploitatie genomen gronden

De aanstaande wijziging van het Besluit Begroting & Verantwoording (BBV) heeft onder andere gevolgen voor de grondexploitaties. De post 'Niet in exploitatie genomen gronden' vervalt. Zolang gronden nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

- **TH-locatie**

Het gebouw wordt op dit moment gesloopt en naar verwachting zullen de werkzaamheden eind van dit jaar gereed zijn. De oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 26.000 m². De bedoeling is dat het perceel op de langere termijn verkocht wordt en dat daarmee de boekwaarde goedgemaakt zal worden. Het voorstel van het college van burgemeester en wethouders is dat voor de korte termijn van 3 tot 5 jaar de locatie ter beschikking wordt gesteld aan het COA voor de opvang van asielzoekers.

- **Benedictuslocatie**

Op deze locatie wordt gedacht aan een woningbouwontwikkeling. Deze locatie is deels eigendom van Rijswijk Wonen en deels eigendom van de gemeente. Het gezamenlijke oppervlakte van het te ontwikkelen plangebied bedraagt ca. 7.900 m². De plannen hiervoor zijn echter nog niet concreet. Op deze locatie is in het bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om een eventuele herontwikkeling mogelijk te maken. Wanneer de plannen voor deze locatie concreter zijn, kan indien wenselijk de wijzigingsbevoegdheid door het college worden toegepast. Tot het moment waarop de plannen concreter worden zal de locatie onder 'strategische gronden' worden gerubriceerd.

- **LGZ locatie de Opperd**

De gemeente heeft de wens om De Opperd conform het bestemmingsplan met woningen te ontwikkelen. Binnen de kaders van het bestemmingsplan is een stedenbouwkundig beeld-kwaliteitsplan opgesteld, welke na vaststelling als kader wordt ingezet voor de planontwikkeling.

Met de opbrengst van deze ontwikkellocatie kan onder andere de kwaliteitsslag van de Landgoederenzone mede gefinancierd worden.

De locatie zal vanaf 2016 onder 'strategische gronden' worden gerubriceerd worden.

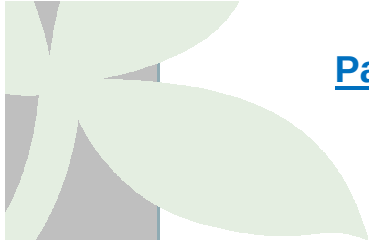
- Stanislascollege

Het gebouw aan de Burgemeester Elsenlaan 154 staat inmiddels leeg. In verband met veiligheid en risico's van inbraak en brand zijn veiligheidsmaatregelen genomen. Tevens is het wenselijk om zo spoedig mogelijk over te gaan tot sloop. De bestemming van deze locatie is maatschappelijk. Het oppervlakte van het perceel bedraagt ca. 10.330 m². Het gebouw zal naar verwachting op korte termijn aan de gemeente overgedragen worden.

De locatie zal vanaf 2016 onder 'strategische gronden' worden gerubriceerd worden.

- Huis van de Stad

(zie programma Wonen en Leven van de bestuurlijke opgave: "Leefomgeving en Veiligheid, Ruimtelijke Ordening & Bestemming Huis van de Stad").

Paragraaf Lokale Heffingen

In Rijswijk houden we de lasten zo laag mogelijk. We vinden het belangrijk om Rijswijk betaalbaar te houden voor al onze inwoners, ondernemingen en relaties. Dat doen we op een financieel verantwoorde manier.

Samen zijn we verantwoordelijk voor onze stad, waarin we onder andere kwaliteit bieden voor de publieke dienstverlening. Daarom moet betaald worden voor onze diensten. We bieden daarbij een zo hoog mogelijke kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten waarbij we rekening houden met de zwakkeren in de samenleving. We kiezen er dan ook voor om de woonlasten in de gemeente Rijswijk structureel onder het gemiddelde van de regio Haaglanden te houden. Daarnaast moeten de tarieven voor onder meer de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges maximaal honderd procent kostendekkend zijn.

Soorten heffingen

Lokale heffingen zijn te onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is.

- Ongebonden heffingen worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Voorbeelden: onroerendezaakbelastingen (OZB), hondenbelasting en precariobelasting.
- Van gebonden heffingen wordt de opbrengst gebruikt ter dekking van de gemaakte kosten. Voorbeelden: de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten voor de ontwikkeling van de gemeentelijke tarieven in 2016 zijn deels geformuleerd in de meerjarenraming 2016 - 2019:

- De woonlasten moeten structureel onder het gemiddelde van de regio Haaglanden liggen;
- de tarieven voor de gebonden heffingen dienen maximaal 100% kostendekkend te zijn;
- het tarief voor OZB gebruikers van niet-woningen wordt op nul gesteld met gelijktijdige verhoging van het tarief voor OZB eigenaren om de opbrengsten uit OZB in totaal te laten stijgen met het geschatte inflatiepercentage van 1,2%;
- de verordening Vermakelijkhedenretributie 2015 wordt ingetrokken;
- alle overige belastingtarieven wordt voor 2016 stijgen met het geschatte inflatiepercentage van 1,2%;
- de kwijtschelding van gemeentelijke lasten (minimabeleid) blijft ongewijzigd.

Overzicht van de lokale heffingen

De gemeentelijke heffingen die in 2016 zullen worden geheven zijn:

· Onroerendezaakbelastingen;	· Precariobelasting;
· Afvalstoffenheffing;	· Hondenbelasting;
· Rioolheffing;	· Parkeerbelasting;
· Toeristenbelasting;	· Overige heffingen.

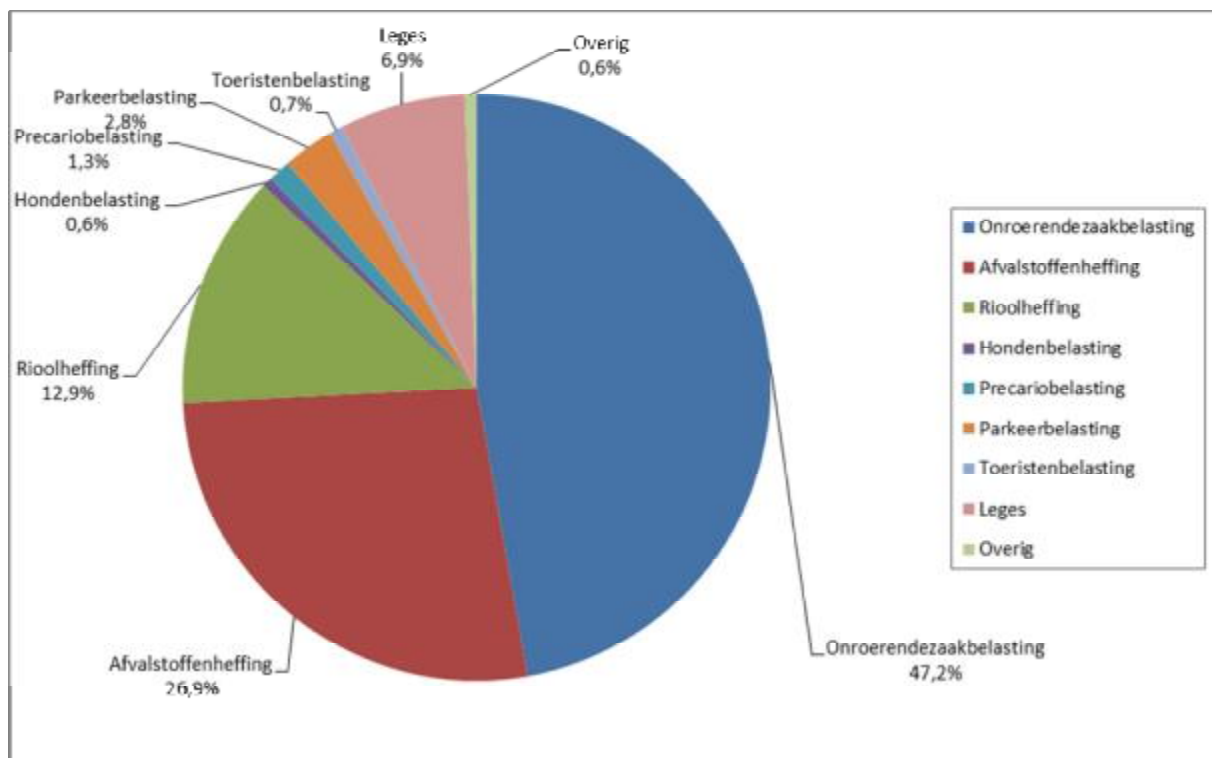
Geraamde opbrengsten

In de onderstaande tabel worden de geraamde opbrengsten voor 2016 vergeleken met de geraamde opbrengsten van de primitieve begroting 2015.

Heffing	Type	2015	2016
Onroerendezaakbelastingen	Ongebonden	12.116.440	12.394.007
Afvalstoffenheffing	Gebonden	6.251.682	7.065.765
Rioolheffing	Gebonden	2.743.450	3.398.300
Hondenbelasting	Ongebonden	142.870	144.580
Precariobelasting	Ongebonden	326.300	330.215
Parkeerbelasting	Ongebonden	524.010	730.300
Toeristenbelasting	Ongebonden	190.080	192.360
Vermakelijkhedenretributie	Gebonden	20.300	0
Leges	Gebonden	1.732.970	1.822.750
Marktgelden	Gebonden	78.660	78.660
Haven-/kadegelden	Gebonden	15.310	0
BIZ-belasting	Gebonden	87.600	88.650
Totaal		24.229.672	26.245.587

Paragraaf Lokale Heffingen

Woonlasten

Uitgangspunten

De woonlasten vormen een graadmeter voor burgers om te bepalen of de gemeentelijke lasten stijgen of dalen. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op zowel de OZB voor een huiseigenaar bij een gemiddelde WOZ-waarde, als op de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Naast de voorgenomen stijging van de opbrengst OZB met het inflatiepercentage van 1,2% en de noodzakelijke stijging van de tarieven rioolheffing met 12,2% in verband met de vaststelling van het gemeentelijk rioleringsplan 2012-2016, stijgen de tarieven afvalstoffenheffing gemiddeld gewogen met 6,3%. Door de wijziging in de verhouding tussen de verschillende tarieven afvalstoffenheffing stijgen de tarieven voor de verschillende soorten huishoudens verschillend. Het tarief voor eenpersoonshuishouden stijgt 2,78%, voor een tweepersoonshuishouden met 11,29% en voor een drie- of meerpersoonshuishouden met 5,72%.

Per categorie huishouden betekent dit dat de woonlasten in 2016 ten opzichte van 2015:

- voor een éénpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 4,3%;
- Voor een tweepersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 8,1%;
- Voor een drie- of meerpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 5,6%.

De verschillen per categorie worden veroorzaakt door de andere wijze van berekening van de tarieven afvalstoffenheffing.

Paragraaf Lokale Heffingen

Jaar	Gemiddelde WOZ-waarde	Meest voorkomende WOZ-waarde
2014	€ 179.000	€ 125.000
2015	€ 177.000	€ 125.000
2016	€ 176.000	€ 125.000

Woonlasten	Eenpersoons-huishouden		Tweepersoons-huishouden		Drie- of meerpersoons-huishouden	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
OZB	€ 215,06	€ 218,42	€ 215,06	€ 218,42	€ 215,06	€ 218,42
Afvalstoffen-heffing	€ 246,12	€ 252,96	€ 261,48	€ 291,00	€ 316,56	€ 334,68
Rioolheffing	€ 106,56	€ 120,96	€ 106,56	€ 120,96	€ 106,56	€ 120,96
Totaal	€ 567,74	€ 592,33	€ 583,10	€ 630,37	€ 638,18	€ 674,05

Toelichting op de componenten van de woonlasten

Hieronder wordt een korte toelichting gegeven over de stand van zaken in 2015 op de tot de woonlasten behorende onderdelen.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

In de meerjarenraming 2016-2019 is voor het begrotingsjaar 2016 uitgegaan van een opbrengststijging van de OZB van het inflatiepercentage van 1,2%. Deze stijging ligt lager dan de macronorm die door het Rijk is vastgesteld. De macronorm voor 2016 is in de septembercirculaire 2015 vastgesteld op 1,57%.

De OZB wordt berekend naar een percentage van de WOZ- waarde van een onroerende zaak. De WOZ-waarden moeten jaarlijks opnieuw worden vastgesteld. Voor het belastingjaar 2016 worden de WOZ-waarden vastgesteld naar waardepeildatum 1 januari 2015.

Ten opzichte van waardepeildatum 1 januari 2014 is de WOZ-waarde van een woning in Rijswijk met gemiddeld 0,5% gedaald. Dit ligt in lijn met de landelijke trend van de ontwikkeling in de woningwaarde. Door deze gemiddelde waardedaling en de stijging van de te realiseren opbrengst stijgt het tarief voor de OZB voor woningen. De gemiddelde aanslag OZB stijgt met 1,5%.

Er wordt aan de Raad voorgesteld om het tarief voor OZB niet-woningen voor het gebruik op nul te stellen. Gelijktijdig wordt voorgesteld om het tarief voor OZB eigendom te verhogen om de totale opbrengsten OZB niet-woningen met de geschatte inflatiecorrectie van 1,2% te laten stijgen. Voor niet-woningen geldt dat de totale WOZ-waarde is gedaald met 5%. Deze waardedaling en de maatregel om de tarief voor gebruikers op nul te zetten zorgt voor een stijging van het tarief voor het eigendom. Het totale tarief voor de OZB niet-woningen daalt met 8,5% van 0,5272% naar 0,4822% van de WOZ waarde. Vanwege het voorstel om het tarief voor gebruikers van niet-woningen op nul te stellen, wordt voorgesteld om het tarief voor de eigenaren van niet-woningen vast te stellen op 0,4822% van de WOZ waarde. Het is voor niet-woningen erg lastig om een gemiddelde aanslag te berekenen vanwege het feit dat er verschillende soorten niet-woningen zijn. De aanslagen voor winkels en incurante niet-woningen (scholen ed.) zullen harder stijgen dan de aanslagen voor de kantoren, omdat de waarde van de eerste groep vrijwel stabiel is, terwijl de waarde van de kantoren en bedrijven daalt.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing dient ter bestrijding van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Bij de afvalstoffenheffing wordt een zogenaamd gedifferentieerd tarief gehanteerd. De hoogte van de heffing is afhankelijk van het aantal personen per huishouden (één-, twee-, of drie- of meerpersoonshuishoudens). De gemeenteraad heeft voor dit systeem van tariefdifferentiatie gekozen op grond van de redenering dat het afvalaanbod hoger ligt bij meer personen per huishouden. Vanaf 2016 stelt de Raad voor om de verhouding tussen de tarieven anders te bepalen. Het voorstel is om het verschil tussen een één- en tweepersoonshuishouden en het verschil tussen een twee- en een drie- of meerpersoonshuishouden op 15% vast te stellen.

Over 2016 stijgt het tarief voor afvalstoffenheffing met een gewogen gemiddelde van 6,3%. De procentuele tariefstijging verschilt per soort huishouden vanwege de wijziging in de verhoudingen tussen de verschillende huishoudens. Door de verschuiving stijgt het tarief voor een éénpersoonshuishouden met 2,78%, voor een tweepersoonshuishouden met 11,29% en voor een drie- of meerpersoonshuishouden stijgt het tarief met 5,72%.

De gemiddelde tariefstijging bedraagt circa 5% bovenop de inflatie en wordt veroorzaakt door een hogere bijdrage aan Avalex. Deze stijging van de bijdrage is het gevolg van toegenomen onderhoudslasten aan ondergrondse containers, de bijdrage grofvuil en de landelijk opgelegde verbrandingsheffing.

Bij ongewijzigd beleid zal het tarief de komende jaren verder oplopen. De komende periode zal extra aandacht zijn voor de kostenbeheersing van Avalex en het terugdringen van de verwerkingskosten door het verhogen van het scheidingspercentage en het hergebruik van afval en grondstoffen.

Rioolheffing

De verbrede rioolheffing wordt geheven om de kosten van het beheer en onderhoud van de afvoersystemen van afvalwater, hemelwater en grondwater te dekken. De kosten voor het beheer en onderhoud zullen de komende jaren stijgen. Het rioleringsstelsel in Rijswijk is grotendeels in de jaren vijftig en zestig aangelegd en heeft haar technische levensduur bereikt. De gemeente staat voor een forse vervangingsopgave waardoor de gemeente extra moet investeren om de kwaliteit van het stelsel op peil te houden. Daarnaast heeft

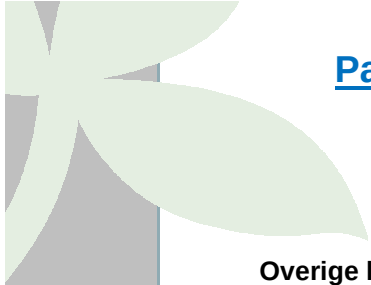
de gemeente sinds de invoering van de waterwet ook de zorgplicht voor hemelwater en grondwater gekregen wat ook leidt tot stijging van de gemeentelijke uitgaven. In 2012 is het rioleringsplan Rijswijk 2012-2016 vastgesteld door de Raad. In dit plan zijn de maatregelen en de ontwikkeling van de rioolheffing voor de komende jaren vastgelegd. Voor het belastingjaar 2016 dient het tarief van € 106,56 (2015) verhoogd te worden naar € 120,96 per object.

Lokale lastendruk: positie ten opzichte van omliggende gemeenten*

Gemeente	Rangnummer 2015	Woonlasten voor eenpersoons-huishouden	Woonlasten voor meerpersoons-huishouden
Rijswijk	65	€ 570,00	€ 640,00
Delft	333	€ 675,00	€ 794,00
Den Haag	14	€ 493,00	€ 547,00
Leidschendam-Voorburg	66	€ 620,00	€ 681,00
Midden-Delfland	383	€ 844,00	€ 924,00
Pijnacker-Nootdorp	325	€ 740,00	€ 820,00
Voorschoten	368	€ 848,00	€ 910,00
Wassenaar	401	€ 975,00	€ 1.177,00
Westland	193	€ 659,00	€ 739,00
Zoetermeer	197	€ 671,00	€ 713,00
Gemiddelde woonlasten		€ 709,50	€ 794,50

*De gemiddelde woonlasten zijn afkomstig uit de Atlas van de lokale lasten 2015 van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). De gemiddelde woonlasten zijn berekend op basis van een bijgestelde gemiddelde WOZ waarde.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2016 (op basis van de gegevens uit 2015) ten opzichte van de omliggende gemeenten een positie onder het gemiddelde inneemt. Ook landelijk neemt de gemeente Rijswijk een gunstige positie in. In 2013 stond Rijswijk op nummer 52 op deze ranglijst. In 2014 is Rijswijk weer gestegen naar plaats 31 op de ranglijst. In 2015 staat Rijswijk op nummer 65 op de ranglijst. De stijging op de ranglijst ten opzichte van 2013 is voornamelijk te wijten aan de stijging van de tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing. Landelijk liggen de gemiddelde woonlasten in 2015 voor een eenpersoonshuishouden op € 647,- en voor een meerpersoonshuishouden op € 714,-. Rijswijk zit hier dus nog onder.

Paragraaf Lokale Heffingen

Overige lokale heffingen

Algemeen

Het geschatte inflatiepercentage voor het jaar 2016 is 1,2%. De tarieven van de overige heffingen en belastingen worden met het geschatte inflatiepercentage van 1,2% verhoogd.

Legesverordening

In 2015 is opnieuw een onderzoek uitgevoerd naar de kostendekkendheid van de Legesverordening. Uit dit onderzoek is een aantal aanbevelingen gekomen. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in de Legesverordening 2016. Uitgangspunt van de Legesverordening is om maximaal 100% kostendekkend te zijn binnen alle Titels in de legesverordening. Hierbij moet aangetekend worden dat voor Titel I (algemene dienstverlening) en Titel II (fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning) geldt dat deze per titel maximaal 100% kostendekkend mag zijn. Voor Titel III (Europese dienstrichtlijn) geldt dat deze maximaal 100% kostendekkend mag zijn per product/dienst of samenhangend stelsel.

In Titel I is een aantal tarieven wettelijk bepaald, zoals het tarief voor akten van de burgerlijke stand. Daarnaast is een aantal tarieven gebonden aan een wettelijk maximum, zoals een paspoort. Met ingang van 2014 is er vanuit de Rijksoverheid ook een maximumtarief vastgesteld voor rijbewijzen.

Een aantal tarieven die wettelijk zijn gemaximeerd (o.a. reisdocumenten) worden op een later moment aangepast. Deze zijn op dit moment nog niet bekend.

Precariobelasting

De precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond.

Voor de tarieven precario wordt voorgesteld om de tarieven te verhogen met het inflatiepercentage van 1,2%.

Parkeerbelasting

Voor 2016 wordt voorgesteld om de belanghebbende-bewoners vergunning te verhogen met het inflatiepercentage van 1,2%. Met betrekking tot het uurtarief bij de parkeermeter wordt voorgesteld om het tarief in 2016 niet te verhogen en dus vast te stellen op € 1,50 per 60 minuten.

BIZ-belasting

De BIZ-belasting is een gebonden heffing die bestemd is voor het bevorderen van leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit of een ander mede publiek belang in de openbare ruimte van de BI-zone. De Raad heeft onlangs de Verordening BI-zone Oud Rijswijk 2015 t/m 2019 vastgesteld. Het tarief is voor de heffingsjaren 2015 t/m 2019 vastgesteld op € 600,-.

Toeristenbelasting

Voor 2016 wordt voorgesteld om het tarief voor toeristenbelasting met het inflatiepercentage van 1,2% te verhogen.

Hondenbelasting

Voor 2016 wordt voorgesteld om de tarieven van de hondenbelasting te verhogen met het inflatiepercentage van 1,2%.

Kwijtschelding

Als een belastingplichtige niet in staat is een belastingaanslag te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De gemeente Rijswijk hanteert de zogeheten 100% bijstandsnorm, dit betekent dat alleen huishoudens met een inkomen op of onder het bijstandsniveau recht hebben op kwijtschelding. Wanneer iemand een hoger inkomen heeft of vermogen bezit, betekent dit dat er betalingscapaciteit aanwezig is waaruit de belastingaanslag kan worden voldaan.

De heffingen waarvoor in de gemeente Rijswijk kwijtschelding kan worden gevraagd zijn:

- Onroerendezaakbelastingen;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing;
- Hondenbelasting (alleen voor de eerste hond).

Voor het in aanmerking komen van automatische kwijtschelding wordt in 2016 wederom gebruik gemaakt van de kostenloze toetsing door het Inlichtingenbureau. Uitsluitend huishoudens die in 2015 kwijtschelding ontvingen, worden ter toetsing aangeboden. De huishoudens die volgens deze toets in aanmerking komen voor kwijtschelding hoeven derhalve niet meer jaarlijks opnieuw een verzoek in te dienen. Dit past binnen de doelstelling om de administratieve lasten voor burgers terug te dringen.

Naast de automatische kwijtschelding wordt vanaf het belastingjaar 2016 gebruik gemaakt van een nieuwe vorm van dienstverlening van het Inlichtingenbureau. Deze dienstverlening betekent dat de afhandeling van de kwijtschelding verder wordt geautomatiseerd. Hiermee worden de administratieve lasten voor de inwoners verder teruggedrongen.

Voor 2016 is het bedrag aan te verlenen kwijtschelding per belastingsoort begroot op:

Belastingsoort	Bedrag
Afvalstoffenheffing	€ 510.148
Rioolheffing	€ 120.785
Hondenbelasting	€ 10.800
OZB	€ 2.500

Rijswijk voert een financieel beleid, waarbij we op een verantwoordelijke manier omgaan met financiële middelen. Het is belangrijk dat we goed omgaan met financiële risico's en dat we over voldoende middelen beschikken, zodat we tijdig aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen tegen zo laag mogelijke kosten.

We houden onze financiële geldstromen en vermogensposities goed in de gaten en kijken ook naar de invloed van de economische ontwikkeling op de overheden en de geld- en kapitaalmarkt. Daarnaast beheersen we de financiële risico's door het steeds opnieuw afstemmen van onze financiële positie met de benodigde financiële middelen op zowel de korte termijn (liquiditeit) als op de langere termijn (langlopende leningen).

Prognoses renteniveau van de geld- en kapitaalmarkt

De kapitaalmarkt is een internationale markt. De centrale bank van de VS (FED) neigt in het 2^e halfjaar 2015 de rente te gaan verhogen. Hierdoor is de verwachting dat de rente op de kapitaalmarkt zou kunnen stijgen. De achterstand in economische ontwikkeling van Europa heeft echter geleid tot verlagingen van de rente op deze markt. Daarnaast is de Europese Centrale Bank (ECB) een opkoopprogramma van obligaties gestart om de kapitaalmarktrentes laag te houden. Dit programma duurt tot september 2016. Zo nodig kan dit programma verlengd worden. Mede hierdoor zal de kapitaalrente in Europa laag blijven. De 10-jaars rente van Nederland bedraagt medio september 2015 0,95%.

De geldmarkt (korte termijnfinancieringsmiddelen) wordt geheel gereguleerd door de ECB. Het ruime monetaire beleid van de ECB is er op gericht de bestedingen te stimuleren. Zolang de Europese inflatie niet boven het percentage van 2% uitstijgt en er sprake is van onderbesteding, is de algemene verwachting dat de rente op de geldmarkt op een zeer laag niveau zal blijven. Op dit moment bedraagt de 1-maands Euribor (de rente die de banken onderling aan elkaar in rekening brengen) op 0,2% op jaarbasis. Rijswijk heeft medio september jl. voor minus 0,175% geleend. In dit geval kregen wij dus rente van de bank in plaats van dat we rente moesten betalen voor een 1-maands kasgeldlening.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

1. Langlopend renterisico
2. Kortlopend renterisico
3. Kredietrisico
4. Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

1. Langlopend renterisico

Voor het bepalen van de rentevisie is gebruik gemaakt van de in september 2015 beschikbare informatie. De huidige rente op de kapitaalmarkt voor leningen ten behoeve van overheden van 10 jaar beweegt zich op dit moment rond de 0,95%. Wij houden rekening in Rijswijk met leningen met een kortere looptijd, omdat wij verwachten dat de totale financieringsbehoefte van de gemeente zal afnemen naarmate de opbrengsten wegens grondverkoop in RijswijkBuiten zal toenemen. Om deze reden beperken wij ons tot het aangaan van langlopende leningen met looptijden korter dan 5 jaar, zodat we genoeg mogelijkheden hebben om het risico van een grotere omvang van de renteswap, ten opzichte van de omvang van de opgenomen kasgeldleningen (wij noemen dit financieringsoverschot van de renteswap), in de toekomst te kunnen vermijden.

In 2015 hebben we nog geen langlopende lening opgenomen. In de begroting 2015 hebben wij een lening beschikbaar laten stellen van € 13 miljoen. Tot nog toe is hiervan nog geen gebruik gemaakt.

Afhankelijk van actuele inschattingen van de financieringsbehoefte en de renteontwikkelingen op zowel de geld- en kapitaalmarkt, zullen we gebruik kunnen maken van deze lening.

De gemiddelde rentekosten van onze portefeuille vaste geldleningen bedraagt circa 2,6% van de restantschuld per 1 januari 2016. In de restantschuld van € 103,1 miljoen per ultimo 2016 is € 67 miljoen aan leningen opgenomen met een korte looptijd en lage rente. Naar verwachting is het niet nodig dit bedrag te herfinancieren met langlopende leningen, omdat de investeringen in RijswijkBuiten door verkopen belangrijk terug worden gedrongen. In 2016 zal naar verwachting een bedrag van € 16,3 miljoen worden afgelost op het schuldrestant per begin 2016.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20% houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20% van het totaal van de lasten volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt.

Voor 2016 is dit maximum berekend op € 33,8 miljoen. Het totaal van de betaalde aflossingen in 2016 zal circa € 16,7 miljoen bedragen, zodat onze gemeente ruim binnen de norm blijft. Dit zal anders zijn in de jaren 2017 t/m 2019 als de fixe-leningen voor een totaalbedrag van € 67 miljoen worden afgelost. We voldoen in deze periode dan niet aan de risiconorm, maar deze leningen behoeven niet te worden geherfinancierd, zodat geen renterisico zal bestaan. De looptijd van de af te lossen leningen zijn namelijk zo goed mogelijk afgestemd met de geplande verminderde financieringsbehoefte door de grondverkopen in het plangebied RijswijkBuiten. Hiermee wordt tevens bereikt dat er geen renterisico wordt gelopen wegens financieringsoverschotten.

2. Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

Zoals eerder vermeld beweegt de rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen zich medio september 2015 rond minus 0,17% op jaarbasis. De banken verwachten dat het huidige lage rentepercentage voorlopig zal aanhouden of licht zal stijgen. Dit is afhankelijk van het rentebeleid van de ECB, zoals eerder vermeld in deze paragraaf. Dit beleid is afhankelijk van de groei van de economie in Europa en de inflatieontwikkeling. We gaan uit van een markttrenteniveau voor kasgeldleningen in het jaar 2016 van gemiddeld 0,25%, omdat deze rente sterk kan fluctueren. In 2017 gaan wij uit van 1%, 2018:1,5% en 2019:2%. In geval van het aanhouden van de renteswap zal het aantrekken van langlopende leningen tot 2020 beperkt zijn.

Als de rente op de geldmarkt laag blijft en de kapitaalmarktrente niet verder stijgt, zullen wij zo nodig gebruik maken van de ruimte binnen de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) om de totale rentelasten zo laag mogelijk te houden. Dit houdt in dat we opnieuw de kasgeldlimiet over een periode van maximaal drie kwartalen zouden kunnen overschrijden.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Deze limiet is gesteld op 8,5% van de begrotingsomvang van 2016. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van € 169 miljoen in 2016 de kasgeldlimiet circa € 14,4 (2015: € 13,7 miljoen) bedraagt. Vanaf het tweede kwartaal 2015 is de opname van kortlopende leningen binnen de kasgeldlimiet gebleven.

Paragraaf Financiering

RijswijkBuiten

Ter financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten heeft de gemeente Rijswijk in 2010 een interest rateswap met de ABN AMRO bank afgesloten voor een looptijd van 10 jaar tot medio 2020. Deze SWAP heeft per begin 2016 een omvang van € 139,3 miljoen en geeft de gemeente Rijswijk de zekerheid dat een rente van maximaal 3,78% betaald wordt. De omvang van dit derivaat neemt jaarlijks toe met 2 tot 3 miljoen tot € 159 miljoen in 2020. Het nadeel van deze transactie is, dat als de marktrente lager is er ook ongeveer hetzelfde percentage van 3,78% moet worden betaald over de omvang van het derivaat. Daarnaast kan een risico bestaan als de financieringsbehoefte van RijswijkBuiten lager wordt dan de omvang van het derivaat.

De maandelijkse betaling door de gemeente bestaat uit:

1. 3,78% rente (op jaarbasis) over de omvang van de SWAP (2016:141,6 miljoen) minus de 1-maands-Euribor rente over hetzelfde bedrag.
2. Tegenover deze betaling staat de werkelijke financiering uit 1-maands kasgeldleningen.

De som van 1 en 2 betekent dat over de lening + het derivaat een vast rentepercentage betaald wordt van maximaal 3,78%.

Dit percentage kan worden verlaagd door gebruik te maken van 1-maands kasgeldleningen. De afgelopen jaren zijn lagere rentetarieven in combinatie met de SWAP dan 3,78% overeengekomen. Ervaring leert dat het tarief van 1-maands kasgeldleningen lager is dan het 1-maands Euribor-tarief (in 2015 bedraagt het verschil circa 0,1% op jaarbasis).

Mocht de financieringsbehoefte met betrekking tot RijswijkBuiten lager zijn dan het bedrag van de omvang van de SWAP, dan wordt het verschil met de SWAP gebruikt ter financiering van de overige activa en projecten van de gemeente. Hierdoor wordt de eventueel ontstane ruimte in het derivaat geminimaliseerd. Vanaf 2013 heeft voor dit plangebied geen financieringsoverschot (ruimte in het derivaat) meer bestaan. Dit zal naar verwachting voortduren tot en met 2017. Daarna zou dit wel van toepassing kunnen zijn, maar hierop kan en wordt tijdig geanticipeerd, zodat de financieringsrisico's minimaal blijven.

3. Kredietrisicobeheer

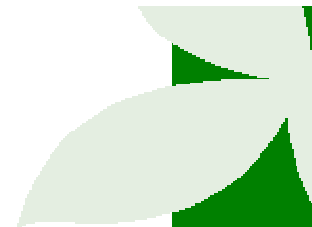
Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft maar een beperkt bedrag aan leningen uitstaan. Begin 2016 bedragen de uitstaande leningen:

- woningbouwverenigingen	€ 831.000
- geldleningen ambtenaren	€ 639.000
	€ 1.470.000

Ten opzichte van vorig jaar zijn de leningen aan woningbouwverenigingen met circa € 34.000,- afgelost en de leningen aan eigen personeel met circa € 231.000,-.

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. Een groot deel van deze garantstellingen heeft betrekking op leningen aan de woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen. Voor deze leningen is een achtervangovereenkomst afgesloten (loopt tot ultimo 2015) met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Hierdoor is het kredietrisico voor de gemeente zeer beperkt, doordat het CFV (Centraal Fonds Volkshuisvesting) in eerste instantie en het WSW in tweede instantie borg staan voor de leningen van de Woningstichtingen Rijswijk Wonen Vidomes.

Van de overige gegarandeerde geldleningen is het risico afgedekt of beperkt. Zodra de gemeente betalingen verricht in het kader van de garantstellingverplichting vervalt het eigendom van het onderpand aan de gemeente.

4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor de perioden van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal het financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen beoordeeld en in relatie gebracht met de te verwachten uitgaven en inkomsten op korte termijn.

Reserve risico's RijswijkBuiten

In de 2^e halfjaarrapportage 2013 is aan uw raad voorgesteld een bestemmingsreserve financierings- en andere risico's RijswijkBuiten in te stellen. Deze reserve is bedoeld om risico's van RijswijkBuiten en rente af te dekken. In de grondexploitatieberekening werd rekening gehouden met een calculatietarief voor de rentekosten van 4%. De doorberekende rente aan RijswijkBuiten is gefixeerd op het tarief van 3,78% gelijk aan de renteswap. Het voordelig verschil van 0,22% over de boekwaarde werd gereserveerd voor risico's van RijswijkBuiten inclusief het financieringsrisico van dit plangebied. Met ingang van 2016 is de regelgeving (BBV) voor grondexploitaties gewijzigd. De werkelijke rentekosten tot 3,78% kan maximaal belast worden aan de grondexploitatie RijswijkBuiten.

Activa en financiering

In bijlage 2 van deze paragraaf is de investerings- en financieringsstaat opgenomen. Deze staat geeft het verloop van de investeringen over de begrotingsperiode 2016-2019 én in hoeverre deze investeringen zijn gefinancierd met eigen vermogen en vreemd vermogen. De saldi van deze eenheden betreffen de zogenaamde financieringstekorten. Financieringstekorten zijn geen nadelige resultaten, maar zijn bedragen op een bepaald tijdstip die betaald worden met nieuwe financieringen. Dit kunnen langlopende of kortlopende leningen zijn, maar ook nog te betalen posten. Indien gefinancierd moet worden met leningen, kiezen we voor kortlopende of langlopende financieringen met een looptijd van 1 á 2 jaar, omdat de financieringsbehoefte van Rijswijk op middellange termijn belangrijk afneemt.

Lopende geldleningen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de langlopende geldleningen. Uit het overzicht blijkt hoeveel er in 2016 wordt afgelost en wat de openstaande leningen zijn per begin 2016.

Totale ontwikkeling schuldenpositie van Rijswijk

De hoge schuldenpositie op dit moment is van tijdelijke aard. Deze positie wordt vooral veroorzaakt door de investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten en is goed in beeld. De komende jaren zal de schuldenpositie, zowel ten aanzien van de financieringsbehoefte als de rentekosten, nauwlettend worden gemonitord. Op 19 februari jl. is de financieringsconstructie van RijswijkBuiten met behulp van een presentatie uitgelegd aan de raad. Hieruit is een actie voortgekomen om verschillende scenario's achter de hand te houden om tijdig te kunnen handelen indien de noodzaak zich voordoet. Deze scenario's worden hierna beschreven onder "Hoe om te gaan met de renteswap in de toekomst".

Zoals eerder vermeld loopt de renteswap tot 1 september 2020. Op dit moment bedraagt deze swap € 139,3 miljoen (ultimo 2015) en loopt op tot € 159 miljoen in 2020. Per ultimo 2015 bedraagt de investering in RijswijkBuiten naar verwachting € 160,1 miljoen. De verkopen van de gronden in RijswijkBuiten zullen in de loop van de jaren zorgen dat het

saldo van de investeringen zal dalen. Hierdoor neemt de financieringsbehoefte van dit exploitatiegebied af, waardoor er ruimte zal ontstaan in de renteswap. Deze ruimte wordt zoveel mogelijk opgevuld door de aflossingen van de in 2013 en 2014 afgesloten fixe- leningen en de toename van de overige investeringen van de gemeente. Het totaal aan fixe- leningen bedraagt per 1 oktober 2015 € 67 miljoen¹. Deze worden over de periode 2017 t/m maart 2019 afgelost. Naast deze aflossingen en de normale aflossingen van de bestaande lineaire leningen over de periode 2014 t/m 2019 van circa € 22 miljoen, wordt de totale schuldenpositie verlaagd.

De mate van verlaging van de schuldenpositie is afhankelijk van de realisering van de verkoopopbrengsten van RijswijkBuiten en de overige investeringsplannen van de gemeente.

Voor een totaaloverzicht van de ontwikkeling van de schuldenpositie, exclusief RijswijkBuiten wordt verwezen naar bijlage 2 behorende bij deze paragraaf.

3 scenario's over hoe om te gaan met de renteswap in de toekomst

Om redenen van onzekerheid over de renteontwikkeling op middellange termijn is het belangrijk om een aantal scenario's achter de hand te hebben en deze verder uit te werken. De belangrijkste worden hierna genoemd en toegelicht.

1. De renteswap aanhouden tot einde looptijd per september 2020;
2. Tussentijds deels terugkopen van de renteswap en een langlopende geldlening opnemen;
3. Renteswap behouden tot einde looptijd en een lening "reserveren".

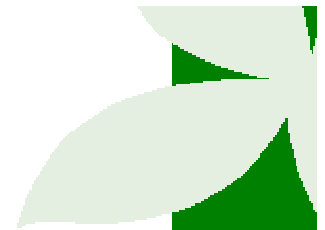
1. De renteswap aanhouden tot einde looptijd per september 2020

Het aanhouden van de renteswap tot september 2020 zonder aanvullende zekerheden over de periode na deze datum, geven grote renterisico's die niet acceptabel zijn. Tot deze datum is de gemeente verzekerd van een rente van maximaal 3,78%. Na deze datum is de hoogte van de marktrente op dit moment niet bekend. In september 2020 bedraagt de omvang van de renteswap € 159,1 miljoen. Dit bedrag zal geherfinancierd moeten worden. Het risico lopen van een veel hoger rentepercentage dan nu voor bijvoorbeeld een 25-jarige lening, is op het eerste gezicht niet acceptabel. Toch is dit wel voor een deel van de swap te overwegen als een splitsing wordt gemaakt tussen enerzijds het restantbedrag van de financiering voor RijswijkBuiten vanaf de datum september 2020 (circa € 67 miljoen). Het risico op flink hogere rentekosten is ten aanzien van dit deel beperkt gezien de geplande einddatum 2023 van de grondexploitatie RijswijkBuiten.

Anderzijds bestaat er min of meer een vaste kern dat gefinancierd moet worden wat betreft de investeringen van de gemeente, exclusief RijswijkBuiten. Globale berekening geeft een doorlopend investeringsbedrag van circa € 75 - € 85 miljoen, een en ander afhankelijk van de investeringsplannen voor de komende jaren. Voor dit deel van de renteswap wordt wel risico's gelopen en vraagt daarom meer om passende maatregelen gedurende de resterende looptijd tot 2020. Om voortdurend inzicht te houden in de renteswap is het de komende tijd te overwegen de bestaande swap te splitsen in een swap voor RijswijkBuiten en een swap voor de overige investeringen van de gemeente. De eerste swap loopt af als de gronden van RijswijkBuiten geheel zijn verkocht (gepland 2023) en de tweede swap tot september 2020 met de mogelijkheid van omzetting in een langlopende lening.

---

¹ In 2013 zijn 2 leningen totaalbedrag € 45 miljoen afgesloten en in 2014 € 22 miljoen (zie bijlage 1 van deze paragraaf)

2. Tussentijds deels terugkopen van de renteswap en een langlopende geldlening opnemen

De renteontwikkeling zal in 2016 nog laag blijven, omdat de inflatie zeer laag is en de ECB tot minstens september 2016 een obligatie-opkoopprogramma van € 60 miljard per maand laat uitvoeren om de economie te stimuleren. Hierdoor is niet te verwachten dat de rente op de kapitaalmarkt zal gaan stijgen.

Wanneer zou dan wel moeten worden overwogen om de renteswap terug te kopen en de financiering door een langlopende lening over te laten nemen?

Voorafgaand op de beantwoording van deze vraag moet vermeld worden, dat er niet veel belangstelling bestaat vanwege de banken om het derivaat over te nemen. Er zijn slechts een à twee banken die belangstelling hebben. Dit gegeven kan van invloed zijn op de terugkoop prijs van de renteswap.

Het beste moment van omzetting van het deel van de renteswap moet een afweging zijn tussen uitstellen van de omzetting i.v.m. het bereiken van lagere kosten op basis van de renteswap en een aantrekkelijke lage rente voor een langlopende lening van 25 jaar. Dit moment zal naar verwachting op zijn vroegst in het vierde kwartaal 2016 zijn.

Voor het deel van de herfinanciering van RijswijkBuiten kan een cap overwogen worden. Dit is een financieringsinstrument die de gemeente Rijswijk voor de middellange termijn beschermd tegen rentestijgingen. In dit geval over de periode 2020-2023.

3. Renteswap behouden tot einde looptijd en een lening “reserveren”

Een andere mogelijkheid is de renteswap gebruiken tot einde looptijd september 2020 en in het vierde kwartaal 2016 een 25-jarige lening tot € 80 miljoen als het ware reserveren. Hiervoor is bereidstellingspremie verschuldigd. Deze premie wordt door de bank berekend op basis van het rentepercentage en de looptijd gedurende deze lening niet opgenomen wordt en is gelijk aan de rente van de lening (nu indicatief circa 1,7%) die aangegaan wordt minus de beleggingsrente over de hoofdsom.

Als de “reservering” van de lening in het vierde kwartaal 2016 wordt aangegaan met de geldgever kan rekening worden gehouden met circa € 5,5 miljoen aan premie. Als dit bedrag wordt opgenomen in het rentepercentage van de lening dan bedraagt de opslag circa 0,35% per jaar.

De bereidstellingspremie zijn extra kosten bovenop de kosten van het lopende derivaat die over de periode 2016-2020 moet worden betaald, maar wordt meestal verrekend in de vorm van opslag op het rentepercentage gedurende de looptijd van de lening vanaf 2020.

Met de mogelijke omzetting van de renteswap hebben wij in de begroting voor de jaren 2018 en 2019 rekening gehouden met een rentevoordeel (voorzichtige inschatting) tot een bedrag van respectievelijk € 330.000,- en € 580.000,-. In de eerste helft van 2016 zullen de verschillende scenario's worden uitgewerkt en aan de raad worden voorgelegd.

Kengetallen als gevolg van wijzigingen BBV per begroting 2016

Met ingang van de begroting 2016 dient onderstaande tabel met financiële kengetallen te worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat deze kengetallen door de toezichthouders (gemeenteraad en provincie) meegewogen dienen te worden bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij zal nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen moeten worden, aangezien deze voor iedere gemeente min of meer uniek is. Oftewel, enige nuancering is op zijn plaats bij het interpreteren van de 'kale' cijfers.

Begroting 2016	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	Verslag 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Netto schuldquote	185,0%	175,6%	208,3%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	182,5%	171,1%	202,8%
Solvabiliteitsratio	12%	12%	13%
Structurele exploitatieruimte	3,0%	1,9%	1,1%
Grondexploitatie	126%	109%	129%
Belastingcapaciteit	85%	91%	94%

Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Bijlage 1. Overzicht langlopende leningen volgens de begroting 2016

Lening	Loopt tot	Rente- percentage	Restant begin 2016	Jaarlijkse aflossing
			x € 1.000	X € 1.000
229	2020	7,990	1.361	272
231	2016	5,865	454	454
233	2016	4,485	484	484
235	2028	4,410	3.640	280
236	2028	4,470	5.200	400
237	2028	4,770	3.900	300
239	2030	3,810	6.000	400
241	2034	4,750	7.600	400
242	2030	3,940	11.250	750
243	2018	1,258	10.000	0
244	2017	0,911	35.000	0
245	2019	0,559	22.000	0
Optioneel *)	2016	0,500	13.000	13.000
Totaal			119.889	16.740

*) Afhankelijk van de renteontwikkeling en de financieringsbehoefte op middellange/lange termijn wordt op basis van het huidige financieringsplan rekening gehouden met het aantrekken van een langlopende lening van € 13 miljoen. Deze lening heeft een looptijd van 1 jaar, omdat na 2016 voldoende ruimte wordt verwacht binnen de renteswap en de kasgeldlimiet dat langlopende leningen niet nodig zullen zijn.

Bijlage 2. Investerings- en financieringsstaat

	2016			
	01-01	Mutaties (+)	Mutaties (-)	31-12
Investeringsen				
Immateriële vaste activa	120	0	30	90
Materiële vaste activa	141.828	23.517	11.945	153.400
Financiële vaste activa	10.985	500	168	11.317
Totaal vaste activa	152.933	24.017	12.143	164.807
Onderhanden werk (incl. bouwgrondexploitaties)	169.879	29.223	40.331	158.772
Totaal vaste activa en onderhanden werk	322.813	53.240	52.474	323.578
Financiering				
Eigen vermogen				
- Algemene reserves (inclusief niet besteedbare reserves)	25.237	1.450	0	26.687
- Bestemmingsreserves	16.957	1.082	1.006	17.033
- Resultaat	776	1.456	0	2.232
Vreemd vermogen				
- Voorzieningen	3.591	1.615	20	5.186
- Opgenomen langlopende geldleningen (afgesloten)	106.889	0	3.740	103.149
Nog af te sluiten geldleningen (optioneel)	13.000	0	13.000	0
- Kortlopende leningen icm renteswap	139.288	2.355		141.643
- Nog te betalen posten (voorheen voorzieningen)	1.218	645	707	1.156
Totaal financieringsmiddelen	307.437	7.154	18.473	296.117
Financieringstekort (= -/-) / overschot (= +/+)	-15.376	-46.086	-34.001	-27.461

	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019
Investerings			
Immateriële vaste activa	60	30	0
Materiële vaste activa	167.626	175.225	178.235
Financiële vaste activa	11.452	11.283	11.104
Totaal vaste activa	179.138	186.537	189.339
Onderhanden werk (incl. bouwgrondexploitaties)	137.073	112.672	91.503
Totaal vaste activa en onderhanden werk	316.211	299.209	280.842
Financiering			
Eigen vermogen			
- Algemene reserves (inclusief niet besteedbare reserves)	25.718	25.718	25.718
- Bestemmingsreserves	17.720	18.697	19.854
- Resultaat	2.533	3.055	3.055
Vreemd vermogen			
- Voorzieningen	6.781	8.376	9.992
- Opgenomen langlopende geldleningen (afgesloten)	100.347	62.545	49.742
Nog af te sluiten geldleningen (optioneel)	0	0	0
- Kortlopende leningen icm renteswap	151.998	154.354	156.709
- Nog te betalen posten (voorheen voorzieningen)	1.155	1.155	1.155
Totaal financieringsmiddelen	306.252	273.900	266.225
Financieringstekort (= -/-) / overschot (= +/+)	-9.959	-25.309	-14.617

De paragraaf Duurzaamheid herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Duurzame gemeente

Wat willen we bereiken?

Visie op de opgave

Duurzame gemeente gaat over alle aspecten van een letterlijk groene en leefbare omgeving en over hoe wij, onze inwoners, instellingen en bedrijven daar met elkaar een rol in vervullen. Door samen te werken neemt het aantal initiatieven op het gebied van duurzaamheid vanuit onze inwoners en bedrijven merkbaar toe. De samenwerking moet leiden tot concrete, meetbare resultaten en prestaties.

Doelstellingen

In 2015 hebben wij, op basis van de eerdere kernopgave, de volgende algemene doelen geformuleerd.

1. Een duurzame gemeentelijke organisatie in 2030;
2. Energiegebruik verminderen en aandeel duurzame energie verhogen tot een energieneutrale gemeente in 2050;
3. Biodiversiteit vergroten;
4. Milieukwaliteit verbeteren;
5. Watersysteem klimaatproof maken;
6. Afvalstromen verminderen tot 75% door hergebruik van afval (zie ook Programma Wonen en Leven).

Indicatoren

In 2015 hebben we een nulmeting uitgevoerd op basis van de gemeentelijke duurzaamheidsindex, waarbij de gemeentelijke prestaties tot nu toe in beeld gebracht zijn. Samen met de raad formuleren we indicatoren en de beoogde prestaties. Volgend jaar nemen we deze op in de begroting.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Uitvoeringsplan 2016-2018

In 2015 hebben wij ons uitvoeringsplan voor de periode 2016-2018 afgerond. Dit uitvoeringsplan geeft onze prioriteiten voor de komende jaren weer. Het uitvoeringsplan beschrijft de eerste stappen naar 2050, het jaar waarin we bijvoorbeeld klimaatneutraal willen zijn. Belangrijke tussenstappen zijn daarin de ambities van de duurzaamheidsagenda 2020: in 2020 25% minder CO₂ uitstoten dan in 2011 en het aandeel duurzame energie, als onderdeel van het totale energieverbruik, in 2020 met 10% verhogen opzichte van het verbruik in 2011.

Het uitvoeringsplan gaat uit van samenwerking met een aantal enthousiaste inwoners en bedrijven (ambassadeurs) die we met een krachtenveldanalyse in kaart hebben gebracht.

Participatie vormt de kern van het uitvoeringsprogramma 2016-2018. Bij al de hier opgenomen activiteiten is participatie het beginpunt. Ook geven wij aan welke activiteiten in samenwerking met andere opgaven, zoals onze opgave participatie, opgepakt worden.

Activiteiten en projecten

Een greep uit onze activiteiten en projecten die in 2015 zijn gestart en/of afgerond. De meeste hiervan lopen door in 2016:

Algemeen

- Doorlichting gemeentelijk beleid en handelen op basis van gemeentelijke duurzaamheidsindex en prestaties (*#voorbeeldfunctie*)
- Opzetten van een ambassadeursnetwerk met enthousiaste bewoners en bedrijven
- Publieksacties om bewustzijn te vergroten
- Duurzaamheidscongres Rijswijk
- Onderzoeken van de mogelijkheden voor aanvullende externe financiering (subsidies/fondsen) op terrein van duurzame gemeente
- Kapitaliseren van duurzame investeringen die wij de komende jaren willen plegen

Projecten doelstelling 1

- Verduurzaming van het eigen (maatschappelijk) vastgoed, oa met een wijkaanpak rond de Ottoburg
- Voorbereidingen voor het inrichten van een *#duurzaamheidsfonds*
- Opnemen van afweging duurzaamheid in college- en raadsvoorstellen
- Uitbreiden van het duurzaam inkopen

Projecten doelstelling 2

- Wijkgerichte energiebesparingscampagnes, zoals in Hoekpolder/Vrijenban
- Ondersteunen bewonersverenigingen en VVE's voor het verduurzamen bestaande woningvoorraad
- Ondersteunen innovatieve oplossingen bij renovatie of nieuwbouw van bedrijven.
  - o Aansluiting bij het Energiefonds Den Haag voor verduurzaming bedrijfspanden, bv in de Plaspoelpolder
- Opening regionaal energieloket (*#duurzaamheidsloket*)
- Groepsaankoop zonnepanelen

Projecten doelstelling 3

- Toevoegen van meer bloemrijke en besdragende soorten groen aan de buitenruimte
- Investeren in natuurvriendelijke oevers, zoals de oever bij de Van Mooklaan
- Inzaaien braakliggende terreinen of bermen
- Vervangen steen voor groen in de openbare ruimte (operatie Steenbreek)

Projecten doelstelling 4

- Mogelijkheden in beeld brengen voor voortzetten milieuzone Haagweg
- Elektrische oplaadpunten in de Plaspoelpolder

Projecten doelstelling 5

- Aanleggen ecologische verbindingen en minder maaien
- Extra waterberging met natuurvriendelijke oevers in Wilhelminapark
- Aanbrengen duurzame riolering
- Breed verankeren van klimaatadaptatie in ons ruimtelijk en beheerbeleid

Projecten doelstelling 6

- Besluitvorming en voorbereidingen voor omgekeerd inzamelen (zie ook Programma Wonen en leven)

De paragraaf RijswijkBuiten herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

RijswijkBuiten

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Transformatie van het gebied in RijswijkBuiten in een unieke woon- en werkomgeving door middel van hoogwaardige ontwikkeling van bedrijventerrein en woongebied, met daarbij voldoende maatschappelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn.

De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgestelde Masterplan Rijswijk-Zuid.

In het kader van de uitwerking van het gebied 't Haantje wordt het in 2009 vastgestelde Masterplan Rijswijk Zuid, in overleg met de raad, opnieuw tegen het licht gehouden en op basis van actuele inzichten en beleidsvoornemens bijgesteld. Dit betreft meer het vlak van het beoogde woningbouwprogramma, het voorzieningenniveau, en de nieuwe inzichten op het terrein van verkeer en vervoer, waaronder halteplaats en (hoogwaardig) openbaar vervoer.

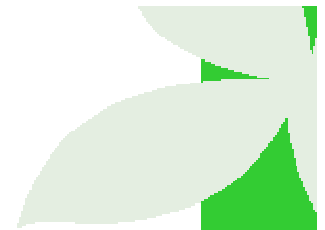
Eind 2015 komt een herziening van het bestemmingsplan in procedure, die het mede mogelijk moet maken om op het geplande bedrijventerrein in 't Haantje een sportaccommodatie en detailhandel te realiseren. Het beeldkwaliteitsplan zal hiermee parallel lopen.

Doelstellingen

1. Volkshuisvesting, realisatie van ca. 3.000 woningen binnen een programma dat aansluit op de woonvisie;
2. Stichting van maatschappelijke voorzieningen waaronder (basis)scholen en sportaccommodaties;
3. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting en het energieverbruik minimaal zijn;
4. Groenstedelijk woonmilieu, veel grondgebonden woningen, afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
5. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2014	Streefwaarde 2015	2016	2017	2018	2019
1. Woningen *	132	289	283	352	366	351
2. Scholen /sporthal	1	0	0	1	1	0
3. EPC **	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. DPL ***	7.0****	7	7	7	7	7

* Planning van de verkoop van woningen/kavels.

** De Energieprestatiecoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. De waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Een woning met een EPC van 0,6 gebruikt dus nog maar 60% van de energie, die zo'n woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben. De EPC-berekening is opgenomen in het bouwbesluit, en sinds 1995 is het verplicht deze bij een bouwaanvraag in te dienen. Vanaf 2011 geldt de strengere norm van 0,6. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4.

*** Duurzaamheidsprofiel locatie (DPL). Het DPL geeft scores voor de wijk t.a.v. Ruimtegebruik, Materialen, Energie, Waterbeheer, Afvalinzameling, Bodemkwaliteit, Luchtkwaliteit, Geluidshinder, Geurhinder, Externe veiligheid, Sociale veiligheid, Verkeersveiligheid, Voorzieningen en winkels, Bereikbaarheid OV + fiets, Groen in de wijk, Water in de wijk, Kwaliteit woningen/woon omgeving, Cultuurhistorische waarde, Sociale cohesie, Lokale werkgelegenheid, Diversiteit bedrijvigheid, Duurzame bedrijven, Functiemenging en Flexibiliteit.

**** Meting oktober 2013.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Het programma van werkzaamheden en grondverkoop zoals dat is gepland en dient als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2016 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Vierde herziening, 2015.

Grondverwerving.

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij de grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het denkbaar dat niet alle benodigde percelen kunnen worden verworven in het minnelijk traject.

Om ervoor te zorgen dat de gemeente in ieder geval de gehele hoofdontsluitingsstructuur en de benodigde waterberging tijdig kan realiseren is de Kroon op basis van raadsbesluiten d.d. 24 maart 2015 verzocht de administratieve onteigeningsprocedure voor de realisering van dat gedeelte van het bestemmingsplan te starten. Hierdoor wordt het mogelijk om in het uiterste geval het onteigeningsinstrument te kunnen inzetten.

Bouw- en woonrijp maken.

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden van bouw- en woonrijpmaken zijn aangepast aan de bij de gewijzigde uitgangspunten zoals opgenomen in de vierde herziening van de grondexploitatie.

Rente en financiering

Voor de financiering van de voorbereiding en uitvoering van de plannen is een arrangement afgesloten. Het renterisico is tegen een vast rentepercentage van 3,78% afgedekt door derivaten met een looptijd tot 1 september 2020. In de grondexploitatieberekening wordt rekening gehouden met een calculatietarief voor de rentekosten van 4%. Het voordelig

verschil van 0,22% over de boekwaarde wordt gereserveerd voor risico's van RijswijkBuiten en het financieringsrisico van RijswijkBuiten. (zie paragraaf financiering).

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's bij dit project kunnen zich voordoen op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, economisch, wet- en regelgeving, samenwerking).

Voor de kansen en bedreigingen van de gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

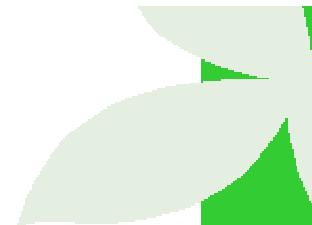
De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Vierde herziening, 2015 bedragen € 7,45 miljoen. Hiervoor is binnen de grondexploitatie dekking aanwezig. Zoals onder 'rente en financiering' is opgenomen, wordt er een reserve opgebouwd met als doel de (financierings)risico's van RijswijkBuiten af te dekken. Ook deze reserve kan ingezet worden als buffer.

Daarnaast zijn in het gemeentelijk risico-managementsysteem aanvullende risico's opgenomen, die in relatie tot het weerstandvermogen moeten worden beoordeeld. Deze risico's maken deel uit van de risico's, zoals opgenomen in de paragraaf weerstandvermogen behorende bij de gemeentebegroting en gemeenterekening. Het totaal daarin van de geïnventariseerde risico's voor RijswijkBuiten bedraagt € 1,3 miljoen. Rekening houdend met kanspercentages bedraagt het gekwantificeerde risico € 0,31 miljoen.

Gronduitgifte

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten is voorzien in de periode 2013-2023.

Conform de huidige planning wordt er tot en met 2016 ca. 800 woningen en vrije kavels in verkoop gebracht. De planning is naast sturing op woningaantallen ook gericht op het realiseren van de geraamde grondopbrengsten.

Wat kost het?

Grondexploitatie RijswijkBuiten	Raming 2016 (x € 1 miljoen)
Verwerving	€ 4,16
Plankosten	€ 3,58
Bouwrijp maken	€ 15,26
Rente en financiering	€ 6,26
Activering grondexploitatie	€ 11,08
Totaal lasten	€ 40,34
Plankosten	€ 0,62
Bouwrijp maken	€ 0,05
Gronduitgifte	€ 39,67
Totaal baten	€ 40,34

MEERJARENRAMING

Meerjarenraming 2016-2019

	(Bedragen x € 1.000)			(Bedragen x € 1.000)		
	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2017	Baten 2017	Saldo 2017
<u>Programma's</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	8.154	1.078	-7.076	8.303	1.222	-7.081
Openbare Orde en Veiligheid	4.659	40	-4.619	4.658	40	-4.618
Verkeer en Vervoer	9.210	2.069	-7.141	9.822	2.069	-7.753
Economie en Werken	818	2.004	1.186	816	2.003	1.187
Onderwijs	4.729	100	-4.629	5.602	100	-5.502
Sport, Cultuur en Recreatie	11.059	1.302	-9.757	10.980	1.301	-9.679
Sociaal Domein	65.260	23.431	-41.829	64.185	23.440	-40.745
Wonen en Leven	61.605	52.530	-9.075	21.361	13.071	-8.290
Subtotaal programma's	165.494	82.554	-82.940	125.727	43.246	-82.481
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	733	13.061	12.328	718	13.162	12.444
b) Algemene uitkeringen	-280	69.735	70.015	-102	67.861	67.963
c) Dividend	129	96	-33	129	96	-33
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	2.297	4.060	1.763	2.073	4.766	2.693
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.879	86.952	84.073	2.818	85.885	83.067
<u>Onvoorzien</u>						
Onvoorzienne uitgaven exploitatie	100	0	-100	100	0	-100
Onvoorzienne uitgaven investeringen	-500	0	500	-500	0	500
Subtotaal onvoorzien	-400	0	400	-400	0	400
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	167.973	169.506	1.533	128.145	129.131	986
<u>Mutaties reserves per programma</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	0	0	0	0	0	0
Openbare Orde en Veiligheid	0	0	0	0	0	0
Verkeer en Vervoer	0	0	0	0	0	0
Economie en Werken	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Sport, Cultuur en Recreatie	0	0	0	0	0	0
Sociaal Domein	0	0	0	0	0	0
Wonen en Leven	744	878	134	846	323	-523
Algemene Dekkingsmiddelen	339	128	-211	291	128	-163
Subtotaal mutaties reserves	1.083	1.006	-77	1.137	451	-686
HET GERAAMDE RESULTAAT	169.056	170.512	1.456	129.282	129.582	300

Meerjarenraming 2016-2019

	(Bedragen x € 1.000)			(Bedragen x € 1.000)		
	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019
<u>Programma's</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	8.362	1.119	-7.243	8.167	721	-7.446
Openbare Orde en Veiligheid	4.654	40	-4.614	4.649	40	-4.609
Verkeer en Vervoer	9.912	2.069	-7.843	10.071	2.069	-8.002
Economie en Werken	785	2.003	1.218	783	2.003	1.220
Onderwijs	6.326	100	-6.226	6.352	100	-6.252
Sport, Cultuur en Recreatie	11.016	1.302	-9.714	11.429	1.301	-10.128
Sociaal Domein	63.994	23.440	-40.554	63.897	23.440	-40.457
Wonen en Leven	21.694	13.592	-8.102	22.006	14.088	-7.918
Subtotaal programma's	126.743	43.665	-83.078	127.354	43.762	-83.592
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	718	13.362	12.644	718	13.486	12.768
b) Algemene uitkeringen	-330	68.017	68.347	-210	68.056	68.266
c) Dividend	129	96	-33	129	96	-33
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	1.942	5.162	3.220	1.870	5.217	3.347
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.459	86.637	84.178	2.507	86.855	84.348
<u>Onvoorzien</u>						
Onvoorzien uitgaven exploitatie	100	0	-100	100	0	-100
Onvoorzien uitgaven investeringen	-500	0	500	-500	0	500
Subtotaal onvoorzien	-400	0	400	-400	0	400
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	128.802	130.302	1.500	129.461	130.617	1.156
<u>Mutaties reserves per programma</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	0	0	0	0	0	0
Openbare Orde en Veiligheid	0	0	0	0	0	0
Verkeer en Vervoer	0	0	0	0	0	0
Economie en Werken	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Sport, Cultuur en Recreatie	0	0	0	0	0	0
Sociaal Domein	0	0	0	0	0	0
Wonen en Leven	1.102	234	-868	1.667	574	-1.093
Algemene Dekkingsmiddelen	238	128	-110	191	128	-63
Subtotaal mutaties reserves	1.340	362	-978	1.858	702	-1.156
HET GERAAMDE RESULTAAT	130.142	130.664	522	131.319	131.319	0

Mutatieoverzicht 2016-2019 (excl.kapitaallasten, cijfers x € 1.000)	Cijfers begroting 2016			Cijfers 2017 t.o.v. 2016		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Algemeen Bestuur en Organisatie						
0011 Bestuurlijke samenwerking	279	0	-279	6	0	-6
0021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	123	0	-123	-10	0	10
0030 Burgerzaken	2.087	1.012	-1.075	62	144	82
0031 Verkiezingen / referenda	79	0	-79	64	0	-64
0032 Publieke dienstverlening	576	3	-573	0	0	0
03 Verkeer en Vervoer						
2100 Wegen, straten en pleinen	4.307	858	-3.449	45	0	-45
04 Economie en Werken						
3100 Economische aangelegenheden	760	179	-581	0	0	0
08 Wonen en Leven						
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	3.818	81	-3.738	1	0	-1
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	7.334	7.198	-135	47	530	483
7260 Baten rioolheffing	0	3.399	3.399	0	345	345
8200 Woningexploitatie	235	457	222	0	0	0
8220 Volkshuisvesting	1.923	902	-1.020	0	-1	-1
8300 Bouwgrondexploitatie	185	160	-24	-75	-1	74
081 Sociaal Domein						
6101 Kwijtschelding	773	0	-773	52	0	-52
6110 Arbeidsmarkt overig	3.461	0	-3.461	-208	0	208
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	3.216	221	-2.995	28	0	-28
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	3.629	0	-3.629	-103	0	103
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	9.948	1.300	-8.648	-298	0	298
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	8.393	1.125	-7.268	2	9	7
6820 Individuele voorzieningen natura jeugd	7.704	0	-7.704	-310	0	310
09 Algemene dekkingsmiddelen						
Overige algemene dekkingsmiddelen	2.121	74.415	72.294	-42	-1.169	-1.126
Hond	15	145	130	-15	0	15
OZB	459	12.394	11.935	0	101	101
Reserves, RijswijkBuiten en Producten zonder mutaties	97.337	66.662	-30.674	-40.787	-40.885	-99
Kapitaallasten	10.296	0	-10.296	1.768	0	-1.768
Eindtotaal	169.056	170.512	1.456	-39.773	-40.928	-1.156

Mutatieoverzicht 2016-2019		Cijfers 2018 t.o.v. 2017			Cijfers 2019 t.o.v. 2018		
(excl.kapitaallasten, cijfers x € 1.000)		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Algemeen Bestuur en Organisatie							
0011 Bestuurlijke samenwerking		4	0	-4	0	0	0
0021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations		-2	0	2	0	0	0
0030 Burgerzaken		-50	-103	-53	-227	-398	-171
0031 Verkiezingen / referenda		0	0	0	36	0	-36
0032 Publieke dienstverlening		42	0	-42	0	0	0
03 Verkeer en Vervoer							
2100 Wegen, straten en pleinen		-56	0	56	83	0	-83
04 Economie en Werken							
3100 Economische aangelegenheden		-30	0	30	0	0	0
08 Wonen en Leven							
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie		1	0	-1	0	0	0
7210 Afvalverwijdering en -verwerking		56	156	100	0	78	78
7260 Baten rioolheffing		0	457	457	0	512	512
8200 Woningexploitatie		0	-90	-90	0	-90	-90
8220 Volkshuisvesting		0	-1	-1	0	-2	-2
8300 Bouwgrondexploitatie		0	-1	-1	0	-1	-1
081 Sociaal Domein							
6101 Kwijtschelding		28	0	-28	24	0	-24
6110 Arbeidsmarkt overig		-224	0	224	-165	0	165
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid		13	0	-13	0	0	0
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet		-25	0	25	59	0	-59
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo		-20	0	20	0	0	0
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd		1	0	-1	0	0	0
6820 Individuele voorzieningen natura jeugd		55	0	-55	0	0	0
09 Algemene dekkingsmiddelen							
Overige algemene dekkingsmiddelen		-355	551	906	54	94	40
Hond		0	0	0	0	0	0
OZB		0	200	200	0	124	124
Reserves, RijswijkBuiten en Producten zonder mutaties		202	-89	-290	519	339	-180
Kapitaallasten		1.219	0	-1.219	795	0	-795
Eindtotaal		859	1.080	222	1.178	656	-522

Toelichting op de meerjarenraming 2016-2019

Om de leesbaarheid van het mutatieoverzicht 2016-2019 te vergroten is hieronder een leeswijzer opgenomen.

In het cijferoverzicht zijn – uitsluitend – de mutaties ten opzichte van het voorgaande jaar opgenomen, waarbij de kapitaallasten buiten beschouwing gelaten zijn (deze muteren immers jaarlijks als gevolg van de lagere rentecomponent).

Een voorbeeld:

Als de uitgaven in 2017 incidenteel met € 50.000,- stijgen, dan is in 2017 een toename van 50 zichtbaar (ten opzichte van 2016), en is in 2018 een afname van 50 zichtbaar (ten opzichte van 2017).

Is de mutatie in 2017 structureel, dan wordt de mutatie van € 50.000,- in 2017 eenmalig opgevoerd (+50), de jaren erna is dan immers geen sprake meer van een mutatie.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Product 0021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations

Visie op communicatie

Voor deze visie zijn meerjarig middelen gereserveerd, waarbij in de eerste jaren de uitgaven hoger zijn door aanloopkosten, zoals trainingen e.d.

Product 0030 Burgerzaken

Lasten/baten reisdocumenten

Vanaf maart 2014 hebben de reisdocumenten voor personen van 18 jaar en ouder een geldigheid van 10 jaar. Voor personen jonger dan 18 een geldigheid van 5 jaar. In de jaren 2016 t/m 2018 komen de personen die nog een (oud)reisdocument hebben die 5 jaar geldig was. Vanaf 2019 is er dan ook een flinke daling te zien in het aantal aanvragen.

Lasten/baten rijbewijzen

Op basis van een opgave van de RDW zullen er i.v.m. het verlopen van de 10 jarige geldigheid van het rijbewijs in het 4e kwartaal 2016 en in 2017-2018-2019 naar verwachting veel meer rijbewijzen worden aangevraagd. De ramingen zijn daarop aangepast.

Product 0031 Verkiezingen/ referenda

Verkiezingen

In de komende jaren zijn er de volgende verkiezingen: 2017 2e kamer, 2018 gemeenteraad en in 2019 Europese parlement en tevens de Provinciale Staten en Waterschapsverkiezing op 1 dag.

Product 0032 Publieke Dienstverlening

Klantcontactcenter

Programma Antwoord©

Wijziging in personeelskosten.

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Dit programma kent in de meerjarenbegroting geen mutaties.

Programma Verkeer en Vervoer

Product 2100 Wegen, straten en pleinen

Onderhoud bestrating

Onderhoudskosten zijn gelijk gebleven en zullen toenemen door de uitbreiding van het areaal

Civiele techniek faciliteiten

Hieronder valt onder andere de bijdrage aan het mobiliteitsfonds (Metropoolregio). De verhoging betreft de jaarlijkse indexering van de Metropoolregio. De vigerende verordening wordt ingetrokken en er wordt een nieuwe verordening gemaakt. .

Steenplaetsbrug

Het meerjaren onderhoudsplan wordt gevolgd om de kwaliteit van de gerenoveerde brug in stand te houden. Hiervoor wordt voldoende budget opgenomen.

Fietsenstallingen

Gratis fietsenstallingen (experiment) € 35.000,- voor de jaren 2016 en 2017.

Natuurvriendelijke Onkruidbestrijding

Vanaf 2018 zit er een taakstelling op onkruidbestrijding van € 100.000,- (structureel).

Programma Economie en Werken

Product 3100 Economische aangelegenheden

Citymarketing en toerisme

In de jaren 2016 en 2017 een extra bedrag van € 30.000,- uitgetrokken voor de aanpak "toekomst in de Bogaard".

Programma Onderwijs

Dit programma kent in de meerjarenbegroting geen mutaties.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Dit programma kent in de meerjarenbegroting geen mutaties

Programma Sociaal Domein

Product 6110 Sociale werkvoorziening

Sociale werkvoorziening

De van het rijk te ontvangen bijdrage wordt volledig doorgesluisd aan de DSW en de overige SW bedrijven. Hierin zijn vanaf 2016 kortingen op rijksniveau verwerkt.

Product 6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid

Kwijtschelding lokale belastingen

Als gevolg van de huidige economische situatie komen steeds meer mensen in aanmerking voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Maatschappelijke participatie algemeen

Doordat de groep van personen die een beroep kunnen doen op bijzondere bijstand groeit enerzijds, en het in werking treden van de verordening met betrekking tot de individuele studietoelage anderzijds, is ook bij de uitgaven aan bijzondere bijstand sprake van een stijging van de uitgaven met € 96.000,- in het jaar 2015 oplopend tot € 169.000,- in het jaar 2019.

Product 66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet

Activering

Werken aan werk

De meerjarenbegroting voor de jaren 2016 – 2019 is aangepast aan de nieuwe budgetindicaties zoals die zijn opgenomen in de meicirculaire 2015 van het Gemeentefonds.

Product 66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

Wmo algemeen

Lagere lasten als gevolg van taakstelling van het Rijk.

Product 66820 Individuele voorzieningen natura jeugd

Jeugd algemeen

Lagere lasten als gevolg van taakstelling van het Rijk.

Programma Wonen en Leven

Product 7210 Afvalverwijdering- en verwerking

Inkomsten afvalverwijdering- en verwerking

Over 2016 stijgt het tarief voor afvalstoffenheffing met een gewogen gemiddelde van 6,3%. De procentuele tariefstijging verschilt per soort huishouden vanwege de wijziging in de verhoudingen tussen de verschillende huishoudens.

Huishoudelijk afval

Hogere bijdrage aan Avalex op basis van de vastgestelde begroting. Deze stijging van de bijdrage is het gevolg van toegenomen onderhoudslasten aan ondergrondse containers, de bijdrage grofvuil en de landelijk opgelegde verbrandingsheffing.

Product 7260 Baten rioolheffing

Rioolrechten

In 2012 is het rioleringsplan Rijswijk 2012-2016 vastgesteld door de Raad. In dit plan zijn de maatregelen en de ontwikkeling van de rioolheffing voor de komende jaren vastgelegd. Voor het belastingjaar 2016 dient het tarief van € 106,56 (2015) verhoogd te worden naar € 120,96 per object.

Product 8200 Woningexploitatie

Gemeentelijk vastgoed

Als gevolg van een bezuinigingsopdracht uit het verleden wordt het gemeentelijk woningbezit afgebouwd. In de begroting wordt hier structureel een bedrag van € 360.000,- geraamd. Omdat het woningbezit niet onuitputtelijk is wordt vanaf 2018 per jaar telkens € 90.000,- afgeramd.

Product 8300 Bouwgrondexploitatie

Huis van de Stad

In het coalitieakkoord is aangegeven onderzoek te doen naar de (her)bestemming van het oude stadhuis. Hierbij is aangegeven tevens de mogelijkheden te onderzoeken van een combinatie met nieuwe functies (met name maatschappelijke). Het betreft vooral functies die nu nog gehuisvest zijn in ander gemeentelijk vastgoed (welzijn, cultuur, sport).. Vanaf 2017 wordt alleen nog rekening gehouden met de rentelast over de boekwaarde, de beheerlasten zijn niet meer opgenomen.

Algemene Dekkingsmiddelen

Lokale heffingen

Baten OZB exclusief kwijtscheldingen

In de meerjarenbegroting 2016-2019 is voor het begrotingsjaar 2016 uitgegaan van een opbrengststijging van de OZB van het inflatiepercentage van 1,2%. Deze stijging ligt lager dan de macronorm die door het Rijk is vastgesteld. De macronorm voor 2016 is in de septembercirculaire 2015 vastgesteld op 1,57%.

Controle hondenbelasting

In plaats van jaarlijkse controle in het kader van de hondenbelasting willen wij nog maar 1 maal per vier jaar een controle laten plaatsvinden. De controle vindt plaats in 2016.

Algemene uitkering

Het betreft hier de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor de toelichting wordt verwezen naar het hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, onderdeel algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Rente eigen vermogen

Voor de toelichting wordt verwezen naar het hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, onderdeel bespaarde rente.

Saldi van de kostenplaatsen

Voor de toelichting wordt verwezen naar het hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, onderdeel saldi van de kostenplaatsen.

Taakstelling personele bezuiniging

Voor 2016 moet nog € 229.000,- worden gevonden en structureel vanaf 2017 nog een bedrag van € 36.300,-.

Taakstelling fiscaliseren

Vanaf 2017 structureel €19.500,- In de kadernota parkeren is aangegeven wat de financiële effecten zijn van de invoering van fiscaliseren ten opzichte van de huidige situatie. Het positieve saldo is als taakstelling opgenomen.

PROGRAMMA	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016	Lasten 2015	Baten 2015	Saldo 2015	Verschil 2016 tov 2015
Algemeen Bestuur en Organisatie	8.154	1.078	-7.077	8.676	1.148	-7.528	451
Openbare Orde en Veiligheid	4.659	40	-4.619	4.537	40	-4.497	-122
Verkeer en Vervoer	9.210	2.069	-7.141	9.313	6.262	-3.052	-4.089
Economie en Werken	818	2.003	1.186	868	2.002	1.134	52
Onderwijs	4.729	100	-4.629	4.519	110	-4.409	-219
Sport, Cultuur en Recreatie	11.059	1.301	-9.757	11.606	2.036	-9.569	-188
Sociaal Domein	65.260	23.431	-41.829	63.030	22.811	-40.219	-1.611
Wonen en Leven	61.605	52.530	-9.075	49.872	40.418	-9.454	378
Totaal programma's	165.494	82.552	-82.941	152.421	74.828	-77.593	-5.348
Totaal algemene dekkingsmiddelen	2.879	86.953	84.074	4.661	86.018	81.357	2.717
Totaal onvoorzien	-400	0	400	0	0	0	400
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	167.973	169.506	1.533	157.082	160.846	3.763	-2.231
Mutaties reserves	1.082	1.006	-77	5.015	2.028	-2.987	2.910
HET GERAAMDE RESULTAAT	169.056	170.512	1.456	162.097	162.873	776	680

Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar

Toelichting verschillen raming 2016 – raming 2015 na wijziging

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Product 0010 Bestuursorganen

Lagere salarislasten College van Burgemeester en wethouders € 36.870.

Lagere salarislasten gewezen wethouders € 38.460.

Product 0011 Bestuurlijke samenwerking

Positief liquidatiesaldo stadsgewest Haaglanden in 2015 € 247.850.

Product 0020 Bestuursondersteuning

Vergoeding van de VZHG is geraamd voor een bedrag van € 62.000 in 2016.

Hier wordt een voordeel gerealiseerd door het als gevolg van het college werkprogramma opnemen van een budget van eenmalig € 185.000 in 2015 voor het ontwikkelen van een stadsvisie.

Product 0022 Organisatieverliezen

Voor een aantal ex-medewerkers zijn in de afgelopen jaren afvloeiingsregelingen getroffen. Door het aflopend karakter van deze regelingen ontstaat een voordeel ten opzichte van 2015 van circa € 110.000.

Product 0030 Burgerzaken

De uitgaven van rijbewijzen en reisdocumenten stijgen met. € 129.000.

De inkomsten van rijbewijzen en reisdocumenten stijgen met ca. € 138.000. De baten van overige persoonsdocumenten/informatievoorz. dalen met € 24.000.

Product 0031 Verkiezingen

In 2016 zijn er geen verkiezingen gepland.

Product 0032 Publieke dienstverlening

De uitgaven voor het Klantcontactcenter zijn in 2016 ca.€ 26.000 lager. De uitgaven voor het Programma Antwoord© zijn in 2016 ca. € 36.000 lager. De uitgaven voor dienstverlening zijn in 2016 ca. € 40.000 lager doordat de raming 2015 eenmalig is verhoogd met de kosten van aanschaf dienstkleding. De uitgaven voor digitale dienstverlening zijn in 2016 ca. € 16.000 lager.

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Product 1200 Brandweer

De raming 2015 is incidenteel verlaagd met € 116.000 a.g.v. de uitkering van het rekeningsaldo 2014. De bijdrage aan de VRH is geïndexeerd met € 60.000.

Programma Verkeer en Vervoer

Product 2100 Wegen, straten en pleinen

Het Stadsgewest Haaglanden (SGH) heeft een subsidiebeschikking afgegeven voor de nieuwe brug over het Rijn-Schiekanaal 'De Oversteek'. De subsidie betreft een bedrag van € 4.179.776 en dient als afkoopsom voor de bedien- en onderhoudskosten. Het bedrag is berekend op basis van de kosten voor 60 jaar exploitatie. De totaal te ontvangen subsidie van € 4.179.996 wordt eenmalig als baten geboekt in de algemene reserve.

De kosten van natuurvriendelijke onkruidbestrijding nemen in 2016 toe met ca. € 212.000. De kosten van gratis fietsenstallingen (experiment) bedragen in 2016 € 35.000.

Product 2140 Parkeren

Door het invoeren van belanghebbenden parkeren in Oud Rijswijk en omgeving zijn de jaarlijkse exploitatiekosten toegenomen. In de 1e halfjaarrapportage 2015 is hiervoor een budget van € 230.000

aangevraagd en toegekend. Als gevolg van het in dienst nemen van twee handhavers is er een voordeel behaald op het beleidsproduct parkeren van € 184.000 voor het jaar 2016. Op een andere plek in de begroting zijn de kosten van twee handhavers geraamd.

In 2015 zijn incidentele kosten geraamd van € 30.000 voor communicatie van de maatregelen en monitoren van de effecten van het belanghebbenden parkeren in Oud Rijswijk en omgeving

Product 2400 Waterwegen

Reeds eerder gedane investeringen zorgen voor een verschil in kostenniveau tussen 2015 en 2016. In 2016 is er € 30.000 minder gestort in de voorziening baggerwerken.

Programma Economie en Werken

Product 3100 Economische aangelegenheden

Ten behoeve van de continuïteit van de Urbanisator Plaspoelpolder is in 2015 een bedrag geraamd van € 50.000.

Programma Onderwijs

Product 4010 Huisvesting onderwijs

In 2016 staan kapitaallasten geraamd van het verbouwen van het Stanislascollege, dit geeft een verschil van ruim € 300.000 nadelig. Verder is er een voordeel van circa € 125.000 doordat de exploitatielasten van Stanislascollege (locatie burgermeester Elsenlaan 154) vervallen per 2016.

Product 4030 Lokaal onderwijsbeleid

Het nadeel wordt verklaard doordat in de 2^e halfjaarrapportage 2015 op leerlingenvervoer incidenteel een hogere aframing (van € 24.000) plaatsvond dan de aframing in 2016. Daarnaast is voor een bedrag van € 25.000 nadeel op schoolmaatschappelijk werk doordat twee extra scholen (Kronenburgh en De Buit) ook SMW-uren ontvangen en de SMW uren in het VO geïntensiveerd zijn, in relatie met het Jeugdteam in het CJG.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Product 5300 Sport

Het voordeel van ruim 3 ton aan de lastenkant wordt vnl. veroorzaakt door een aantal posten, te weten incidentele lasten vervangen schrob-/zuigmachine Marimbahal in 2015 (€ 10.000) en vervangen sporttoestellen op sportcomplexen (€ 51.000). Daarnaast is een voordeel zichtbaar door lagere lasten van zwembad De Schilp (ongeveer 1,5 ton). Dit voordeel wordt echter geneutraliseerd doordat elders in de begroting (kostenplaatsen) de doorbelaste salarislasten staan van het personeel dat nog in dienst is in van Rijswijk. Tot slot zijn op de Schaapweg een drietal investeringen volledig afgeschreven eind 2015 (voordeel € 68.000)

Wat de baten betreft is een voordeel van ruim 6 ton zichtbaar, veroorzaakt door het overnemen van De Schilp door Optisport.

Product 5400 Kunst & Cultuur

In 2016 is de subsidie aan de schouwburg ongeveer een ton lager als gevolg van lagere vaststellingen in 2014 en 2015. Verder is er een voordeel i.v.m. vrijval van kapitaallasten van een aantal investeringen die per 2016 afgeschreven zijn (€ 38.000). Tot slot is op 'kunst in de buitenruimte' een voordeel omdat hier in 2015 incidenteel een uitgave ten laste van de reserve realisatie kunst in de openbare ruimte geraamd staat (€ 53.000).

De baten zijn ruim een ton hoger als gevolg van bijdragen aan kunstrealisatie vanuit RijswijkBuiten en de investeringkredieten Brede School.

Product 5800 Speeltuinwerk

Er is een voordeel van € 50.000 zichtbaar vanwege incidentele extra uitgaven op speeltuinwerk (aanpak park De Driesprong en Aletta Jacobsstraat) in 2015.

Programma Sociaal Domein

Product 6100 Inkomen

Zowel de baten als de lasten zijn in 2016 zo'n € 650.000 hoger, als gevolg van bijstelling van de Rijksbudgetten.

Product 6140 Gemeentelijk armoedebelid

Het nadeel van € 54.000 wordt veroorzaakt door hogere kwijtschelding als gevolg van het toegenomen tarief. Het overige nadeel wordt veroorzaakt door toename van het beroep op bijzondere bijstand.

Product 6110 Arbeidsmarkt overig

Het voordeel hier betreft lagere uitgaven aan de DSW, hetgeen geneutraliseerd wordt door minder ontvangsten via de algemene uitkering (programma algemene dekkingsmiddelen).

Product 6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet

De raming in 2015 zijn incidenteel afgeraamd (nieuwe taken Sociaal Domein), voor 2016 zijn de budgetten gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo

De raming in 2015 zijn incidenteel afgeraamd (nieuwe taken Sociaal Domein), voor 2016 zijn de budgetten gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

De raming in 2015 zijn incidenteel afgeraamd (nieuwe taken Sociaal Domein), voor 2016 zijn de budgetten gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd

De raming in 2015 zijn incidenteel afgeraamd (nieuwe taken Sociaal Domein), voor 2016 zijn de budgetten gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd

De raming in 2015 zijn incidenteel afgeraamd (nieuwe taken Sociaal Domein), voor 2016 zijn de budgetten gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6820 Individuele voorzieningen natura jeugd

De raming in 2015 zijn incidenteel afgeraamd (nieuwe taken Sociaal Domein), voor 2016 zijn de budgetten gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd6110 Arbeidsmarkt overig

De raming in 2015 zijn incidenteel afgeraamd (nieuwe taken Sociaal Domein), voor 2016 zijn de budgetten gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 7100 Volksgezondheid

Het nadeel van zo'n € 200.000 wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven voor onderzoek naar de inzet van collectieve voorzieningen ten behoeve van levensloopbestendig wonen.

Daarnaast zijn de lasten 2016 met circa € 50.000 afgeraamd als gevolg van de taakstelling onderuitputting die er was gedurende de jaren 2011-2014.

Programma Wonen en Leven

Product 7210 Afvalverwijdering en –verwerking

De toegenomen baten van bijna 7 ton moeten in relatie gezien worden met de hogere bijdrage aan Avalex. Deze stijging van de bijdrage is het gevolg van toegenomen onderhoudslasten aan ondergrondse containers, de bijdrage grofvuil en de landelijk opgelegde verbrandingsheffing.

Product 7220 & 7260 Riolering en waterzuivering & baten rioolheffing

De toename op deze producten is te verklaren door de hogere uitgaven komende jaren. De kosten voor het beheer en onderhoud zullen de komende jaren stijgen. Het rioleringsstelsel in Rijswijk is grotendeels in de jaren vijftig en zestig aangelegd en heeft haar technische levensduur bereikt. De gemeente staat voor een forse vervangingsopgave waardoor de gemeente extra moet investeren om de kwaliteit van het stelsel op peil te houden. In verband hiermee is dan ook het tarief navenant verhoogd.

Product 8100 Ruimtelijke ordening

De bestemmingsplankosten welke via anterieure overeenkomsten kunnen worden verhaald zijn niet van tevoren te voorzien en worden derhalve per saldo neutraal geraamd.

Product 8220 Volkshuisvesting

Het nadeel wordt voor zo'n € 146.000 verklaard doordat de investeringen in woonwagens De Strijp en Broekmolenweg vanaf 2016 voor het eerst kapitaallasten genereren.

De legesinkomsten zijn in 2016 lager (ruim 3,5 ton) t.o.v. 2015 doordat in 2015 bij de 1^e halfjaarrapportage fors is bijgeraamd (m.n. dossiers vanuit 2014).

Product 8300 Bouwgrondexploitatie

De 9,5 ton lagere lasten worden voor 8,5 ton verklaard door de sloop en het wegvallen van de beheerkosten van de TH Locatie in 2015. Verder zijn de beheerlasten voor Huis van de Stad € 75.000 lager doordat in 2015 incidenteel (gedekt uit de reserve) bijgeraamd is voor € 75.000.

De bovenvermelde sloopkosten worden geactiveerd, dit is hier als voordeel op de baten zichtbaar.

Onvoorzien

Evenals in begroting 2015 wordt in de begroting 2016 rekening gehouden met een stelpost op de kapitaallasten. De ervaring leert dat een deel van de investeringskredieten later wordt uitgegeven dan voorgenomen, met lagere kapitaallasten als gevolg. In 2015 is deze stelpost volledig ingevuld, hetgeen in 2016 een voordeel geeft van 5 ton.

Het resterende verschil van € 100.000 nadeel heeft betrekking op de post onvoorzien in de begroting. In de bijgestelde raming voor 2015 is deze post afgeraamd (voor € 50.000) omdat er geen gebruik van is gemaakt. Daarnaast is deze post in 2016 verhoogd met € 50.000 als buffer voor de taakstelling onderuitputting die er was gedurende de jaren 2011-2014.

Mutatie reserves

Zie bijlage verloop reserves inclusief toelichting.

Algemene dekkingsmiddelen

Aan de lastenkant is een voordeel te zien als gevolg van de extra storting in 2015 in de voorziening dubieuze debiteuren van ruim 1 miljoen. Aan de batenkant is de algemene uitkering toegenomen met € 1.250.000, en stijgen de OZB inkomsten met bijna 3 ton. Tot slot geven diverse verschillen op de kostenplaatsen per saldo een voordelig saldo van zo'n € 100.000.

BIJLAGEN

Leeswijzer investeringsplan 2016-2019

Het investeringsplan geeft een doorkijk van de geplande investeringen tot en met 2019, inclusief een verschillenanalyse met de geplande investeringen zoals opgenomen in de begroting 2015.

Hoe leest u het investeringsplan 2016-2019?

Een voorbeeld:

Investeringsobject	BEGROTING 2016 (WORDT)							BEGROTING 2015 (WAS)							Verschil kapitaallasten			
	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan				Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan				Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
				2017	2018	2019	2020				2017	2018	2019	2020				
Programma Verkeer en Vervoer																		
Wegen, straten en pleinen	138	3,33	2016	10	10	10	10	138	3,33	2016	10	10	10	10	-	-	-	-
Vervanging lichtmasten	138	3,33	2017		10	10	10	138	3,33	2017		10	10	10	-	-	-	-
	138	3,33	2018			10	10	138	3,33	2018			10	10	-	-	-	-
	138	3,33	2019				10								-	-	-	-10

Hieronder worden de 3 groepen kolommen toegelicht.

Begroting 2016

Inzichtelijk is dat in de jaren 2016 t/m 2019 jaarlijks een bedrag van € 138.000 geïnvesteerd wordt in vervanging van lichtmasten. De afschrijving geschiedt in 30 jaar ($100/30=3,33$), en wordt tezamen met de rente zichtbaar vanaf het jaar na afronding van de investering. De kapitaallasten (afschrijving + rente) zijn inzichtelijk gemaakt t/m 2020.

Begroting 2015

In de begroting 2015 werd nog uitgegaan van een jaarlijkse investering van € 338.000. Het dalend verloop van de kapitaallasten wordt veroorzaakt doordat de rente berekend wordt over de boekwaarde op 1 januari, die als gevolg van afschrijving jaarlijks afneemt.

Verschil kapitaallasten

De in de begroting 2016 opgegeven lagere investeringsbedragen hebben een voordeel tot gevolg op de kapitaallasten (positieve bedragen in de laatste groep kolommen). De investering in 2019 is nieuw ten opzichte van de begroting 2015, die immers liep t/m 2018, en levert daarmee een nadelig verschil op in de kapitaallasten per 2020.

Berekening kapitaallasten

Het af te schrijven bedrag plus de rente over de resterende boekwaarde worden kapitaallasten genoemd. In het investeringsplan wordt gerekend met een rente van 4%. Hieronder is weergegeven hoe de kapitaallasten berekend worden.

A Investering	€ 10.000					
B Afschrijvingspercentage	5%					
C Rente	4%					
Jaar van investeren	2016	2016	2017	2018	2019	2020
D Boekwaarde 1/1		€ 0	€ 10.000	€ 9.500	€ 9.000	€ 8.500
E Afschrijving (A x B)		€ 0	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
F Rente (C x D)		€ 0	€ 400	€ 380	€ 360	€ 340
G Kapitaallasten (E+F)		€ 0	€ 900	€ 880	€ 860	€ 840

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
	Programma Openbare orde en Veiligheid							
1200	Brandweer							
121	Vervangen Brandkranen	40	5,00	2016	4	4	3	3
		40	5,00	2017		4	4	3
		40	5,00	2018			4	4
		40	5,00	2019				4
		160			4	7	11	14
	<i>Totaal programma</i> <i>Openbare orde en Veiligheid</i>	<i>160</i>			<i>4</i>	<i>7</i>	<i>11</i>	<i>14</i>

1200 BRANDWEER

121 Vervangen Brandkranen

Rijswijk heeft iets minder dan 1500 brandkranen. Deze investering is om noodzakelijke aanpassingen/vervangingen aan brandkranen te doen inclusief het verzwaren van de waterleiding (toepassen van grotere diameter van het leidingnet voor de brandkranen).

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
1200 121											
	40	5,00	2016	4	4	3	3	-	-	-	-
	40	5,00	2017		4	4	3	-	-	-	-
	40	5,00	2018			4	4	-	-	-	-
								-	-	-	-4
	120			4	7	11	10	-	-	-	4-
	<i>120</i>			<i>4</i>	<i>7</i>	<i>11</i>	<i>10</i>	-	-	-	4-

		BEGROTING 2016						
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
	Programma Verkeer en Vervoer							
2100	Wegen, straten en pleinen							
211	Vervanging lichtmasten	138	3,33	2016	10	10	10	10
		138	3,33	2017		10	10	10
		138	3,33	2018			10	10
		138	3,33	2019				10
212	Vervanging armaturen	120	6,67	2016	13	12	12	12
		120	6,67	2017		13	12	12
		120	6,67	2018			13	12
		120	6,67	2019				13
213	Vervanging kabelnet openbare verlichting	210	2,50	2016	14	13	13	13
		210	2,50	2017		14	13	13
		210	2,50	2018			14	13
		210	2,50	2019				14
214	Herstel asfaltwegen	569	5,00	2016	51	50	49	48
		569	5,00	2017		51	50	49
		1.000	5,00	2017		90	88	86
		569	5,00	2018			51	50
		569	5,00	2019				51
215	Fietspaden in asfalt	300	6,67	2016	32	31	30	30
		150-	6,67	2016	-16	-16	-15	-15
		200	6,67	2017		21	21	20
		100-	6,67	2017		-11	-10	-10
		200	6,67	2018			21	21
		100-	6,67	2018			-11	-10
		200	6,67	2019				21
		100-	6,67	2019				-11

2100 WEGEN, STRATEN EN PLEINEN

211 Vervanging lichtmasten

212 Vervanging armaturen

213 Vervanging kabelnet openbare verlichting

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden.

214 Herstel asfaltwegen

Dit krediet is bestemd voor groot onderhoud aan asfaltwegen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald. Het budget omvat eveneens werkzaamheden aan asfaltpaden in parken en plantsoenen.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
2100											
211	138	3,33	2016	10	10	10	10	-	-	-	-
	138	3,33	2017		10	10	10	-	-	-	-
	138	3,33	2018			10	10	-	-	-	-
								-	-	-	-10
212	120	6,67	2016	13	12	12	12	-	-	-	-
	120	6,67	2017		13	12	12	-	-	-	-
	120	6,67	2018			13	12	-	-	-	-
								-	-	-	-13
213	210	2,50	2016	14	13	13	13	-	-	-	-
	210	2,50	2017		14	13	13	-	-	-	-
	210	2,50	2018			14	13	-	-	-	-
								-	-	-	-14
214	569	5,00	2016	51	50	49	48	-	-	-	-
	569	5,00	2017		51	50	49	-	-	-	-
	1.000	5,00	2017		90	88	86	-	-	-	-
	569	5,00	2018			51	50	-	-	-	-
								-	-	-	-51
215	300	6,67	2016	32	31	30	30	-	-	-	-
	150-	6,67	2016	-16	-16	-15	-15	-	-	-	-
	200	6,67	2017		21	21	20	-	-	-	-
	100-	6,67	2017		-11	-10	-10	-	-	-	-
	200	6,67	2018			21	21	-	-	-	-
	100-	6,67	2018			-11	-10	-	-	-	-
								-	-	-	-
								-	-	-	-21
								-	-	-	11

215 Fietspaden in asfalt

Fietspaden in asfalt zijn een belangrijke stimuleringsmaatregel om het fietsen in de gemeente te bevorderen. Ambitie is om vier belangrijke hoofdroutes (sterroutes) in asfalt uit te voeren. Hiervoor is budget nodig. De eigen inleg zal worden aangewend voor het aanvragen van subsidie (50% vanuit regio).

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
216	Herstellen (duiker)bruggen	83	3,33	2016	6	6	6	6
		83	3,33	2017		6	6	6
		83	3,33	2018			6	6
		83	3,33	2019				6
217	Carillontoren Generaal Spoorlaan	140	5,00	2017		13	12	12
218	Ronde Huis te Landelaan - Generaal Spoorlaan		5,00	2016				
			5,00	2016				
219	Opwaarderen grote probleemstraten	375	5,00	2016	34	33	32	32
		375	5,00	2017		34	33	32
		375	5,00	2018			34	33
220	Overlast bomen	250	5,00	2016	23	22	22	21
		250	5,00	2017		23	22	22
		250	5,00	2018			23	22
221	Opwaarderen kleine kansrijke plekken	100	5,00	2016	9	9	9	8
		100	5,00	2017		9	9	9

216 Herstellen (duiker)bruggen

Dit krediet is bestemd voor groot onderhoud aan (duiker)bruggen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

217 Carillontoren Generaal Spoorlaan

Er dient groot onderhoud aan de het carillon en het uurwerk te worden uitgevoerd.

218 Ronde Huis te Landelaan - Generaal Spoorlaan

Tot voor kort was een rotonde de voorkeursoplossing voor deze kruising. Nadere verkeerskundige analyses laat zien dat een rotonde tot meer risico's voor langzaam verkeer leidt en geen bijdrage levert aan doorstroming. Derhalve wordt de beoogde investering in de rotonde gewijzigd in een investering in verbetering van de kruising zelf (zie investering nummer 224).

219 Opwaarderen grote probleemstraten

Er zijn meerdere probleemstraten waar sprake is van verloedering of situaties die lastig te beheren zijn. Het gaat om locaties met bijvoorbeeld overlast van bomen die te groot zijn of te dicht op woningen staan en bomen die de verharding opdrukken waardoor de stoep moeilijk begaanbaar is. Dergelijke problemen kunnen we alleen oplossen met een volledige herinrichting van de straat. Daarbij willen we zoveel mogelijk werk met werk maken en nieuwe werkwijzen introduceren om de kosten zoveel mogelijk te beperken. De komende jaren worden de volgende straten opgewaardeerd: de Frans Halskade (2016), Generaal Spoorlaan (2017) en de Karel Doormanlaan (2018).

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
216	83	3,33	2016	6	6	6	6	-	-	-	-
	83	3,33	2017		6	6	6	-	-	-	-
	83	3,33	2018			6	6	-	-	-	-
								-	-	-	-6
217	140	5,00	2017		13	12	12	-	-	-	-
218	520	5,00	2016	47	46	45	44	47	46	45	44
	260	5,00	2016	-23	-23	-22	-22	-23	-23	-22	-22
219	375	5,00	2016	34	33	32	32	-	-	-	-
	375	5,00	2017		34	33	32	-	-	-	-
	375	5,00	2018			34	33	-	-	-	-
220	250	5,00	2016	23	22	22	21	-	-	-	-
	250	5,00	2017		23	22	22	-	-	-	-
	250	5,00	2018			23	22	-	-	-	-
221	100	5,00	2016	9	9	9	8	-	-	-	-
	100	5,00	2017		9	9	9	-	-	-	-

220 Overlast bomen

In Rijswijk zijn er straten waar bewoners overlast ervaren van de bomen. Tevens zijn deze locaties lastig te beheren. De boomwortels drukken verharding op. Bomen staan dicht tegen de gevel. Het gaat hier om locaties waarbij alleen een (kostbare) herinrichting een oplossing is. We willen enkele overlastplekken aanpakken en stellen hiervoor een budget beschikbaar.

221 Opwaarderen kleine kansrijke plekken

Er zijn vele kleine plekken in Rijswijk waarbij onderhoud niet meer leidt tot een kwaliteitsverbetering. Het gaat om pleintjes en speel- en ontmoetingsplekken. Het zijn veelal verouderde plekken zonder toekomst. Alleen een kleinschalige herinrichting geeft een nieuwe impuls. Dit zijn in onze ogen ideale locaties voor een actieve inbreng van omwonenden waarbij we een duidelijke meerwaarde kunnen creëren tegen relatief lage kosten.

		BEGROTING 2016						
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
222	Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder	150	5,00	2016	14	13	13	13
223	Rotonde Diepenhorstlaan/ Verrijn Stuartlaan	1.269	6,67	2019				135
224	Kruispunt Huis te Landelaan - Generaal Spoorlaan	145	6,67	2017		15	15	15
225	Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/ Laan Zuidhoorn	40	6,67	2016	4	4	4	4
		20	6,67	2016	-2	-2	-2	-2
226	Verkeersveiligheid "obstakelsvrije fietsroutes"	40	6,67	2016	4	4	4	4
		9.767			195	479	629	854

222 Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder

Voor de aanleg en verdichting van het glasvezelnetwerk op de Plaspoelpolder is een investering van € 100.000,- gereserveerd. Voor het verbeteren van de verkeer- en parkeersituatie € 50.000.

223 Rotonde Diepenhorstlaan/Verrijn Stuartlaan

Verkeersveiligheidsknelpunt op de kruising van de Diepenhorstlaan met de Verrijn Stuartlaan vraagt om een oplossing. In 2015 worden met beperkte middelen (aangemeld in 1e halfjaarrapportage) de meest acute knelpunten aangepakt. Een robuuste en duurzame oplossing voor verkeersveiligheid en bereikbaarheid is evenwel een rotonde op deze zichtlocatie. Een rotonde vermindert de snelheid drastisch en verbetert de onderlinge zichtbaarheid van bestuurders. In het schetsontwerp van de rotonde is rekening gehouden met vrachtverkeer, de aanwezigheid van de singels en toe- en afleidende verkeersstromen. De rotonde biedt ook kansen om een bijzondere plek te maken. Immers ligt de kruising letterlijk in het midden van de Plaspoelpolder.

NB Het investeringsbedrag is gebaseerd op een schetsontwerp en nog onder voorbehoud. Geldstromen van derden worden naar 2019 nadrukkelijk gezocht en e.e.a. wordt in komende begrotingen verwerkt.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
222	150	5,00	2016	14	13	13	13	-	-	-	-
223								-	-	-	-135
224								-	-15	-15	-15
225								-4	-4	-4	-4
								2	2	2	2
226								-4	-4	-4	-4
	7.334			212	480	630	616	17	1	1	239-

224 Krusing Huis te Landelaan - Generaal Spoorlaan

Dit kruispunt sluit aan op gedeelten van de Generaal Spoorlaan waar herinrichting plaats vindt (tussen Huis te Landelaan – Elsenlaan) groot onderhoud, verbeteren oversteekbaarheid, groenverbinding etc. en tussen Steenvoordelaan-Huis te Landelaan: komst ontsluitingsweg Stationskwartier. Als gevolg daarvan wordt inrichting van het kruispunt aangepast. Tot voor kort was een rotonde de voorkeursoplossing voor deze kruising. Nadere verkeerskundige analyses laat zien dat een rotonde tot meer risico's voor langzaam verkeer leidt en geen bijdrage levert aan doorstroming. Derhalve wordt de beoogde investering in de rotonde gewijzigd in een investering in verbetering van de kruising zelf.

225 Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/Laan van Zuidhoorn

Deze kruising en toeleidende (fiets)routes zijn verkeersonveilig. Een externe audit heeft uitgewezen dat verbetering mogelijk is door aanpassing van het kruispunt en toeleidende (fiets)routes.

226 Verkeersveiligheid "obstakels in fietspaden"

Obstakels in fietspaden kunnen tot ongevallen leiden. Gemeente heeft met hulp van Fietzersbond locaties onder de loep genomen. Deze investering is bestemd voor het aanpassen en verwijderen van ongewenste obstakels.

		BEGROTING 2016						
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
2110	Verkeer							
227	Vervanging verkeerslichteninstallaties	100	5,00	2016	9	9	9	8
		110	2,50	2016	7	7	7	7
		130	5,00	2017		12	11	11
		160	2,50	2017		10	10	10
		130	5,00	2018			12	11
		160	2,50	2018			10	10
		130	5,00	2019				12
		160	2,50	2019				10
228	Ondertunneling Pr. Beatrixlaan	PM	-	2017				
229	Fietstunnel spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)	4.300	1,67	2019				244
		2.150-	1,67	2019				-122
		3.230			16	38	59	202

2110 VERKEER

227 Vervanging verkeersregelininstallaties

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van verkeersregelininstallaties op basis van het beheerplan voor verkeersregelininstallaties (2011). Bij de vervanging worden nieuwe technische mogelijkheden benut om te besparen op energie en de kans op storingen nog verder te verminderen. De planning voor de komende jaren omvat de volgende locaties:

K2229	Haagweg -Geestbrugweg
K2230	Haagweg - Lindelaan
K2219	Veraartlaan Patentlaan
K2236	Gen. Eisenhowerplein - OV-Knoop
K2247	Burg, Elsenlaan - van Vredenburgweg
K2213	Gen. Spoorlaan - Huis te Landelaan
K2246	Pr Beatrixlaan - doorsteek tram
K2249	Vrijenbanselaan - Viaduct A13 Ypenburg
K2226	Rotterdamseweg - A13
K2227	Laan van Hoornwijck - Laan van Zuidhoorn

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
2110											
227	100	5,00	2016	9	9	9	8	-	-	-	-
	110	2,50	2016	7	7	7	7	-	-	-	-
	130	5,00	2017		12	11	11	-	-	-	-
	160	2,50	2017		10	10	10	-	-	-	-
	130	5,00	2018			12	11	-	-	-	-
	160	2,50	2018			10	10	-	-	-	-
								-	-	-	-12
								-	-	-	-10
228	PM	-	2017								
229								-	-	-	-244
								-	-	-	122
	790			16	38	59	58	-	-	-	144-

228 Ondertunneling Prinses Beatrixlaan

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu, de Provincie Zuid-Holland en het Stadsgewest Haaglanden hebben in de MIRT Verkenning Haaglanden afspraken gemaakt om gezamenlijk de bereikbaarheid van Haaglanden voor de toekomst, vanaf 2020, te verbeteren. Vooral nog is de investering als PM opgenomen.

229 Fietstunnel spoor Den Haag - Rotterdam (Rijswijk Buiten)

Het spoor is een grote barrière in Rijswijk. Een fietstunnel ter hoogte van het Wilhelminapark heeft een positief effect op zowel het regionale als op het lokale fietsverkeer.

Voor de uitwisselbaarheid van de voorzieningen aan beide zijden van het spoor is een goede bereikbaarheid cruciaal voor de leefbaarheid.

De fietstunnel onder het spoor en de verbinding naar de Lange Kleiweg is een ontbrekende schakel in het regionale fietsnetwerk. In het oosten sluit de tunnel aan op de Zwethroute en in het westen via een verbinding met het Jaagpad en een oversteek over de Vliet naar de VINEX-locatie Ypenburg.

Het is van belang nú aan te haken op het PHS-project van het rijk. Het realiseren van deze fietstunnel kan gelijktijdig met het traject van ProRail t.b.v. de spoorverdubbeling (PHS).

Het investeringsbedrag is gebaseerd op een schetsontwerp en nog onder voorbehoud.

		BEGROTING 2016						
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
2120	Openbaar vervoer							
230	Halteplaats RijswijkBuiten	PM						
231	Openbaar vervoer RijswijkBuiten	PM		2017				
		-						
2400	Waterwegen							
232	Vervangen beschoeiingen	268	5,00	2016	24	24	23	23
		268	5,00	2017		24	24	23
		268	5,00	2018			24	24
		268	5,00	2019				24
		1.072			24	48	71	93
<i>Totaal programma</i>								
<i>Verkeer en Vervoer</i>		14.069			235	564	759	1.150

2120 OPENBAAR VERVOER

230 Halteplaats RijswijkBuiten

De verkenningen naar de voorwaarden voor realisatie van een halte aan de spoorlijn zijn in het Masterplan RijswijkZuid (door de raad vastgesteld nov. 2009) aangeduid als basisplan+. Dat wil zeggen dat er hiervoor aanvullende middelen van buiten de grondexploitatie gevonden moeten worden. De onderzoekskosten worden vanuit de algemene dienst bekostigd. De investering is vooralsnog als PM opgenomen.

231 Openbaar vervoer RijswijkBuiten

In de komende periode wordt de mogelijkheden voor een openbaar vervoer verbinding via de Beatrixlaan richting ziekenhuis in Delft onderzocht. Op termijn kan vervolgens worden aangetakt op de OV verbinding richting Airport Rotterdam. De investering is vooralsnog als PM opgenomen.

2400 WATERWEGEN

232 Vervanging beschoeiingen

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van beschoeiingen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
2120											
230	PM										
231	PM		2017								
	-										
2400											
232	268	5,00	2016	24	24	23	23	-	-	-	-
	268	5,00	2017		24	24	23	-	-	-	-
	268	5,00	2018			24	24	-	-	-	-
								-	-	-	-24
	804			24	48	71	69	-	-	-	24-
	8.928			252	565	760	743	17	1	1	407-

		BEGROTING 2016						
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
	Programma Onderwijs							
4010	Huisvesting scholen							
401	Brede School locatie Rembrandtkwartier (incl. 544 vervanging Van Zweedenzaal)	11.048	2,50	2017		718	707	696
402	Realisatie Brede school Sion (RijswijkBuiten)	6.130	2,50	2016	398	392	386	380
403	Inrichting Brede School Sion (RijswijkBuiten)	155	6,67	2017		17	16	16
404	Vorbereidingskosten brede school 't Haantje (RijswijkBuiten)	243	2,50	2019				
		243		2020				
		244		2021				
405	Permanente huisv.basisschool Kronenburgh	2.044	2,50	2016	133	131	129	127
406	Uitbreiding eerste inr.onderw.leerpakket en meub.basisschool Kronenburgh	68	5,00	2016	6	6	6	6
		20.175			537	1.264	1.244	1.224
	Totaal programma Onderwijs	20.175			537	1.264	1.244	1.224

4010 HUISVESTING SCHOLEN

401 Brede School locatie Rembrandtkwartier (incl.vervanging Van Zweedenzaal)

Eerder is een investeringskrediet voor de drie naast elkaar gelegen scholen in het Rembrandtkwartier opgenomen (onder noemer Scholendriehoek).

Inmiddels worden vanuit het Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs andere scenario's voor deze investering verkend. In 2013 is voor deze ontwikkeling een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld.

402 Brede School locatie Sion (RijswijkBuiten)

403 Inrichting Brede School locatie Sion (RijswijkBuiten)

Verwerving grond, realiseren en inrichten van een Brede School in RijswijkBuiten, kern II ('t Haantje) gebaseerd op de prognose van 14 lokalen en bijkomende (welzijns)voorzieningen: 2733 m2 x € 2.243. Voor de inrichting is € 155.000 opgenomen..

404 Vorbereidingskosten brede school 't Haantje (RijswijkBuiten)

Vorbereidingskosten horend bij de oprichting van de brede school in 't Haantje.

405 Permanente huisvesting basisschool Kronenburgh

Met ingang van 1 augustus 2014 is de nieuwe basisschool Kronenburgh gestart. Deze school is nu op 2 locaties gehuisvest, maar heeft op grond van de Verordening recht op een eigen gebouw. Onderzocht wordt of deze school blijvend gehuisvest kan worden in de Ottoburgschool.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
4010											
401	8.800	2,50	2017		572	563	554	-	-146	-144	-142
402	6.130	2,50	2018			398	392	-398	-392	12	12
403	155	6,67	2018			17	16	-	-17	0	0
404								-	-	-	-
405								-133	-131	-129	-127
406								-6	-6	-6	-6
	15.085			-	572	978	963	537-	692-	266-	261-
	15.085			-	572	978	963	537-	692-	266-	261-

406 Uitbreiding eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair basisschool Kronenburgh

Het bestuur van basisschool Kronenburgh heeft voor het huisvestingsprogramma 2016 een aanvraag ingediend voor de uitbreiding van eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair voor 5 groepen. De school groeit en op basis van de leerlingenprognoses is deze uitbreiding gerechtvaardigd.

		BEGROTING 2016						
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
	Programma Sport, Cultuur en Recreatie							
5300	Sport							
501	Diverse investeringen	30	10,00	2016	4	4	4	4
	voortvloeiend uit	30	10,00	2017		4	4	4
	meerjarenonderhoudsplan	30	10,00	2018			4	4
	sportparken	30	10,00	2019				4
502	Vervanging kunstgrasveld Sportpark Pr. Irene	397	10,00	2017		56	54	52
503	Terreinafrastering renoveren/vervangen Sportpark Hoekpolder	26	4,00	2016	2	2	2	2
504	Vervanging toplaag kunstgrasveld 301 Sportpark Hoekpolder	305	10,00	2018			43	41
505	Vervanging toplaag veld 306 Sportpark Hoekpolder	26	10,00	2018			4	4
506	Vervanging verharding wielersbaan de Spartaan	275	10,00	2018			39	37

5300 SPORT

501 Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken

Op basis van de meerjarenonderhoudsplanning worden onderhoud en vervangingsinvesteringen gepleegd in de sportparken, waarbij het element onderhoud loopt via de exploitatie en de vervangingen via het investeringsplan. In deze investering zijn diverse kleine investeringen opgenomen. Het bedrag is jaarlijks beschikbaar.

502 Vervanging kunstgrasveld Sportpark Pr. Irene

Vervanging van het hoofdveld 109 momenteel in gebruik door voetbalvereniging Haaglandia in 2017.

503 Terreinafrastering renoveren/vervangen Sportpark Hoekpolder

Op basis van de meerjarenonderhoudsplanning worden onderhoud en vervangingsinvesteringen gepleegd in de sportparken, waarbij het element onderhoud loopt via de exploitatie en de vervangingen via het investeringsplan.

504 Vervanging toplaag kunstgrasveld 301 sportpark Hoekpolder

In het meerjaren investeringsprogramma sport is een noodzakelijke toplaagvervanging van kunstgrasveld 301 opgenomen in het sportpark Hoekpolder

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
5300											
501	30	10,00	2016	4	4	4	4	-	-	-	-
	30	10,00	2017		4	4	4	-	-	-	-
	30	10,00	2018			4	4	-	-	-	-
								-	-	-	-4
502	397	10,00	2017		56	54	52	-	-	-	-
503	26	4,00	2016	2	2	2	2	-	-	-	-
504	305	10,00	2018			43	41	-	-	-	-
505	26	10,00	2018			4	4	-	-	-	-
506	275	10,00	2018			39	37	-	-	-	-

505 Vervanging toplaag Veld 306 sportpark Hoekpolder

In het meerjaren investeringsprogramma sport is een noodzakelijke toplaagvervanging van grasvoetbalveld 306 opgenomen op het sportpark Hoekpolder.

506 Vervanging verharding wielerved de Spartaan

Overeenkomstig het meerjaren investeringsprogramma sport is een vervanging van de verharding van wielerved in sportpark Elsenburg noodzakelijk in 2018.

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
507	Nieuwe sporthal Rijswijk Buiten (ter vervanging Marimbahal)	4.205	2,50	2018			273	269
508	Vorb.krediet verv.nieuwb.Marimbahal in RijswijkBuiten	595	2,50	2016			39	38
509	Grondwaarde sporthal	1.300	-	2018			52	52
510	Toplaagrenovatie veld 114 Sportpark Irene	26	10,00	2019				4
511	Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene	88	6,67	2020				
512	Toplaagrenovatie veld 302 Sportpark Hoekpolder	65	10,00	2019				9
513	Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder	56	10,00	2020				
514	Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg	300	10,00	2019				42
515	Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg	49	10,00	2020				
516	Vervanging en herstraten elementenverharding Sportpark Elsenburg	42	10,00	2019				6
		7.875			6	66	517	573

507 Nieuwe sporthal Rijswijk Buiten

De kwaliteit van de Marimbahal is zowel gebouwtechnisch, als sporttechnisch onvoldoende. Binnen het plangebied RijswijkBuiten wordt gezocht naar een geschikte locatie voor een vervangende hal. . Bij vervangende nieuwbouw kan de maatvoering worden aangepast, zodat die beter aansluit bij de sportaccommodatiebehoefte en het bewegingsonderwijs.

508 Voorbereidingskrediet vervangende nieuwbouw Marimbahal in RijswijkBuiten

In 2016 is er een voorbereidingskrediet opgenomen. Het voorbereidingskrediet wordt uiteindelijk in mindering gebracht op het investeringskrediet voor de bouw van de sporthal.

509 Grondwaarde sporthal

De grondprijs komt voort uit de grondexploitatie Sion-'t Haantje.

510 Toplaagrenovatie veld 114 Sportpark Irene

Renovatie van toplaag natuurgrasveld 114 inclusief veldafrostering, ballenvangers, doelen en elementenverharding.

511 Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene

De asfaltverharding van het gehele sportpark dient overlaagd te worden en onder de verharding liggend zand wordt vervangen.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
507	4.800	2,50	2018			312	307	-	-	39	38
508								-	-	-39	-38
509								-	-	-52	-52
510								-	-	-	-4
511								-	-	-	-
512								-	-	-	-9
513								-	-	-	-
514								-	-	-	-42
515								-	-	-	-
516								-	-	-	-6
	5.919			6	66	465	456	-	-	52-	117-

512 Toplaagrenovatie veld 302 Sportpark Hoekpolder

Renovatie van toplaag natuurgrasveld 302 inclusief veldafrostering, ballenvangers, doelen,armaturen, dugouts en afvalbakken.

513 Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder

Renovatie van toplaag natuurgrasveld 303 inclusief veldafrostering, ballenvangers, doelen,armaturen, dugouts en herstraten elementenverharding.

514 Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg

Renovatie van toplaag kunstgrasveld 401 inclusief veldafrostering, ballenvangers, doelen en herstraten elementenverharding.

515 Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg

Renovatie van het terrein van het gehele sportpark en het beachveld 405 inclusief het vervangen van de afvalbakken.

516 Vervanging en herstraten elementenverharding Sportpark Elsenburg

Vervanging en herstraten elementenverharding Sportpark Elsenburg

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
5800	Speeltuinwerk							
517	Vervanging herinrichten speelplekken in de wijk	200	10,00	2016	28	27	26	26
		200	10,00	2017		28	27	26
		200	10,00	2018			28	27
		200	10,00	2019				28
518	Vervanging hekwerken	15	6,67	2016	2	2	2	1
		15	6,67	2017		2	2	2
		15	6,67	2018			2	2
		15	6,67	2019				2
		860			30	58	86	113
	<i>Totaal programma Sport, Cultuur en recreatie</i>	8.735			36	124	603	686
	Programma							
	Wonen en Leven							
5600	Openbaar groen en openluchtrecreatie							
519	Vervanging bomen	120	3,33	2016	9	9	8	8
		120	3,33	2017		9	9	8
		120	3,33	2018			9	9
		100	3,33	2019				7
520	Groenontwikkeling en participatie	325	5,00	2016	29	29	28	27
		325	5,00	2017		29	29	28
		325	5,00	2018			29	29
		325	5,00	2019				29
		1.760			38	75	112	146

5800 SPEELTUINWERK

517 Vervanging herinrichten speelplekken in de wijk

Dit krediet is bestemd voor het vervangen en herinrichten van openbare speelvoorzieningen in de wijk. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald.

518 Vervanging hekwerken

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van hekwerken. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan				Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
				2017	2018	2019	2020				
5800											
517	200	10,00	2016	28	27	26	26	-	-	-	-
	200	10,00	2017		28	27	26	-	-	-	-
	200	10,00	2018			28	27	-	-	-	-
								-	-	-	-28
518	15	6,67	2016	2	2	2	1	-	-	-	-
	15	6,67	2017		2	2	2	-	-	-	-
	15	6,67	2018			2	2	-	-	-	-
								-	-	-	-2
	645			30	58	86	84	-	-	-	30-
	6.564			36	124	551	540	-	-	52-	146-
5600											
519	120	3,33	2016	9	9	8	8	-	-	-	-
	120	3,33	2017		9	9	8	-	-	-	-
	120	3,33	2018			9	9	-	-	-	-
								-	-	-	-7
520	300	5,00	2016	27	26	26	25	-2	-3	-2	-2
	300	5,00	2017		27	26	26	-	-2	-3	-2
	700	5,00	2018			63	62	-	-	34	33
	1.660			36	71	141	138	2-	5-	29	21

5600 OPENBAAR GROEN EN OPENLUCHTRECREATIE

519 Vervanging bomen

Dit krediet is bestemd voor het terugplaatsen van bomen die vanwege ouderdom of ziekte zijn verwijderd.

520 Groenontwikkeling en participatie

Enerzijds zijn er onderhoudsachterstanden in het groen, ecologie en natuur. Er is een nieuwe impuls nodig voor het groen en natuur in de stad. Anderzijds is het een uitstekend thema om bewoners actief betrekken bij de groene en leefbare stad. Deze investering brengt beide ambities samen. We richten ons met name op de kleine en grotere stadsparken en groene gebieden in de stad. Samen met bewoners en vrijwilligers willen we deze belangrijke plekken in de stad een frisse impuls geven. De eerste jaren starten we met kleinere projecten. In de laatste jaarschijf is ruimte voor een groot project.

		BEGROTING 2016						
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
7210	Afvalverwijdering en -verwerking							
701	Afvalbakken	50	10,00	2016	7	7	7	6
		50	10,00	2017		7	7	7
		50	10,00	2018			7	7
		50	10,00	2019				7
		200			7	14	20	27
7220	Riolering en waterzuivering							
702	Vervanging vrijvervalriolen	3.500	1,67	2016	198	196	194	191
		4.873	1,67	2017		276	273	270
		4.873	1,67	2018			276	273
		4.873	1,67	2019				276
703	Vervanging gemalen en persleidingen	256	6,67	2016	27	27	26	25
		84	6,67	2017		9	9	9
		84	6,67	2018			9	9
		84	6,67	2019				9
		18.626			226	508	787	1.062
7230	Milieubeheer							
704	Uitwerking actieplan Geluid	24	5,00	2016	2	2	2	2
		24	5,00	2017		2	2	2
		48			2	4	4	4

7220 AFVALVERWIJDERING EN –VERWERKING

701 Vervanging prullenbakken

Dit krediet is bestemd voor het regulier onderhoud en vervanging van (prullen)bakken.

7220 RIOLERING EN WATERZUIVERING

702 Vervanging vrijvervalriolen en

703 Vervangen gemalen en persleidingen

Deze kredieten zijn bestemd voor vervangingen van vrijvervalriolen, persleidingen en gemalen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald. Vanwege de vervangingspiek van riolering uit de jaren '50 en '60 is er, conform GRP 2012-2016, de komende tien jaar een extra inspanning nodig voor de riolering. De investeringsbedragen zijn naar beneden bijgesteld om (uitvoerings)technische redenen.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
7210											
701	50	10,00	2016	7	7	7	6	-	-	-	-
	50	10,00	2017		7	7	7	-	-	-	-
	50	10,00	2018			7	7	-	-	-	-
								-	-	-	-7
	150			7	14	20	20	-	-	-	7-
7220											
702	3.500	1,67	2016	198	196	194	191	-	-	-	-
	4.873	1,67	2017		276	273	270	-	-	-	-
	4.873	1,67	2018			276	273	-	-	-	-
								-	-	-	-276
703	256	6,67	2016	27	27	26	25	-	-	-	-
	84	6,67	2017		9	9	9	-	-	-	-
	84	6,67	2018			9	9	-	-	-	-
								-	-	-	-9
	13.669			226	508	787	777	-	-	-	285-
7230											
704	24	5,00	2016	2	2	2	2	-	-	-	-
	24	5,00	2017		2	2	2	-	-	-	-
	48			2	4	4	4	-	-	-	-

7230 MILIEUBEHEER

704 Uitwerking actieplan Geluid

Benodigd is budget voor het investeren of voorfinancieren van de meerkosten van het toepassen van 'stil asfalt' op wegvakken waar de geluidsbelasting een kritieke grens nadert of gepasseerd wordt. Beleid is om, daar waar aangrenzend aan een wegvak en bouwproject is, de meerkosten onder te brengen bij de ontwikkelende partij.

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
8100	Ruimtelijke ordening							
801	Vervanging luchtfoto's	20	25,00	2016	6	6	5	5
		20	25,00	2017		6	6	5
		20	25,00	2018			6	6
		20	25,00	2019				6
802	Vervangen A0 scanner/plotter	20	25,00	2016	6	6	5	5
803	Vervangen pencomputers inc GPS / Tachymeter	40	25,00	2016	12	11	11	10
804	Vervangen vouwmachine	20	20,00	2016	5	5	4	4
		160			28	33	37	42
8210	Wijkontwikkeling							
805	Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve	756	4,00	2018			60	59
		756					60	59
	<i>Totaal programma Wonen en Leven</i>	<i>21.550</i>			<i>301</i>	<i>634</i>	<i>1.021</i>	<i>1.340</i>

8100 RUIMTELIJKE ORDENING

801 Vervanging luchtfoto's

Bij het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, bestemmingsplanbeoordeling en -onderzoek, alsmede bij de jaarlijkse taxaties in het kader van de wet WOZ en de aansluiting van de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG), zijn luchtfoto's onontbeerlijk. De WOZ en de BAG stellen ook steeds hogere eisen aan de recentheid en kwaliteit van het fotomateriaal. Jaarlijks vergt dit een investering van € 20.000,-.

802 Vervangen A0 scanner/plotter

Het betreft reguliere vervangingsinvestering. Met een afschrijftermijn van 4 jaar zou deze investering in 2015 weer terugkomen. Nu is deze investering doorgeschoven naar 2016.

803 Vervangen pencomputers en tachymeter

In 2016 zijn de pencomputers en tachymeter technisch afgeschreven en worden deze vervangen.

804 Vervangen vouwmachine

De vouwmachine was eigenlijk al in 2014 afgeschreven en onderdelen zijn steeds moeilijker verkrijgbaar. De machine wordt in 2016 vervangen.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
8100											
801	20	25,00	2016	6	6	5	5	-	-	-	-
	20	25,00	2017		6	6	5	-	-	-	-
	20	25,00	2018			6	6	-	-	-	-
								-	-	-	-6
802	20	25,00	2016	6	6	5	5	-	-	-	-
803	40	25,00	2016	12	11	11	10	-	-	-	-
804	20	20,00	2016	5	5	4	4	-	-	-	-
	140			28	33	37	36	-	-	-	6-
8210											
805	756	4,00	2018			60	59	-	-	-	-
	756					60	59	-	-	-	-
	16.423			299	630	1.050	1.034	2-	5-	29	277-

8210 WIJKONTWIKKELING

805 Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve

In samenhang met de sloop-/nieuwbouwplannen en renovatieplannen van de corporaties aanpakken van de omliggende woonomgeving. De totale herinrichting kan niet volledig uit de vastgoedexploitatie van de corporaties komen omdat enerzijds anders het gewenste sociale woningbouwprogramma niet realiseerbaar is, anderzijds er sprake is van achterstallig onderhoud van de huidige woonomgeving. Nu wordt de omgeving van de Idenburglaan opgegeven.

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
1	Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien							
	Bedrijfsvoering ICT/BAG							
	Vervanging en uitbreiding net- werksoftware en -componenten	77	25,00	2016	22	22	21	20
		80	25,00	2017		23	22	22
		83	25,00	2018			24	23
		86	25,00	2019				25
		326			22	45	67	90
2	Bedrijfsvoering Documentmanagement							
	Documentaire	66	20,00	2016	16	15	15	14
	informatievoorziening	67	20,00	2017		16	16	15
		68	20,00	2018			16	16
		69	20,00	2019				17
		270			16	31	47	62
	Bedrijfsvoering Facilitair							
	3 Meubilair trouwzaal, publiekshal, spreekkamer	-	p.m.	p.m.				
	4 Meubilair foyer, bedrijfsrestaurant	-	p.m.	p.m.				
	5 Meubilair raadszaal, stoelen, tafels, catheders	-	p.m.	p.m.				
6	Meubilair bestuur en directie	-	p.m.	p.m.				
	7 Meubilair werkplekken	-	p.m.	p.m.				

Bedrijfsvoering ICT/BAG

1 Vervanging en uitbreiding netwerkcomponenten en netwerksoftware

Het betreft de licenties voor de netwerksoftware (GroupWise, netwerk, internettoegang) die aangeschaft/vervangen/uitgebreid moeten worden tegelijk met de vervanging van de servers waar ze op draaien.

Na besluitvorming over de bedrijfsvoeringsorganisatie met Delft kan deze investering vervallen. De kapitaallasten zijn dan nodig voor de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
1	77	25,00	2016	22	22	21	20	-	-	-	-
	80	25,00	2017		23	22	22	-	-	-	-
	83	25,00	2018			24	23	-	-	-	-
								-	-	-	-25
	240			22	45	67	65	-	-	-	25-
2	66	20,00	2016	16	15	15	14	-	-	-	-
	67	20,00	2017		16	16	15	-	-	-	-
	68	20,00	2018			16	16	-	-	-	-
								-	-	-	-17
	201			16	31	47	45	-	-	-	17-
3	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
4	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
5	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
6	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
7	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-

Bedrijfsvoering

Binnen het aandachtsgebied "Faciliteir" zijn de investeringen van het grootste deel van de posten gewijzigd naar PM, waar eerder concrete budgetten gereserveerd waren. Hiervoor is gekozen vanwege de diverse ontwikkelingen op dit gebied. Zo werken we hard aan de invoering van "het Nieuwe Werken" in onze organisatie, maar is nog niet aan te geven welke kosten dit met zich gaat meebrengen, maar ook tot welke besparingen dit kan leiden. Daarvoor wordt een business case opgesteld. Een andere ontwikkeling is het onderzoek naar de mogelijkheden om (een deel van) de gemeentelijke organisatie te (her)huisvesten in het "Oude Stadhuis" aan de Generaal Spoorlaan. Dit als onderdeel van de uitvoering van het collegewerkprogramma. Ook hiervoor geldt dat de (financiële) gevolgen in kaart worden gebracht. In afwachting van de uitkomsten van twee voornoemde trajecten is er voor gekozen de posten uit het investeringsplan die hiermee een relatie hebben als PM post op te nemen.

2 Documentaire informatievoorziening

Dit zijn investeringen ten behoeve van het stroomlijnen van het (e-)documentenproces.

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
8	Meubilair bureaustoelen	-	p.m.	p.m.				
9	Meubilair werkruimten medewerkers en de Hilvoordezaal	-	p.m.	p.m.				
10	Meubilair werkruimten kasten	-	p.m.	p.m.				
11	Restaurant en pantry apparatuur	-	p.m.	p.m.				
12	Audiovisuele middelen	25	10,00	2016	4	3	3	3
13	Vervanging telefooncentrale	-	p.m.	p.m.				
14	Vervanging vloerbedekking	-	p.m.	p.m.				
15	Vervanging zon/lichtwering	-	p.m.	p.m.				
		25			4	3	3	3
	Stadsbeheer Algemeen							
16	Vervanging kleine veegmachine	140	20,00	2016	34	32	31	30
17	Vervanging middelgrote veegmachines	155	20,00	2016	37	36	35	33
18	Vervangen bedrijfsauto's	161	13	2016	27	26	25	24
		26	10	2017		4	4	3
		78	13	2018			13	12
		560			98	98	107	104

12 Audiovisuele middelen

De raadzaal, mediaruimte en een aantal vergaderruimte zijn voorzien van audiovisuele middelen in de vorm van beamers, geluidsinstallaties, schermen etc. Volgens de oorspronkelijk geplande afschrijvingstermijn zou het meubilair in 2013 worden vervangen. Het benodigde budget voor de vervanging bedraagt circa € 25.000,-.

Stadsbeheer Algemeen

16 Vervanging kleine veegmachines

17 Vervanging middelgrote veegmachines

Dit krediet betreft de vervanging van veegmachines op basis van het tractieplan.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
8	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
9	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
10	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
11	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
12	25	10,00	2016	4	3	3	3	-	-	-	-
13	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
14	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
15	-	p.m.	p.m.					-	-	-	-
	25			4	3	3	3	-	-	-	-
16	140	20,00	2016	34	32	31	30	-	-	-	-
17	155	20,00	2016	37	36	35	33	-	-	-	-
18	121	13	2016	20	19	19	18	-7	-7	-6	-6
	26	10	2017		4	4	3	-	-	-	-
	78	13	2018			13	12	-	-	-	-
	520			91	91	101	98	7-	7-	6-	6-

18 Vervanging bedrijfsauto's

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van de bedrijfsauto's van de gemeente op basis van het tractieplan.

BEGROTING 2016								
No.	Investeringsobject	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan			
					2017	2018	2019	2020
19	Publiekszaken Vervanging Mid-office Publieke Dienstverlening	200	25,00	2016	58	56	54	52
20	Aanschaf stemmachines	PM	20,00	2017				
21	Basis Registratie Personen	125	20,00	2017		29	29	28
		325			58	85	83	80
	<i>Totaal programma Interne bedrijfsvoering</i>	1.506			197	263	308	338
	Totaal programma's	66.195			1.310	2.856	3.945	4.752

Publiekszaken

19 Vervanging Mid-office Publieke Dienstverlening

Het restant investeringsbudget tot en met 2016 is niet toereikend om de noodzakelijke vervanging, na ruim 5 jaar, te kunnen bekostigen. Vanwege de beoogde samenwerking met Delft, welke thans van de baan is en Rijswijk heeft gewacht om zo veel mogelijk uniformiteit met Delft te bereiken, is een inhaalslag onvermijdelijk. Verwacht wordt wel dat er de komende jaren meer investeringen nodig zullen zijn om ook innovatieve oplossingen te kunnen realiseren.

20 Aanschaf stemmachines

De huidige manier van stemmen is zeer arbeidsintensief en daardoor ook fraudegevoelig. De minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd dat m.i.v. 2017 (2e Kamer verkiezingen) het weer mogelijk gemaakt zal worden om op geautomatiseerde c.q. gedigitaliseerde wijze te stemmen. Vooralsnog is de investering op PM gezet.

21 Basis Registratie Personen

Het programma Modernisering GBA/ BRP ondervindt nogal wat vertraging. Eind 2017 zullen de eerste *(koploper) gemeenten aansluiten op de nieuwe landelijke voorziening. De verwachting is dat Rijswijk in de loop van 2018 zal aansluiten. De hiermee verband houdende koppeling en wijziging van programmatuur zal vermoedelijk starten in 2017.

BEGROTING 2015								Verschil kapitaallasten			
No.	Investerings- bedrag x € 1.000	Afschr. Perc.	Jaar van investeren	Kapitaallasten investeringsplan							
				2017	2018	2019	2020	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019	Saldo 2020
19	200	25,00	2016	58	56	54	52	-	-	-	-
20	225	20,00	2017		54	52	50	-	54	52	50
21	125	20,00	2017		29	29	28	-	-	-	-
	550			58	139	135	130	-	54	52	50
	1.536			190	310	354	341	7-	47	46	3
	48.655			781	2.208	3.704	3.631	529-	648-	241-	1.092-

EMU-SALDO

(Bedragen x € 1000,-)

Omschrijving	2015	2016	2017
	Volgens realisatie tot en met sept. 2015, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2016	Volgens meerjarenraming in begroting 2016
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	3.763	1.533	987
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	7.080	7.081	8.036
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.678	1.370	1.370
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	12.105	18.528	22.359
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de	0	0	0
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	0	0	0
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
11 Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	nee	nee	nee
Berekend EMU-saldo	416	-8.544	-11.966

Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten

	2016	2017	2018	2019
Programma Verkeer en Vervoer				
Gratis fietsenstallingen (experiment)	35.000	35.000		
Programma Economie en Werken				
Citymarketing en toerisme	30.000	30.000		
Programma Sport, Cultuur en Recreatie				
Archeologie	40.000			
Programma Sociaal Domein				
Onderzoek collectieve voorzieningen & leeftijdsbestendig wonen	15.000			
Volksgezondheid impuls	200.000			
Programma Wonen en Leven				
Pilotprojecten Participatie	20.000			
Huis van de Stad	75.000			
Incidentele lasten	415.000	65.000	0	0
Incidentele baten	0	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten	415.000	65.000	0	0

Programma Verkeer en Vervoer

Gratis fietsenstallingen (experiment)

Om fietsdiefstallen tegen te gaan worden de fietsenstallingen voor een periode van twee jaar gratis gemaakt.

Programma Economie en Werken

Citymarketing en toerisme

Dit betreft extra inzet van middelen voor 'Toekomst in de Bogaard' vanuit het collegewerkprogramma.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Archeologie

Een aantal werktuigen voor archeologie is afgeschreven en dient vervangen te worden. Omdat de afzonderlijke bedragen de ondergrens voor het investeringsplan niet halen, worden de uitgaven in een keer ten laste van de jaarschijf 2016 gebracht.

Programma Sociaal Domein

Onderzoek collectieve voorzieningen & leeftijdsbestendig wonen

Incidentele uitgaven voor onderzoek naar de inzet van collectieve voorzieningen ten behoeve van levensloopbestendig wonen.

Programma Wonen en Leven

Pilotprojecten Participatie

Dit budget is om een bijdrage te leveren aan bewonersinitiatieven.

Huis van de Stad

In het coalitieakkoord is aangegeven onderzoek te doen naar de (her)bestemming van het oude stadhuis. Hierbij is aangegeven tevens de mogelijkheden te onderzoeken van een combinatie met nieuwe functies (met name maatschappelijke). Het betreft vooral functies die nu nog gehuisvest zijn in ander gemeentelijk vastgoed (welzijn, cultuur, sport).. Vanaf 2017 wordt alleen nog rekening gehouden met de rentelast over de boekwaarde, de beheerlasten zijn niet meer opgenomen.

Verloop van de reserves

Omschrijving	Saldo 1-1-2016	Toevoegingen 2016	Aanwendungen 2016	Saldo 31-12-2016
Algemene reserves				
Algemene dekkingsreserve	25.717.807,26		-	25.717.807,26
Begrotingsresultaat	776.320,00	1.456.140,00	-	2.232.460,00
Totaal algemene reserves	26.494.127,26	1.456.140,00	-	27.950.267,26
Bestemmingsreserves				
Nieuwbouw brandweerkazerne	6.199.625,23	-	128.180,00	6.071.445,23
Realisatie kunst in de openbare ruimte	179.497,17	-	-	179.497,17
Wijkontwikkeling	3.237.521,87	-	266.060,00	2.971.461,87
Sociaal Domein	1.384.346,15	-	-	1.384.346,15
Revitalisering Oud-Rijswijk	178.262,79	-	-	178.262,79
Investerings riolering	2.925.611,93	329.160,00	460.430,00	3.715.201,93
Afvalstoffenheffing	809.303,00	414.350,00	1.071.996,00	151.657,00
Gemeentepersoneel	485.132,55	-	-	485.132,55
Vastgoed	709.993,24	-	-	709.993,24
(Financierings)risico's RijswijkBuiten	847.534,00	338.870,00	-	1.186.404,00
Totaal bestemmingsreserves	16.956.827,93	1.082.380,00	1.005.806,00	17.033.401,93
Totaal van de reserves	43.450.955,19	2.538.520,00	1.005.806,00	44.983.669,19

Verloop van de reserves

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018	Saldo 31-12-2019
Algemene reserves			
Algemene dekkingsreserve	25.717.807,26	25.717.807,26	25.717.807,26
Begrotingsresultaat	2.533.090,00	3.055.290,00	3.055.290,00
Totaal algemene reserves	28.250.897,26	28.773.097,26	28.773.097,26
Bestemmingsreserves			
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.943.265,23	5.815.085,23	5.686.905,23
Realisatie kunst in de openbare ruimte	179.497,17	179.497,17	179.497,17
Wijkontwikkeling	2.733.191,87	2.494.921,87	2.234.511,87
Sociaal Domein	1.384.346,15	1.384.346,15	1.384.346,15
Revitalisering Oud-Rijswijk	178.262,79	178.262,79	178.262,79
Investerings riolering	4.628.791,93	5.732.061,93	7.068.791,93
Afvalstoffenheffing	-	2.351,00	19.550,00
Gemeentepersoneel	485.132,55	485.132,55	485.132,55
Vastgoed	709.993,24	709.993,24	709.993,24
(Financierings)risico's RijswijkBuiten	1.477.594,00	1.715.164,00	1.906.544,00
Totaal bestemmingsreserves	17.720.074,93	18.696.815,93	19.853.534,93
Totaal van de reserves	45.970.972,19	47.469.913,19	48.626.632,19

Toelichting op de reserves

Volgens artikel 54 lid 1 BBV dient in de toelichting op de balans de aard en de reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan te worden toegelicht. Hieronder volgt een toelichting op de algemene reserves en de bestemmingsreserves.

Algemene dekkingsreserve

Aard van de reserve:	Algemene reserve
Reden van de reserve:	Het vormen van een bufferfunctie voor onverwachte tegenvallers. Stortingen worden gedaan op basis van een positief exploitatieresultaat of bij vrijval van reserves. Onttrekkingen vinden plaats om de reserves aan te vullen of om bestemmingsreserves in te stellen of aan te vullen.
Toelichting op de mutaties:	Gelet op de aard van de reserve worden bij het samenstellen van de begroting geen mutaties geraamd. De begrotingssaldi zijn apart in het overzicht opgenomen.

Nieuwbouw brandweerkazerne

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Omdat er sprake is van een éénmalige erfpachtcanon voor een periode van 50 jaar, dient de opbrengst hiervan te worden gestort in een bestemmingsreserve. Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt om de verhoging van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Brandweer Delft-Rijswijk te bekostigen. Deze verhoogde bijdrage bestaat uit de rente en aflossing van de aangegane lening door de gemeenschappelijke regeling om de afkoopsom van de erfpachtcanon te financieren. De rentecomponent wordt gedekt uit de bespaarde rente berekend over de gevormde bestemmingsreserve van € 7.018.000,-.
Toelichting op de mutaties:	Vanaf 2014 wordt er jaarlijks een bedrag van € 128.180,- onttrokken aan deze reserve.

Realisatie kunst in de openbare ruimte

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve is ingesteld in het kader van de zogenaamde percentageregeling, waarbij is afgesproken dat 1,5 % (1% over de eerste € 230.000,-) van de totale waarde van een grondexploitatie, met een maximum van € 55.380,-, in deze reserve wordt gestort ten behoeve van het realiseren van kunst op de locatie.
Toelichting op de mutaties:	Op dit moment is er nog geen duidelijkheid over de hoogte van de vanaf 2016 te storten bedragen in deze reserve. Ook de kosten van de te realiseren kunstwerken zijn nog niet duidelijk. In de eerste helft van 2016 ontstaat hierover duidelijkheid.

Wijkontwikkeling

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Vanuit deze reserve worden plannen op het gebied van wijkontwikkeling bekostigd.
Toelichting op de mutaties:	De jaarlijkse afschrijvingen van de uitgevoerde wijkontwikkelingsplannen worden aan deze reserve onttrokken.

Sociaal Domein

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve is ontstaan vanuit de gerealiseerde overschotten op het gebied van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). In de 2e halfjaarrapportage 2015 is aan de raad voorgesteld de inzetbaarheid van de reserve te wijzigen. Binnen het programma Sociaal Domein is in 2015 een groot deel

van het budget ingeleverd. Omdat er nog onzekerheden zijn, bestaat de mogelijkheid dat er op onderdelen overschrijdingen optreden. Deze tekorten kunnen worden opgevangen binnen de reserve WMO, mits de raad instemt met een bredere inzetbaarheid van de reserve. Bij de jaarrekening kunnen de afwijkingen vervolgens worden verrekenend met de reserve.

Toelichting op de mutaties: De gevolgen van de decentralisaties zijn nog niet volledig duidelijk. Er worden geen mutaties geraamd. Bij de eerste halfjaarrapportage 2016 zal nader worden ingegaan op de wenselijkheid om de reserve aan te blijven houden en kan een eventueel het besluit worden genomen het saldo vrij te laten vallen.

Revitalisering Oud-Rijswijk

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

Deze reserve was bestemd om uitvoering te geven aan het Masterplan De Herontdekking van Oud-Rijswijk. Een van de doelstellingen van het Masterplan is het versterken van het cultuurhistorisch karakter, bijvoorbeeld door historisering van de gevels.

Daarnaast wordt de reserve aangewend om een extra impuls te geven aan de kwaliteit van het openbaar gebied, op basis van de Rapportage Schoon en Heel; verbetering van de kwaliteit van het openbaar gebied is ook een doelstelling van het Masterplan. In overleg met de winkeliersvereniging is een plan voor aanpassing van de bewegwijzering gemaakt en is daartoe opdracht gegeven aan de ANWB. De eerste fase van het bewegwijzeringsplan is in 2013 uitgevoerd, de tweede fase van dit plan wordt in combinatie met de herinrichting van de Haagweg uitgevoerd in 2015. De totale kosten van de bewegwijzering zijn begroot op € 100.000,- en worden gefinancierd uit deze reserve.

In 2016 worden plannen ontwikkeld die bijdragen aan de aantrekkelijkheid van Oud-Rijswijk, passen binnen de doelstellingen van het Masterplan en daarmee een passende aanwending van de bestemmingsreserve zijn.

Toelichting op de mutaties:

Vooralsnog is de onttrekking niet geraamd. Dit zal gebeuren bij de tussentijdse rapportages aan de raad.

Investerings riolering

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve voor egalisatie van tarieven

Deze reserve wordt gebruikt voor de egalisatie van de rioleringslasten met als doel om schommelingen te voorkomen. De methodiek is vastgelegd in het GRP (gemeentelijk rioleringsplan).

Toelichting op de mutaties:

Ten behoeve van de genoemde egalisatie zijn toevoegingen geraamd. De geraamde aanwendingen zijn ter dekking van de kapitaallasten riolering.

Afvalstoffenheffing

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

Deze egalisatiereserve wordt gebruikt indien er onverhoopt een positief resultaat wordt behaald op de afvalstoffenheffing. Dit is namelijk niet toegestaan. Door middel van het instellen van een egalisatiereserve kan dit positieve resultaat worden teruggesluisd naar de burgers.

Toelichting op de mutaties:

Het exploitatietekort op het product afvalverwijdering- en verwerking wordt onttrokken aan de reserve.

Gemeentepersoneel

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

Deze reserve is in 2009 gevormd met de gelden uit de uitkering van het resterende vermogen van IZA Nederland. Deze uitkering is betaald in twee tranches. Het eerste deel in 2009 en het tweede deel in 2012.

In 2010 heeft het college besloten dat deze gelden kunnen worden besteed aan diverse activiteiten binnen de onderwerpen:

- Levensfasemanagement;
- het Leren, Eigen verantwoordelijkheid, Groei en Ontwikkeling (LEGO) en
- Gezondheidsmanagement.

Jaarlijks wordt gezien welk bedrag uit deze reserve onttrokken moet worden.

Toelichting op de mutaties:

Jaarlijks wordt gezien welk bedrag uit deze reserve onttrokken moet worden.

Vastgoed

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

De reserve is gevormd doordat de opbrengsten uit de verkopen van gemeentelijk vastgoed in 2011 hoger waren dan geraamd. Ook in 2014 en 2015 hebben de verkopen meer opgebracht dan geraamd in de reguliere begroting. Deze meeropbrengst is gestort in deze reserve. De reserve dient ter dekking van te maken kosten wegens de verkoop van gemeentelijk vastgoed en als egaliseringsreserve voor eventuele afwijkingen, zowel positief als negatief, van de geraamde opbrengsten.

Toelichting op de mutaties:

De hoogte van opbrengsten van de verkopen van gemeentelijk vastgoed zijn ongewis. Ook het moment van verkoop is niet bekend. Daarom zijn er geen mutaties geraamd.

(Financierings)risico 's RijswijkBuiten

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

In de grondexploitatieberekening wordt rekening gehouden met een calculatietarief voor de rentekosten van 4%. De afgesloten renteswap heeft een tarief van 3,78%. Het voordelig verschil van 0,22% over de boekwaarde wordt gereserveerd voor risico's van RijswijkBuiten en het financieringsrisico van RijswijkBuiten.

Toelichting op de mutaties:

Het verschil tussen de rekenrente en renteswap wordt aan de reserve toegevoegd.

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving	Saldo	Toevoegingen	Aanwendungen	Saldo
	1-1-2016	2016	2016	31-12-2016
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's				
T.b.v. nazorg bouwlocaties	176.579,31	-	-	176.579,31
Pensioenen wethouders	1.654.178,00	-	20.270,00	1.633.908,00
T.b.v. herstraten sleuven	193.588,06	-	-	193.588,06
Organisatie 2020	183.875,09	-	-	183.875,09
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	2.208.220,46	-	20.270,00	2.187.950,46
Voorzieningen ter egalisering van kosten				
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	46.573,97	15.940,00	-	62.513,97
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	277.372,62	-	-	277.372,62
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	689.681,13	1.181.530,00	-	1.871.211,13
Baggerwerken	290.000,00	260.000,00	-	550.000,00
Onderhoud sportcentrum de Schilp	79.000,00	158.000,00	-	237.000,00
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	1.382.627,72	1.615.470,00	-	2.998.097,72
Totaal voorzieningen	3.590.848,18	1.615.470,00	20.270,00	5.186.048,18

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's			
T.b.v. nazorg bouwlocaties	176.579,31	176.579,31	176.579,31
Pensioenen wethouders	1.613.638,00	1.593.368,00	1.593.368,00
T.b.v. herstraten sleuven	193.588,06	193.588,06	193.588,06
Organisatie 2020	183.875,09	183.875,09	183.875,09
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	2.167.680,46	2.147.410,46	2.147.410,46
Voorzieningen ter egalisering van kosten			
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	78.453,97	94.393,97	110.333,97
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	277.372,62	277.372,62	277.372,62
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	3.052.741,13	4.234.271,13	5.415.801,13
Baggerwerken	810.000,00	1.070.000,00	1.330.000,00
Onderhoud sportcentrum de Schilp	395.000,00	553.000,00	711.000,00
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	4.613.567,72	6.229.037,72	7.844.507,72
Totaal voorzieningen	6.781.248,18	8.376.448,18	9.991.918,18

Toelichting op de voorzieningen

Volgens artikel 55 lid 1 BBV dient in de toelichting op de balans de aard en de reden van elke voorziening en de wijzigingen daarin te worden toegelicht.
Hieronder volgt een toelichting op de voorzieningen.

Voorzieningen voor verplichtingen en risico's

T.b.v. nazorg bouwlocaties

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om grondexploitaties sneller te kunnen afsluiten. De gecalculeerde kosten voor de nazorg bij bouwlocaties worden in deze voorziening gereserveerd.
Toelichting op de mutaties:	Zodra uitgaven zich voordoen worden aanwendungen geraamd

Pensioenen wethouders

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	De pensioenverplichtingen van de (oud) bestuurders zijn, voor zover niet ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij, in de voorziening pensioenen wethouders opgenomen.
Toelichting op de mutaties:	De toekomstige uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht.

T.b.v. herstraten sleuven

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om nazakkingen van sleuven van de nutsbedrijven te herstellen. Wanneer een nutsbedrijf een sleuf graaft, worden de toekomstige herstelkosten in rekening gebracht. Het herstraten a.g.v. verzakking vindt in de twee volgende boekjaren plaats.
Toelichting op de mutaties:	Zodra uitgaven zich voordoen worden aanwendungen geraamd.

Organisatie 2020

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	In de begroting 2013 is er een taakstelling op personeel opgenomen van € 250.000,-. De organisatie heeft ingezet op een hoger te bezuinigen bedrag voor 2013. Het bedrag dat bezuinigd is boven de taakstelling, is gestort in de voorziening organisatie 2020. De voorziening zal worden ingezet voor de uitvoering van het project 2020, het oplossen van personele knelpunten en voor het doen van investeringen die noodzakelijk zijn om op een later moment bezuinigingen te realiseren.
Toelichting op de mutaties:	Er zijn nog geen mutaties geraamd.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

Onderhoud kunst in de openbare ruimte

- Aard van de voorziening: Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Reden van de voorziening: Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de gemeentelijke kunstwerken in de openbare ruimte gelijkmatig te verdelen.
- Toelichting op de mutaties: Jaarlijks wordt een bedrag van € 15.940,- in de voorziening gestort. De aanwendungen vloeien voort uit het meerjaren onderhoudsplan. Deze worden in de loop van het begrotingsjaar geraamd.

Onderhoud gemeentelijk vastgoed

- Aard van de voorziening: Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Reden van de voorziening: Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het onderhoud voor de gemeentelijke woningen gelijkmatig te verdelen.
- Toelichting op de mutaties: Zodra een woning vrijkomt wordt deze te koop gezet. Er vindt slechts minimaal onderhoud plaats. Er worden geen dotaties aan de voorziening meer gedaan.

Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)

- Aard van de voorziening: Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Reden van de voorziening: Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de (welzijns)gebouwen gelijkmatig te verdelen.
- Toelichting op de mutaties: In 2016 wordt een bedrag van € 1.181.530,- in de voorziening gestort. De besteding van de voorziening geschiedt conform de berekeningen in de MOP. De aanwendungen worden in de loop van het begrotingsjaar geraamd.

Baggerwerken

- Aard van de voorziening: Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Reden van de voorziening: Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor het baggeren van de watergangen gelijkmatig te verdelen.
- Toelichting op de mutaties: In overleg met het Hoogheemraadsschap van Delfland wordt een baggerplan gemaakt. Dit is de basis voor een kostenraming voor de komende jaren. Hierbij kunnen uitgaven per jaar verschillen.

Onderhoud sportcentrum de Schilp

- Aard van de voorziening: Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Reden van de voorziening: Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het onderhoud voor het sportcentrum de Schilp gelijkmatig te verdelen.
- Toelichting op de mutaties: Vanaf 2016 wordt er jaarlijks een bedrag van € 158.000,- in de voorziening gestort.

Vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Omschrijving	Saldo 1-1-2016	Toevoegingen 2016	Terugbetalingen 2016	Aanwendungen 2016	Saldo 31-12-2016
Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)	62.464,27	644.632,00	-	707.096,27	0,00-
EU-richtlijnen omgevingslawaaï	75.656,23	-	-	-	75.656,23
Weg- en railverkeerslawaaï	564.745,04	-	-	-	564.745,04
BWS gelden	123.299,45	-	-	-	123.299,45
Participatiebudget: inburgering	344.410,39	-	-	-	344.410,39
Uitvoering Generaal Pardon	47.316,90	-	-	-	47.316,90
Totaal vooruitontvangen subsidies (voorheen vz)	1.217.892,28	644.632,00	-	707.096,27	1.155.428,01

Vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018	Saldo 31-12-2019
Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)	0,00-	0,00-	0,00-
EU-richtlijnen omgevingslawaaï	75.656,23	75.656,23	75.656,23
Weg- en railverkeerslawaaï	564.745,04	564.745,04	564.745,04
BWS gelden	123.299,45	123.299,45	123.299,45
Participatiebudget: inburgering	344.410,39	344.410,39	344.410,39
Uitvoering Generaal Pardon	47.316,90	47.316,90	47.316,90
Totaal vooruitontvangen subsidies (voorheen vz)	1.155.428,01	1.155.428,01	1.155.428,01

Toelichting op de vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)

Doel van de ontvangen bijdrage:	Deze voorheen voorziening is ingesteld om door het Rijk verstrekte gelden voor de uitvoering van activiteiten rondom voor- en vroegschoolse educatie die nog niet zijn besteed, te reserveren. De Rijksoverheid continueert in 2016 de toekenning voor onderwijsachterstandenbeleid van € 644.632,-. In januari 2017 dienen de jaren 2014, 2015 en 2016 te worden afgerekend. Een eventueel overschot moet terug naar de Rijksoverheid. Dit betekent dat het saldo op 1-1-2017 nul moet zijn.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	De regeling loopt tot en met december 2016.
Toelichting op de mutaties:	In 2016 zijn de rijksbijdragen geraamd en de verstrekte gelden worden onder de lasten geraamd. Na 2016 wordt de regeling afgerekend.

EU-richtlijnen Omgevingslawaaï

Doel van de ontvangen bijdrage:	Het budget voor de EU richtlijn Omgevingslawaaï, gedoteerd door het ministerie I&M (VROM), is bestemd om beleid en plannen te maken, geluidskaarten up-to-date te houden, publiekscampagnes voor bewustwording te voeren etc. Het is voor besteding gedurende een langere termijn. De afgelopen twee jaar is gericht geweest op het in kaart brengen van geluidsproblematiek en het maken van een actieplan in het kader van de EU- geluidsrichtlijnen. Budget mag besteed worden aan onderzoeken en externe adviezen, niet aan "fysieke maatregelen". Het budget is in 2014 besteed aan Actualisatie Actieplan Geluid en wordt in 2015 besteed aan het opstellen van beleidsplan Ontheffingen Hogere Grenswaarde Geluid.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	2019.
Toelichting op de mutaties:	Afgeronde opdracht, Actualisatie Actieplan Geluid.

Weg- en railverkeerslawaaï

Doel van de ontvangen bijdrage:	Deze voorheen voorziening is ingesteld om de nog niet bestede subsidiegelden voor weg- en railverkeerslawaaï te reserveren. Bestedingsdoel is geluidsanering. Dit betreft een subsidiebijdrage die ter beschikking is gesteld door het Rijk (voorheen VROM, nu I&M). Het bedrag is bestemd voor uitvoering van een saneringsprogramma (geluid) van woningen in het invloedsgebied van het spoor, de A4 en N730, als gevolg van de reconstructies die eind jaren 90 hebben plaatsgevonden. De opgave betreft het (laten) aanbrengen van geluidswerende voorzieningen aan woningen. Ruim 185 woningen, met name in de Muziekbuit, dienen nader onderzocht te worden, om te bepalen of de huidige geluidswering van de gevels voldoende is om de wettelijk vereiste geluidsbelastingwaarde binnen te kunnen garanderen. De gemeente dient aan het Ministerie te verantwoorden hoe en waar zij de investeringen in geluidssanering heeft besteed (opleverdocument).
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	Niet van toepassing
Toelichting op de mutaties:	Advies werkzaamheden zijn uitbesteed aan een extern specialistisch onderzoeksbureau, afronding in 2015, daarna starten de daadwerkelijke investeringen aan fysieke aanpassing van de woningen.

BWS gelden

Doel van de ontvangen
bijdrage:

Het per 31-12-2012 resterende bedrag dient 1) voor de aanvulling van het negatieve saldo van de BLS-Vinac subsidie en 2) voor stimulering van het woonbeleid.

Maximale bestedingstermijn
van de subsidie:

De BWS regeling is inmiddels afgesloten. Aan het per 31-12-2013 resterende bedrag is geen bestedingstermijn verbonden.

Toelichting op de mutaties:

Bedrag wordt vooral ingezet voor onderzoek. In 2016 zal in ieder geval het restantbedrag van € 4.500,- betaald worden voor het reeds in 2015 gestarte onderzoek naar de woonwensen van senioren.

Participatiebudget: inburgering

Doel van de ontvangen
bijdrage:

Voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust.

Maximale bestedingstermijn
van de subsidie:

Deze voorheen voorziening is ingevoerd om de in een jaar niet bestede gelden van de Wet participatiebudget te reserveren. De Wet participatiebudget bestaat uit de onderdelen re-integratie, inburgering en educatie. Deze voorheen voorziening betreft de niet bestede gelden met betrekking tot het onderdeel inburgering.

Toelichting op de mutaties:

De mutaties op deze voorheen voorziening zijn afhankelijk van de realisatie lopende het jaar. Aangezien het hier om geoormerkte gelden gaat zal een overschot niet tot een voordeel voor de gemeente Rijswijk leiden. Het restant wordt in 2016 afgewikkeld.

Uitvoering Generaal Pardon

Doel van de ontvangen
bijdrage:

Voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust.

Maximale bestedingstermijn
van de subsidie:

Deze voorheen voorziening is ingesteld om het nog niet bestede deel van de toegekende subsidie te reserveren. In het jaar 2012 zijn de laatste lasten m.b.t. het generaal pardon geboekt. Het restant van deze voorheen voorziening zal worden ingezet conform de "Kadernota integrale schuldhulpverlening gemeente Rijswijk 2012-2015".

Toelichting op de mutaties:

Deze kosten zijn conform de besluitvorming op basis van de kadernota Schuldhulpverlening en zullen in 2016 worden onttrokken aan deze voorheen voorziening waardoor het saldo aan het einde van het jaar 2016 tot € 0,- zal zijn gereduceerd.

Verzamel en consolidatiestaat

Lasten

	0 Niet in te delen lasten	11 Loonbetalingen en sociale premies	12 Sociale uitkeringen personeel	21 Werkelijk betaalde rente	22 Toegerekende rente	23 Afschrijvingen	30 Personeel van derden	31 Energie	332 Aankoop gronden	333 Overige aankopen en uitbesteding duurzame goederen	341 Betaalde belastingen	343 Aankopen niet duurzame goederen en diensten
0 Algemeen bestuur												
001 Bestuursorganen	0	1.057	259	0	0	0	3	0	0	0	0	126
002 Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders	0	423	72	0	0	0	0	0	0	0	0	272
003 Burgerzaken	0	45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	351
004 Lasten/baten secretarieleges burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
005 Bestuurlijke samenwerking	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	73
006 Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcitie)	0	385	0	0	0	0	0	0	0	3	0	92
Totaal 0 Algemeen bestuur	3	1.910	331	0	0	0	3	0	0	3	0	914
1 Openbare orde en veiligheid												
120 Brandweer en rampenbestrijding	0	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	69
140 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	103
Totaal 1 Openbare orde en veiligheid	0	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	172
2 Verkeer, vervoer en waterstaat												
210 Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen	0	0	0	0	0	0	0	298	0	0	166	2.037
212 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0	28	0	0	0	72
214 Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	19	166
215 Baten parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
240 Waterkering, afwatering en landaanwinning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	103
Totaal 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	327	0	0	185	2.378
3 Economische zaken												
310 Handel, ambacht en industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	284
311 Baten marktgelde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
330 Nutsbedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 3 Economische zaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	284
4 Onderwijs												
420 Basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
421 Basisonderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	69
431 Speciaal (voortgezet) onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	13
441 Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	106
480 Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	381
Totaal 4 Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	571
5 Cultuur en recreatie												
510 Openbaar bibliotheekwerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
530 Sport	0	0	0	0	0	0	0	110	0	0	15	375
531 Groene sportvelden en terreinen	0	0	0	0	0	0	0	31	0	0	14	301
540 Kunst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	4
541 Musea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	89
560 Openbaar groen en openluchtrecreatie	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0	8	1.595
580 Overige recreatieve voorzieningen	0	14	0	0	0	0	0	2	0	0	1	83
Totaal 5 Cultuur en recreatie	1	14	0	0	0	0	0	146	0	3	38	2.447
6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening												
610 Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
611 Sociale werkvoorziening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3.171
614 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	119
620 Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
621 Vreemdelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
623 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	0	0	0	0	0	0	510	0	0	0	0	1.110
650 Kinderdagopvang	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	63
661 Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
662 Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo	444	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	355
667 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
670 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	-77	0	0	0	0	0	0	133	0	0	33	725
671 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	504
682 Individuele voorzieningen Natura Jeugd	-131	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
683 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
687 Ouderbijdrage individuele voorzieningen en opvang jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	236	0	0	0	0	0	510	133	0	0	33	6.047

Verzamel- en consolidatiestaat

Verzamel en consolidatiestaat											Totaal Lasten
	411 Inkomensoverdrachten aan het Rijk	422 Sociale uitkeringen in geld	423 Sociale verstrekkingen in natura aan personen	424 Inkomensoverdrachten aan de overheid (excl. Rijk)	425 Overige inkomensoverdrachten	432 Overige investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	60 Reserveringen	61 Kapitaallasten	622 Overige verrekeningen van kostenplaatsen	63 Overige verrekeningen	
0 Algemeen bestuur											
001 Bestuursorganen	0	0	0	17	0	0	0	14	124	0	1.600
002 Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders	0	0	0	0	0	0	0	2	2.116	0	2.885
003 Burgerzaken	287	0	0	0	0	0	0	0	1.924	0	2.607
004 Lasten/baten secretarieleges burgerzaken	137	0	0	0	0	0	0	0	0	0	137
005 Bestuurlijke samenwerking	0	0	0	122	0	0	0	0	81	0	279
006 Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(functie)	0	0	0	0	0	0	0	0	229	0	709
Totaal 0 Algemeen bestuur	424	0	0	139	0	0	0	16	4.474	0	8.217
1 Openbare orde en veiligheid											
120 Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	3.643	1	0	0	432	180	0	4.360
140 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	61	0	0	0	0	210	0	374
Totaal 1 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	3.704	1	0	0	432	390	0	4.734
2 Verkeer, vervoer en waterstaat											
210 Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen	0	0	0	456	0	0	0	2.344	2.143	0	7.444
212 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0	18	16	0	134
214 Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	68	421	0	675
215 Baten parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
240 Waterkering, afwatering en landaanwinning	0	0	0	0	0	0	260	383	211	0	957
Totaal 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	456	0	0	260	2.813	2.791	0	9.210
3 Economische zaken											
310 Handel, ambacht en industrie	0	0	0	0	2	89	0	58	386	0	819
311 Baten marktgeden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
330 Nutsbedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 3 Economische zaken	0	0	0	0	2	89	0	58	386	0	819
4 Onderwijs											
420 Basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	303	3	2	0	0	22	0	0	332
421 Basisonderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	175	0	0	0	1.098	147	0	1.489
431 Speciaal (voortgezet) onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	84	0	0	0	282	0	0	382
441 Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	53	0	0	0	390	0	0	549
480 Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs	0	0	0	450	102	0	0	115	365	0	1.413
Totaal 4 Onderwijs	0	0	303	765	104	0	0	1.907	512	0	4.165
5 Cultuur en recreatie											
510 Openbaar bibliotheekwerk	0	0	0	1.440	0	0	0	1	20	0	1.461
530 Sport	0	0	0	11	5	0	286	514	3.003	0	4.319
531 Groene sportvelden en terreinen	0	0	0	0	3	0	-26	617	0	0	940
540 Kunst	0	0	0	1.976	0	0	16	171	114	0	2.284
541 Musea	0	0	0	420	0	0	0	52	640	0	1.201
560 Openbaar groen en openluchtrecreatie	0	0	0	259	0	0	0	692	1.953	0	4.511
580 Overige recreatieve voorzieningen	0	0	0	53	0	0	0	141	469	0	763
Totaal 5 Cultuur en recreatie	0	0	0	4.159	8	0	276	2.188	6.199	0	15.479
6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening											
610 Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	0	20.649	0	97	0	0	0	0	2.025	0	22.771
611 Sociale werkvoorziening	0	0	0	0	275	0	0	77	15	0	3.538
614 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	0	645	1.239	0	258	0	0	0	1.727	0	3.988
620 Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
621 Vreemdelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
623 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	0	15	0	300	60	0	0	0	1.634	0	3.629
650 Kinderdagopvang	0	0	0	406	0	0	0	57	36	0	562
661 Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo	0	0	1.948	0	0	0	0	0	0	0	1.948
662 Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo	0	0	9.032	0	117	0	0	0	0	0	9.948
667 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
670 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	0	0	585	3.728	56	0	1.080	459	2.129	0	8.851
671 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	0	0	400	47	0	0	0	0	0	0	951
682 Individuele voorzieningen Natura Jeugd	0	0	5.175	2.660	0	0	0	0	0	0	7.704
683 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	0	0	0	1.141	0	0	0	0	0	0	1.141
687 Ouderbijdrage individuele voorzieningen en opvang jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	0	21.309	18.379	8.379	766	0	1.080	593	7.566	0	65.031

Verzamel- en consolidatiestaat

Verzamel en consolidatiestaat

Lasten

	0 Niet in te delen lasten	11 Loonbetalingen en sociale premies	12 Sociale uitkeringen personeel	21 Werkelijk betaalde rente	22 Toegerekende rente	23 Afschrijvingen	30 Personeel van derden	31 Energie	332 Aankoop gronden	333 Overige aankopen en uitbesteding duurzame goederen	341 Betaalde belastingen	343 Aankopen niet duurzame goederen en diensten
7 Volksgezondheid en milieu												
714 Openbare gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	201
721 Afvalverwijdering en afvalverwerking	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5.753
722 Riolering	0	0	0	0	0	0	0	60	0	0	0	1.088
723 Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	760
724 Lijkbezorging	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17
725 Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
726 Baten rioolheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	0	60	0	0	0	7.819
8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting												
810 Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	200
820 Woningexploitatie/woningbouw	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	10	27
821 Stads- en dorpsvernieuwing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	72
822 Overige volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	97
823 Bouwvergunningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
830 Bouwgrondexploitatie	0	0	0	6.263	0	0	756	17	3.920	16.866	57	104
Totaal 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	6.263	0	0	756	22	3.920	16.866	67	500
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen												
911 Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
913 Overige financiële middelen	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	7	126
914 Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
921 Uitkeringen gemeentefonds	-280	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
922 Algemene baten en lasten	-412	-69	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
930 Uitvoering Wet WOZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	242
931 Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
932 Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
936 Baten toeristenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
937 Baten hondenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
939 Baten precariobelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
940 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	56
960 Saldo van kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	-692	-69	0	0	0	0	0	3	0	0	7	424
Totaal Lasten	-452	1.890	331	6.263	0	0	1.269	694	3.920	16.872	330	21.556
Mutaties reserves												
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen												
980 Mutaties reserves die verband houden met de hoofdfuncties 0 tot en met 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na mutaties reserves												
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen												
990 Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Resultaat na mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kostenplaatsen	0	25.748	0	7.750	1.676	7.081	152	143	0	87	38	6.545
Totaal Kostenplaatsen	0	25.748	0	7.750	1.676	7.081	152	143	0	87	38	6.545
Eindtotaal	-452	27.638	331	14.013	1.676	7.081	1.421	837	3.920	16.959	368	28.101

Verzamel- en consolidatiestaat

Verzamel en consolidatiestaat											Totaal Lasten
	411 Inkomensoverdrachten aan het Rijk	422 Sociale uitkeringen in geld	423 Sociale verstrekkingen in natura aan personen	424 Inkomensoverdrachten aan de overheid (excl. Rijk)	425 Overige inkomensoverdrachten	432 Overige investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	60 Reserveringen	61 Kapitaallasten	622 Overige verrekeningen van kostenplaatsen	63 Overige verrekeningen	
7 Volksgezondheid en milieu											
714 Openbare gezondheidszorg	0	0	0	469	0	0	0	11	0	0	681
721 Afvalverwijdering en afvalverwerking	0	0	0	0	31	0	0	76	1.551	0	7.411
722 Riolering	0	0	0	0	0	0	0	1.123	923	0	3.194
723 Milieubeheer	0	0	0	0	1	0	0	26	590	0	1.377
724 Lijkbezorging	0	0	0	0	0	0	0	0	19	0	36
725 Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
726 Baten rioolheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	0	0	0	469	32	0	0	1.236	3.083	0	12.699
8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting											
810 Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0	32	1.169	0	1.401
820 Woningexploitatie/woningbouw	0	0	0	0	0	0	0	0	186	0	228
821 Stads- en dorpsvernieuwing	0	0	0	0	13	0	0	203	252	0	540
822 Overige volkshuisvesting	0	0	0	56	0	0	0	287	1.769	0	2.209
823 Bouwvergunningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
830 Bouwgrondexploitatie	0	0	0	0	0	236	0	245	1.222	11.075	40.761
Totaal 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	56	13	236	0	767	4.598	11.075	45.139
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen											
911 Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
913 Overige financiële middelen	0	0	0	0	0	0	0	162	436	0	734
914 Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	0	0	0	0	0	0	0	124	0	0	124
921 Uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-280
922 Algemene baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-481
930 Uitvoering Wet WOZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	242
931 Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
932 Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
936 Baten toeristenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
937 Baten hondenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
939 Baten precariobelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
940 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	0	0	0	0	0	0	0	0	435	0	491
960 Saldo van kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	1.650	0	1.650
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	286	2.521	0	2.480
Totaal Lasten	424	21.309	18.682	18.127	926	325	1.616	10.296	32.520	11.075	167.973
Mutaties reserves											
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen											
980 Mutaties reserves die verband houden met de hoofdfuncties 0 tot en met 9	0	0	0	0	0	0	1.082	0	0	0	1.082
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	1.082	0	0	0	1.082
Totaal Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	1.082	0	0	0	1.082
Resultaat na mutaties reserves											
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen											
990 Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0	1.456	0	0	0	1.456
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	1.456	0	0	0	1.456
Totaal Resultaat na mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	1.456	0	0	0	1.456
Kostenplaatsen	0	0	0	9	0	0	0	1.796	13.139	0	64.164
Totaal Kostenplaatsen	0	0	0	9	0	0	0	1.796	13.139	0	64.164
Eindtotaal	424	21.309	18.682	18.136	926	325	4.154	12.092	45.659	11.075	234.675

Verzamel en consolidatiestaat

Baten

	0 Niet in te delen baten	21 Werkelijk ontvangen rente en winstuitkeringen	211 Werkelijk ontvangen rente	212 Winstuitkeringen	22 Toegekende rente	30 Vergoeding voor personeel	321 Huren	322 Pachten	331 Opbrengst van grondverkoop	332 Overige verkopen duurzame goederen	34 Overige goederen en diensten	401 Belasting op producenten	402 Belasting op inkomen van gezinnen
0 Algemeen bestuur													
001 Bestuursorganen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
002 Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	62	0	0
003 Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
004 Lasten/baten secretarieleges burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.013	0	0
005 Bestuurlijke samenwerking	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
006 Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcitie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 0 Algemeen bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.078	0	0
1 Openbare orde en veiligheid													
120 Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
140 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	0	0
Totaal 1 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	0	0
2 Verkeer, vervoer en waterstaat													
210 Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen	0	0	0	0	0	0	602	0	0	0	284	0	0
212 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
214 Parkeren	0	0	0	0	0	0	452	0	0	0	0	0	0
215 Baten parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	730	0	0
240 Waterkering, afwatering en landaanwinning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	1.054	0	0	0	1.014	0	0
3 Economische zaken													
310 Handel, ambacht en industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	89	0
311 Baten marktgelde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	78	0	0
330 Nutsbedrijven	0	0	0	1.825	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 3 Economische zaken	0	0	0	1.825	0	0	0	0	0	0	89	89	0
4 Onderwijs													
420 Basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
421 Basisonderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
431 Speciaal (voortgezet) onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
441 Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
480 Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 4 Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
5 Cultuur en recreatie													
510 Openbaar bibliotheekwerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
530 Sport	0	0	0	0	0	0	732	273	0	0	43	0	0
531 Groene sportvelden en terreinen	0	0	0	0	0	0	231	0	0	0	15	0	0
540 Kunst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0
541 Musea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
560 Openbaar groen en openluchtrecreatie	0	0	0	0	0	0	80	0	0	0	1	0	0
580 Overige recreatieve voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 5 Cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	1.043	273	0	0	66	0	0
6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening													
610 Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
611 Sociale werkvoorziening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
614 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
620 Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
621 Vreemdelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
623 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
650 Kinderdagopvang	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
661 Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
662 Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
667 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
670 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	0	0	0	0	0	0	1.125	0	0	0	0	0	0
671 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
682 Individuele voorzieningen Natura Jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
683 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
687 Ouderbijdrage individuele voorzieningen en opvang jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0	1.125	0	0	2	0	0	0

Verzamel- en consolidatiestaat

Verzamel en consolidatiestaat												Totaal Baten	
	403 Vermogensheffing	411 Inkomensoverdrachten van het rijk	412 Vermogensoverdrachten van het rijk	421 Baten m.b.t. vergoeding en verhaal sociale uitkeringen	422 Overige inkomensoverdrachten van de overheid (excl. het Rijk)	423 Overige vermogensoverdrachten	432 Overige investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	60 Reserveringen	61 Kapitaallasten	622 Overige verrekeningen van kostenplaatsen	63 Overige verrekeningen		
0 Algemeen bestuur													
001 Bestuursorganen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
002 Bestuursondersteuning college van burgemeester en wethouders	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	62	
003 Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	
004 Lasten/baten secretarieleges burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.013	
005 Bestuurlijke samenwerking	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
006 Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(functie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal 0 Algemeen bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.078	
1 Openbare orde en veiligheid													
120 Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
140 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	
Totaal 1 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	
2 Verkeer, vervoer en waterstaat													
210 Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	886	
212 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
214 Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	452	
215 Baten parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	730	
240 Waterkering, afwatering en landaanwinning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.068	
3 Economische zaken													
310 Handel, ambacht en industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	
311 Baten marktgelde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	78	
330 Nutsbedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.825	
Totaal 3 Economische zaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.003	
4 Onderwijs													
420 Basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
421 Basisonderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
431 Speciaal (voortgezet) onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	
441 Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting (Openbaar en Bijzonder)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
480 Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs	0	0	0	0	96	0	0	0	0	0	0	96	
Totaal 4 Onderwijs	0	0	0	0	96	0	0	0	0	0	0	99	
5 Cultuur en recreatie													
510 Openbaar bibliotheekwerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
530 Sport	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.048	
531 Groene sportvelden en terreinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	246	
540 Kunst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	
541 Musea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
560 Openbaar groen en openluchtrecreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	81	
580 Overige recreatieve voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal 5 Cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.382	
6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening													
610 Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	0	19.663	0	742	0	0	0	245	0	0	0	20.650	
611 Sociale werkvoorziening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
614 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	0	0	0	221	0	0	0	0	0	0	0	221	
620 Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
621 Vreemdelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
623 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
650 Kinderdagopvang	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
661 Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	
662 Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
667 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo	0	0	0	1.300	0	0	0	0	0	0	0	1.300	
670 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.125	
671 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
682 Individuele voorzieningen Natura Jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
683 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
687 Ouderbijdrage individuele voorzieningen en opvang jeugd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	0	19.663	0	2.263	0	0	0	245	0	0	0	23.298	

Verzamel- en consolidatiestaat

Verzamel en consolidatiestaat

Baten

	0 Niet in te delen baten	21 Werkelijk ontvangen rente en winstuitkeringen	211 Werkelijk ontvangen rente	212 Winstuitkeringen	22 Toegerekende rente	30 Vergoeding voor personeel	321 Huren	322 Pachten	331 Opbrengst van grondverkoop	332 Overige verkopen duurzame goederen	34 Overige goederen en diensten	401 Belasting op producenten	402 Belasting op inkomen van gezinnen
7 Volksgezondheid en milieu													
714 Openbare gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
721 Afvalverwijdering en afvalverwerking	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
722 Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
723 Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
724 Lijkbezorging	0	0	0	0	0	0	3	129	0	0	0	0	0
725 Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7.066	0	0
726 Baten rioolheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	178	3.221
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	3	129	0	0	7.072	178	3.221
8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting													
810 Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
820 Woningexploitatie/woningbouw	0	0	0	0	0	0	97	0	0	360	0	0	0
821 Stads- en dorpsvernieuwing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
822 Overige volkshuisvesting	0	0	34	0	0	0	72	0	0	0	25	0	0
823 Bouwvergunningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	772	0	0
830 Bouwgrondexploitatie	0	0	0	0	0	0	87	35	38.748	1.497	0	0	0
Totaal 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	34	0	0	0	256	35	38.748	1.857	797	0	0
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen													
911 Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
913 Overige financiële middelen	0	0	0	96	0	0	660	94	0	0	10	0	0
914 Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	0	0	124	0	1.676	0	0	0	0	0	0	0	0
921 Uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
922 Algemene baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
930 Uitvoering Wet WOZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
931 Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
932 Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12.394	0	0
936 Baten toeristenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	192	0	0
937 Baten hondenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	145
939 Baten precariobelasting	0	0	0	0	0	0	0	330	0	0	0	0	0
940 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
960 Saldo van kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	124	96	1.676	0	660	424	0	0	10	12.586	145
Totaal Baten	0	0	158	1.921	1.676	0	4.141	861	38.748	1.859	10.169	12.853	3.366
Mutaties reserves													
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen													
980 Mutaties reserves die verband houden met de hoofdfuncties 0 tot en met 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na mutaties reserves													
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen													
990 Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Resultaat na mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kostenplaatsen													
Totaal Kostenplaatsen	0	0	34	0	0	0	91	0	0	0	194	0	0
Eindtotaal	0	0	192	1.921	1.676	0	4.232	861	38.748	1.859	10.363	12.853	3.366

Verzamel en consolidatiestaat												Totaal Baten
	403 Vermogensheffing	411 Inkomensoverdrachten van het rijk	412 Vermogensoverdrachten van het rijk	421 Baten m.b.t. vergoeding en verhaal sociale uitkeringen	422 Overige inkomensoverdrachten van de overheid (excl. het Rijk)	423 Overige vermogensoverdrachten	432 Overige investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	60 Reserveringen	61 kapitaallasten	622 Overige verrekeningen van kostenplaatsen	63 Overige verrekeningen	
7 Volksgezondheid en milieu												
714 Openbare gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
721 Afvalverwijdering en afvalverwerking	0	0	0	0	0	130	0	0	0	0	0	133
722 Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
723 Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
724 Lijkbezorging	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	132
725 Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7.066
726 Baten rioolheffing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3.400
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	130	0	0	0	0	0	10.733
8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting												
810 Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
820 Woningexploitatie/woningbouw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	457
821 Stads- en dorpsvernieuwing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
822 Overige volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	131
823 Bouwvergunningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	772
830 Bouwgrondexploitatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	125	40.492
Totaal 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	125	41.852
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen												
911 Geldleningen en uitkeringen korter dan 1 jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
913 Overige financiële middelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	860
914 Geldleningen en uitkeringen langer of gelijk aan 1 jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.800
921 Uitkeringen gemeentefonds	0	69.735	0	0	0	0	0	0	0	0	0	69.735
922 Algemene baten en lasten	0	0	0	0	0	116	0	0	0	0	0	116
930 Uitvoering Wet WOZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
931 Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
932 Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12.394
936 Baten toeristenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	192
937 Baten hondenbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	145
939 Baten precariobelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	330
940 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
960 Saldo van kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.379	0	1.379
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	69.735	0	0	0	116	0	0	0	1.379	0	86.951
Totaal Baten	0	89.398	0	2.263	96	246	0	245	0	1.379	125	169.504
Mutaties reserves												
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen												
980 Mutaties reserves die verband houden met de hoofdfuncties 0 tot en met 9	0	0	0	0	0	0	0	1.006	0	0	0	1.006
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	1.006	0	0	0	1.006
Totaal Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	1.006	0	0	0	1.006
Resultaat na mutaties reserves												
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen												
990 Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Resultaat na mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kostenplaatsen	0	123	0	24	350	0	0	0	12.570	45.373	5.400	64.159
Totaal Kostenplaatsen	0	123	0	24	350	0	0	0	12.570	45.373	5.400	64.159
Eindtotaal	0	89.521	0	2.287	446	246	0	1.251	12.570	46.752	5.525	234.669

KERNGEGEVENS EN KENGETALLEN

I. FYSIEKE GEGEVENS

	Peildatum 1-1-2015	Peildatum 1-1-2016
Aantal inwoners¹		
0 - < 4 jaar	2.179	2.243
4 - < 17 jaar	5.613	5.857
17 - < 65 jaar	29.309	29.689
65 jaar en ouder	11.118	11.170
Totaal	48.219	48.959
< 20 jaar	9.048	9.416
Aantal leerlingen		
Openbaar basisonderwijs	966	972
Bijzonder basisonderwijs	2.567	2.750
Openbaar speciaal onderwijs	86	87
Bijzonder speciaal onderwijs	256	231
Openbaar voortgezet onderwijs	1.323	1.559
Bijzonder voortgezet onderwijs	990	898
Oppervlakte van de gemeente	1.406 ha	1.448 ha
Waarvan water	53 ha	54 ha
Historische stads- of dorpskern	40.200 m ²	40.400 m ²
Aantal woningen	24.936	25.627
Wooneenheden	110	110
Woonwagens	54	54
Woonschepen	1	1
Lengte van wegen	180.922 m ¹	180.922 m ¹
Lengte van de recreatieve fiets-, ruiter- en wandelpaden	56.007 m ¹	56.007 m ¹
Aantal m2 openbaar groen		
Wijkgroen	144 ha	155 ha
Parken	174 ha	167 ha
Begraafplaatsen	92.600 m ²	92.600 m ²

II. SOCIALE STRUCTUUR

Aantal bijstandsgerechtigden < 65 jaar	1.204	1.293
Aantal bijstandsgerechtigden zelfstandigen	13	11
Aantal gerechtigden IOAW	37	41
Aantal gerechtigden IOAZ	3	3
Aantal tewerkgestelde Rijswijkers in de sociale werkgemeenschap Rijswijk	84	72
Aantal elders tewerkgestelde Rijswijkers	46	49

III. ORGANISATIE

Aantal formatieplaatsen (op basis van fulltime formatieplaatsen)		
Algemene dienst (exclusief griffie en RijswijkBuiten)	390,37	395,57

¹ De grondslagen voor de meerjarenbegroting (woningen en inwoners) zijn opgenomen in de toelichting op de algemene dekkingsmiddelen.

(bedragen x € 1.000)

Meerjarig overzicht kostensoorten	Realisatie Lasten 2014	Realisatie Baten 2014	Raming na wijziging Lasten 2015	Raming na wijziging Baten 2015
00 Niet in te delen lasten/baten	0	0	1.272	0
11 Salarissen en sociale lasten	26.916	0	28.049	0
20 Rente en afschrijvingen	21.886	10.460	22.853	10.214
30 Personeel van derden	3.833	0	1.410	0
31 Energie	1.118	0	1.238	0
32 Huren en pachten	0	5.866	0	5.796
33 Duurzame zaken	9.966	12.108	19.815	23.521
34 Overige goederen en diensten	27.227	13.100	31.737	10.237
40 Belastingopbrengsten	0	14.720	0	15.280
41 Overdrachten aan/van het Rijk	306	80.002	295	87.615
42 Overige inkomensoverdrachten	49.259	3.200	55.332	7.181
43 Overige vermogensoverdrachten	125	113	360	0
60 Reserveringen	12.639	6.354	6.938	2.753
61 Kapitaallasten	10.670	11.190	11.283	12.078
62 Kostenplaatsen	46.386	47.578	46.272	47.477
63 Overige verrekeningen	350	5.991	97	6.054
	210.681	210.681	226.950	228.206

(bedragen x € 1.000)

Meerjarig overzicht kostensoorten	Lasten 2016	Baten 2016	Lasten 2017	Baten 2017	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2019	Baten 2019
00 Niet in te delen lasten/baten	-453	0	-488	0	-833	0	-713	0
11 Salarissen en sociale lasten	27.969	0	27.284	0	27.242	0	27.242	0
20 Rente en afschrijvingen	22.770	9.189	17.958	9.875	17.937	9.171	17.527	8.088
30 Personeel van derden	1.421	0	665	0	665	0	665	0
31 Energie	837	0	805	0	805	0	805	0
32 Huren en pachten	0	5.094	0	5.015	0	5.013	0	5.012
33 Duurzame zaken	20.877	40.606	90	362	90	272	90	182
34 Overige goederen en diensten	28.522	10.366	27.318	11.041	27.237	11.093	27.197	10.773
40 Belastingopbrengsten	0	16.218	0	16.663	0	17.321	0	17.956
41 Overdrachten aan/van het Rijk	424	89.521	486	87.647	437	87.803	210	87.842
42 Overige inkomensoverdrachten	59.001	2.979	58.799	2.979	58.903	2.979	58.927	2.979
43 Overige vermogensoverdrachten	324	0	89	0	89	0	89	0
60 Reserveringen	4.148	1.251	4.076	963	3.189	608	3.597	1.535
61 Kapitaallasten	12.093	12.570	13.965	14.032	15.102	15.102	15.829	15.829
62 Kostenplaatsen	45.656	46.752	43.819	45.407	43.692	45.355	43.627	45.234
63 Overige verrekeningen	11.075	125	0	125	0	125	0	125
	234.665	234.670	194.864	194.108	194.553	194.841	195.091	195.555

Bijlage Overige mutaties

Programma / beleidsproduct / omschrijving	2016	2017	2018	2019
Algemeen Bestuur en Organisatie				
<i>0030 Burgerzaken</i>				
Reisdocumenten	-29	-44	-94	-266
Rijbewijzen	5	3	43	44
Ov persoonsdocumenten/informatievoorz	-25	-25	-25	-25
Baten huwelijksvoltrekkingen/partnerschapsregistr.	-37	-37	-37	-37
<i>0031 Verkiezingen / referenda</i>				
Verkiezingen / referenda	0	0	0	-36
<i>5801 Mediabeleid</i>				
Omroep Rijswijk	-4	-4	-4	-4
Totaal	-90	-107	-117	-324
Verkeer en Vervoer				
<i>2100 Wegen, straten en pleinen</i>				
Onderhoud bestrating	-39	-80	-143	-227
Kapitaallasten fietsroute Jaagpad – Huis te Hoornkade	0	-40	-38	-36
Diverse parkeer- en verkeersvoorzieningen	-11	-11	-11	-11
<i>2400 Waterwegen</i>				
Baggeren	30	30	30	30
Totaal	-20	-101	-162	-244
Onderwijs				
<i>4010 Huisvesting scholen</i>				
Prins Maurits	-3	-3	-3	-3
de Buit	-4	-4	-4	-4
De Akker	11	11	11	11
Gymnastieklokaal Colijnlaan	-20	-20	-20	-20
Gymnastieklokaal van Vredenburgweg	-5	-5	-5	-5
Gymnastieklokaal Mgr. P.J. Willekenslaan	15	15	15	15
Stanislascollege	-4	-4	-4	-4
Stanislascollege locatie Burgemeester Elsenlaan	30	30	30	30
<i>4030 Lokaal onderwijsbeleid</i>				
Schoolmaatschappelijk werk	-25	-25	-25	-25
Totaal	-5	-5	-5	-5
Sport, Cultuur en Recreatie				
<i>5400 Kunst en cultuur</i>				
Eenm. projecten passieve en cultuur participatie	0	-6	0	0
Schouwburg	32	32	32	32
<i>5410 Cultureel erfgoed</i>				
Opgravingen	-40	0	0	0
Totaal	-8	26	32	32
Sociaal Domein				
<i>6101 Kwijtschelding</i>				
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	-87	-125	-137	-142
Kwijtschelding rioolheffing	-6	-6	-8	-26
<i>6110 Arbeidsmarkt overig</i>				
Werknemers overige SW bedrijven	-129	-194	-212	-47

Programma / beleidsproduct / omschrijving	2016	2017	2018	2019
<i>6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid</i>				
Maatschappelijke participatie algemeen	-128	-156	-169	-169
<i>6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet</i>				
Activering	99	-123	-97	-156
Werken aan werk	-50	275	275	275
LeerWerkloketHaaglanden	10	10	10	10
Schuldhelpverlening	19	19	19	19
<i>6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd</i>				
Jeugdzorg / CJG	-22	-22	-22	-22
PC Boutenslaan 2 (BS Stationskwartier)	26	35	35	35
<i>6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd</i>				
AWBZ pakketmaatregel	11	11	11	11
Totaal	-257	-276	-295	-212
Wonen en Leven				
<i>7210 Afvalverwijdering en -verwerking</i>				
Baten afvalstoffenheffing excl. kwijschelding	423	621	428	505
<i>7230 Milieubeheer</i>				
Vergunningen	2	2	2	2
<i>7260 Baten rioolheffing</i>				
Baten rioolrechten excl.kwijschelding (niet-woningen)	3	4	4	32
Baten rioolrechten excl.kwijschelding (woningen)	279	219	265	750
<i>8220 Volkshuisvesting</i>				
Woonwagencentrum Strijp	-12	-12	-12	-12
Lasten vergunningen (WABO)	9	9	9	9
Totaal	704	843	696	1.286
Algemene dekkingsmiddelen				
<i>9500 Algemene dekkingsmiddelen</i>				
Baten ozb gebruikers excl. kwijschelding	-3.017	-3.017	-3.017	-3.017
Baten ozb eigenaren excl. kwijschelding	3.017	2.994	3.118	3.242
Precario	4	4	4	4
Algemene uitkeringen	179	169	175	69
Grondzaken	-13	-13	-13	-13
Beheer gemeentelijk vastgoed	-105	-90	-200	-200
Saldo van kostenplaatsen	-483	-350	-281	-336
Nog te verd.afschaffing OZB huurdersdeel niet won.	-28	-28	-28	-28
Software	-10	-10	-10	-10
Overig	-5	-5	-5	-5
Totaal	-461	-346	-257	-294
Mutaties reserves				
<i>9800 Mutaties reserves</i>				
Mutatie reserve rioolrechten	-276	-217	-262	-756
Mutatie reserve huishoudelijk afval	148	-146	-10	-27
Totaal	-128	-363	-272	-783
Totaal	-265	-330	-380	-544

BESLUITEN

BEGROTING 2016

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting voor het jaar 2016;

BESLUIT:

vast te stellen de begroting voor het jaar 2016.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

MEERJARENRAMING 2016 - 2019

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2016 - 2019;

BESLUIT:

voor kennisgeving de meerjarenraming met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2016 - 2019.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

INVESTERINGEN

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2016 – 2019 conform art 10, lid 3 van de Financiële verordening gemeente Rijswijk 2006;

BESLUIT:

Voor de volgende investeringen kredieten beschikbaar te stellen overeenkomstig de daarbij vermelde bedragen:

121	Vervangen Brandkranen	U	40.000
211	Vervanging lichtmasten	U	138.000
212	Vervanging armaturen	U	120.000
213	Vervanging kabelnet openbare verlichting	U	210.000
214	Herstel asfaltwegen	U	569.000
215	Fietspaden in asfalt	U	300.000
215	Fietspaden in asfalt	I	150.000
216	Herstellen (duiker)bruggen	U	83.000
219	Opwaarderen grote probleemstraten	U	375.000
220	Overlast bomen	U	250.000
221	Opwaarderen kleine kansrijke plekken	U	100.000
222	Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder	U	150.000
225	Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/Laan Zuidhoorn	U	40.000
225	Verkeersveiligheid Laan van Oversteen/Laan Zuidhoorn	I	20.000
226	Verkeersveiligheid "obstakelvrije fietsroutes"	U	40.000
227	Vervanging verkeerslichtinstallaties	U	100.000
227	Vervanging verkeerslichtinstallaties	U	110.000
232	Vervangen beschoeiingen	U	268.000
402	Realisatie Brede school Sion (RijswijkBuiten)	U	6.130.000
405	Permanente huisv.basisschool Kronenburgh	U	2.044.000
406	Uitbreiding eerste inr.onderw.leerpakket en meub.basischool Kronenburgh	U	68.000
501	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjaren onderhoudsplan sportparken	U	30.000
503	Terreinafrastering renoveren/vervangen Sportpark Hoekpolder	U	26.000
508	Vorbereidingskrediet vervangende nieuwbouw Marimbahal in RijswijkBuiten	U	595.000
517	Vervanging herinrichten speelplekken in de wijk	U	200.000
518	Vervanging hekwerken	U	15.000
519	Vervanging bomen	U	120.000
520	Groenontwikkeling en participatie	U	325.000
701	Afvalbakken	U	50.000
702	Vervanging vrijvervalriolen	U	3.500.000
703	Vervanging gemalen en persleidingen	U	256.000
704	Uitwerking actieplan Geluid	U	24.000
801	Vervanging luchtfoto's	U	20.000
802	Vervangen A0 scanner/plotter	U	20.000
803	Vervangen pencomputers inc GPS / Tachymeter	U	40.000

804	Vervangen vouwmaschine	U	20.000
1	Vervanging en uitbreiding netwerksoftware en -componenten	U	77.000
2	Documentaire informatievoorziening	U	66.000
12	Audiovisuele middelen	U	25.000
16	Vervanging kleine veegmachine	U	140.000
17	Vervanging middelgrote veegmachines	U	155.000
18	Vervangen bedrijfsauto's	U	161.000
19	Vervanging Mid-office Publieke Dienstverlening	U	200.000
		U	17.200.000
		I	170.000

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

AFKORTINGEN

Afkorting	Omschrijving
AB	Algemeen Bestuur
AenO -fonds	Arbeid en Opleiding fonds
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
Amw	Algemeen maatschappelijk werk
APV Rijswijk	Algemene plaatselijke verordening Rijswijk
ARBO -wetgeving	Arbidsomstandigheden wetgeving
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BAG	Basisadministratie Adressen en Gebouwen
BBP	Bruto binnenlands product
BBR	Belangen Bedrijven Rijswijk
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
Bbz	Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BGP	Bruto gemeentelijk product
BGT	Basisregistratie Grootschalige Topografie
BHV	Bedrijfshulpverlening
BI-zone	Bedrijven Investeringszone
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOB-model	Beeldvorming-Oordeelsvorming-Besluitvorming
BOR-fonds	Regionaal fonds bereikbaarheidsoffensief Haaglanden
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CAR-UWO	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling en de Uitwerkingsovereenkomst
CB	Consultatiebureau
CBR	Centraal Bureau Rijvaardigheid
CFV	Centraal Fonds Volkshuisvesting
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CPB	Centraal Planbureau
DB	Dagelijks Bestuur
DM	Document Management
DMS	Document Management Systeem
DPL	Duurzaamheidsprofiel locatie
DSW	Dienst Sociale Werkvoorziening
ECB	Europese Centrale Bank
EPC	Energieprestatiecoëfficiënt
EMU-saldo	het financieringssaldo minus deelname aan bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking
ERL-locatie	Energiebedrijf Rijswijk-Leidschendam locatie
EZ	Economische Zaken
FED	Centrale bank van de VS
FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
FLO	Functioneel leeftijds ontslag
BRP	Wet basisregistratie persoonsgegevens
GFT	Groente, fruit en tuinafval
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
Gob	Gastouderbureau's
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GWS-systeem	Geïntegreerd Welzijn systeem
IBOR fonds	Investeringsfonds beheer openbare ruimte
ICP	International Community Platform
IGBO	Internationaal georiënteerd basisonderwijs
IKB	Individueel keuze budget
loaw	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers
loaz	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IPP	Industrieschap Plaspoelpolder
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing

Afkorting	Omschrijving
KCC	Klant Contact Center
KING	Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten
KPI	Kritische prestatie indicatoren
KTO	Klanttevredenheidsonderzoek
LBSNN	Landelijk Beraad Stedenband Nederland-Nicaragua
LEGO	Leren, Eigen Verantwoordelijkheid, Groei en ontwikkeling
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen en Vestigingen
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MEV	Macro Economische Verkenning
MIRT-verkenning	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport-verkenning
MOP	Meerjarenonderhoudsplan
MKB	Midden- en klein bedrijf
MRDH	Metropoolregio Rotterdam Den Haag
MVA	Materiële vaste activa
NEN	Nederlands Normalisatie Instituut
NT2	Nederlands als tweede taal
NUP	Nationaal Uitvoeringsprogramma
OAB	Wet op onderwijsachterstandenbeleid
ODH	Omgevingsdienst Haaglanden
OGGZ	Openbare geestelijke gezondheidszorg
OKE	Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en Educatie
OZB	Onroerende zaak belasting
OV	Openbaar Vervoer
PBO	Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie
PGB	Persoonsgebonden budget
PHS	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer
PMD	Plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenkartons.
Pps	Publiek-private-samenwerking
PUZA	Publiekszaken
PvA	Plan van Aanpak
RAS	Regionale Agenda Samenleving
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RBP	Regionaal Beleidsplan
REO	Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling
RI & E	Risico-inventarisatie & -evaluatie
RGT	Revitalisering generiek toezicht
RO-procedure	Ruimtelijke Ontwikkeling -procedure
ROTS	Resultaatgericht, Ondernemerschap, Transparant en Samenwerking
RPA	Regionale beleidsafspraken
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
SPP	Strategische Personeelsplanning
SSC	Shared Service Center
SEO	Stichting voor Economisch Onderzoek
SOK	Samenwerkingsovereenkomst
SMW	Schoolmaatschappelijk Werk
SOR	Stichting Omroep Rijswijk
SRK	Stichting rijswijkse kinderopvang
SW	Sociale werkvoorziening
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TMA	Talenten Motivatie Analyse
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
Vavo	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
VMBO	Vorbereidend Middelbaar beroeps Onderwijs
vGRP	Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VOROC	Voortgezet Onderwijs ROC

Afkorting	Omschrijving
VRH	Veiligheidsregio Haaglanden
Vri	Verkeersregelinstallatie
VTH	Vergunning-verlening en handhavingstaken
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VHROSV	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WEB	Wet educatie Beroepsonderwijs
WEC	Wet op expertisecentra
WFIA	WestHolland Foreign Investment Agency
Wgr	Wet gemeenschappelijke regelingen
WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WPG	Wet Publieke Gezondheid
WPO	Wet op het primair onderwijs
Wro	Wet ruimtelijke ordening
WSNP	Wet schuldsanering natuurlijke personen
Wsw	Wet Sociale Werkvoorziening
Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
WVO	Wet op voortgezet onderwijs
WVR	Wet Veiligheidsregio's